

USTAVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

**Beethovnova ulica 10
1000 Ljubljana**

**AMICUS CURIAE O PRAVNIH IN DEJANSKIH VIDIKIH PRESOJE
USTAVNOSTI ZRTVS-1B
V ZADEVI U-I-479/22**

Vlagatelji:

- Društvo novinarjev Slovenije, Vošnjakova ulica 8, 1000 Ljubljana, matična številka: 5147425000,
- Zavod Mirovni inštitut Ljubljana, Metelkova ulica 6, 1000 Ljubljana, matična številka: 5498295000,
- PIC - Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja, Ljubljana, Metelkova ulica 6, 1000 Ljubljana, matična številka: 1273345000,
- Zavod za kulturo raznolikosti Open, Maistrova ulica 8, 1000 Ljubljana, matična številka: 3569438000.

V Ljubljani, dne 27. 3. 2023

KAZALO

UVOD	4
1. POLOŽAJ IN VLOGA JAVNE RADIOTELEVIZIJE PRI ZAGOTAVLJANJU PRAVICE DO SVOBODE IZRAŽANJA	7
1.1. Pomen svobode medijev za izvrševanje pravice do svobode izražanja	7
1.2. Presoja ESČP v zadevi <i>Manole in drugi proti Moldaviji</i>	9
1.3. Presoja nemškega zveznega ustavnega sodišča v zadevi št. 1 BvF 1/11	14
2. ZAKONSKA UREDITEV UPRAVLJANJA PO ZRTVS-1 IN OPOZORILA OB NJENI UVELJAVITVI LETA 2005	18
2.1. Kratka zgodovina dveh modelov upravljanja RTV Slovenija po letu 1990	18
2.2. Oris ureditve organov upravljanja po ZRTVS-1	18
2.3. Kritike modela upravljanja po ZRTVS-1 ob njegovi uveljavitvi leta 2005	19
3. IZVOTLITEV INSTITUCIONALNE AVTONOMIJE RTV SLOVENIJA	23
3.1. Politično odvisna sestava članov organov upravljanja in nadzora	23
3.2. Politično motivirani posegi v kadrovsko politiko	31
3.3. Politično motivirani posegi v programsko politiko	40
3.4. Politično motivirani posegi v sindikalno svobodo in delavsko soupravljanje	42
3.5. Politično motivirani posegi v finančno poslovanje	45
4. PRITISKI NA UREDNIŠKO IN NOVINARSKO AVTONOMIJO	48
4.1. Pritiski, grožnje in discipliniranje novinarjev in urednikov	48
4.2. Kršitve poklicnih meril in načel novinarske etike	53
5. POSLEDICE UREDITVE UPRAVLJANJA V ZRTVS-1 NA OMEJEVANJE MEDIJSKE SVOBODE IN PRAVICE DO OBVEŠČENOSTI	61
5.1. Opozorila mednarodnih organizacij na padec medijske svobode v Sloveniji	61
5.2. Padec zaupanja v javno radiotelevizijo in gledanosti TV Slovenija	64
5.3. Referendumska volja kot izraz nezadovoljstva javnosti z izvrševanjem ustavne pravice do obveščенosti	65
6. MODEL UPRAVLJANJA PO NOVEM ZRTVS-1B	66
6.1. Oris modela upravljanja po novem ZRTVS-1B	66
1.4. Skladnost prehodne ureditve v noveli ZRTVS-1B z Ustavo	68
ZAKLJUČEK	75

UVOD

Amicus Curiae o pravnih in dejanskih vidikih vlagamo ob podpori Pravne mreže za varstvo demokracije (v nad. PMVD) naslednje organizacije:

- Društvo novinarjev Slovenije, Vošnjakova ulica 8, 1000 Ljubljana, matična številka: 5147425000,
- Zavod Mirovni inštitut Ljubljana, Metelkova ulica 6, 1000 Ljubljana, matična številka: 5498295000,
- PIC - Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja, Ljubljana, Metelkova ulica 6, 1000 Ljubljana, matična številka: 1273345000,
- Zavod za kulturo raznolikosti Open, Maistrova ulica 8, 1000 Ljubljana, matična številka: 3569438000.

Vse organizacije smo bile članice referendumske koalicije »RTV je ZAKON«, v podporo novemu modelu vodenja, upravljanja in nadzora Radiotelevizije Slovenija (v nad. RTV Slovenija), kot ga je uzakonil Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 163/2022; v nad. novela ZRTVS-1B). Vlagateljice smo s podporo PMVD tudi pripravile izhodišča za sprejem omenjenega zakona. Vse to smo storile zato, ker smo prepričane, da je nujno potrebno sprejeti varovalke, ki bi vsakokratni vladajoči politiki omejile oziroma preprečile možnost prevlade njihovih partikularnih političnih interesov nad interesom javnosti na področju delovanja RTV Slovenija. Dobra organiziranost RTV Slovenija je ključna za zagotavljanje delovanja javne službe kot temeljne naloge in funkcije, zaradi katere RTV Slovenija obstaja.

Ta Amicus Curiae smo pripravili s pravnimi in medijskimi strokovnjaki in strokovnjakinjami,¹ z njim pa izkazujemo, da je sprememba Zakona o Radioteleviziji Slovenija iz leta 2005² (v nad. ZRTVS-1) nujna. Zakon je v slabih dveh desetletjih veljavnosti postopoma pripeljal do popolnega razkroja institucionalne avtonomije javne radiotelevizije ter uredniške in novinarske neodvisnosti. S tem je ZRTVS-1 posegel v svobodo izražanja, saj je ta nezdružljivo povezana s svobodo medijev. Brez svobode izražanja ne morejo obstajati svobodni mediji in obratno, brez svobode medijev tudi svoboda izražanja ni zagotovljena.

Težnje po političnem vplivu na RTV Slovenija so bile prisotne ves čas po osamosvojitvi, vendar se je po nastopu vlade desnosredinske koalicije SDS, NSi, SMC in DESUS (v nad. 14. vlada

¹ V dokumentu uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, so nevtralni in se enakovredno uporabljajo za oba spola

² Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 – ZDavP-1B, 105/06 – odl. US, 26/09 – ZIPRS0809-B in 9/14).

RS) politična podreditev, katere možnost je v celoti in brez mehanizmov za zaščito javnega interesa omogočil ZRTVS-1, realizirala brez kakršnegakoli samoomejevanja nosilcev oblasti, pogosto tudi z dejanji, ki nasprotujejo zakonskim in podzakonskim predpisom. 14. vlada RS je pri imenovanju članov programskega in nadzornega sveta izigrala še tiste varovalke, ki jih je ZRTVS-1 vseboval, kar je privedlo do popolne politizacije organov upravljanja. Posledično so novinarji in uredniki, ki se ne želijo podrežati s strani politike imenovanemu vodstvu, deležni velikih pritiskov. Analiza dogodkov, zlasti pritiskov na uredniško in novinarsko avtonomijo in kršitve poklicnih meril in standardov, pa kaže na bistveno poslabšanje stanja v času po objavi odločitve Ustavnega sodišča v zadevi U-I-479/22 o začasnem zadržanju izvrševanja nekaterih določb novele ZRTVS-1B.

Sprememba modela upravljanja, na nevarnosti katere je domača in mednarodna strokovna javnost opozarjala že ob njegovem sprejetju leta 2005, je nujna, saj so posegi nosilcev politične moči v svobodo medijev in pravico javnosti do obveščeniosti tako radikalni, da je javni interes mogoče zaščititi zgolj na način, da se model upravljanja spremeni brez nepotrebne odlašanja. Zato menimo, da novela ZRTVS-1B glede na v več pogledih kritično stanje na RTV Slovenija predvideva primerno prehodno obdobje. Cilj zakona, to je ohranitev in okrepitev javnega interesa pri upravljanju in delovanju RTV Slovenija ob odlašnju uveljavitve sprememb zaradi popolne politične podreditve ne bo dosežen. Novela ZRTVS-1B uvaja vse potrebne varovalke, ki ščitijo neodvisnost javnega medija, preprečujejo (katerikoli) politiki vstop v upravljanje in nadzor delovanja javnega medija in omogočajo nujno potrebne pogoje za ureditev trenutnega stanja, v katerem so napadi na institucionalno avtonomijo javnega medija ter njegovo uredniško in novinarsko neodvisnost dnevna praksa.

Ta Amicus Curiae se osredotoča le na tiste dele zakonske ureditve, ki se nanašajo na zagotavljanje avtonomnega, od politike in ekonomije neodvisnega javnega RTV servisa, kar je predpogoj za kakovostno, nepristransko in celovito obveščanje javnosti ter zagotavljanje uredniške avtonomije in novinarske neodvisnosti. *»Javna radiotelevizija ima [namreč] zelo pomembno vlogo in položaj v vsakem medijskem sistemu, ki je zgrajen na dualnosti javnih in zasebnih oziroma komercialnih medijev, ena izmed najbolj opredeljujočih značilnosti medijske politike v določenem obdobju pa je, kakšen model vzpostavi glede upravljanja in financiranja³*

³ Ob rob razpravi o upravljanju je treba opozoriti na občasne, a kontinuirane javno izražene ideje o ukinitvi financiranja javne preko RTV prispevka. Politični vpliv na javno RTV tako prihaja v alternacijah: občasno kot posegi v upravljanje in programsko politiko ter uredniško in novinarsko neodvisnost, občasno kot grožnje z zmanjšanjem ali celo ukinitvijo RTV prispevka. V tovrstnem delovanju prednjači stranka SDS, ki je v času, ko je manj kot mesec dni po zadnjih volitvah dne 13.5.2022 v zakonodajni postopek vložila predlog o ukinitvi obveznega RTV prispevka in njegovo nadomestitev s prostovoljnim (Sporočilo za javnost, V SDS predlagamo ukinitve obvezne RTV naročnine, 16.5.2022, <https://www.sds.si/novica/v-sds-predlagamo-ukinitve-obvezne-rtv-narocnine-21362>, obiskano 26.3.2023)

javne radiotelevizije. To se je izkazalo tudi pri vseh zakonih, ki so urejali delovanje in položaj javne radiotelevizije v Sloveniji od 1990 do danes.«⁴

Ta Amicus Curiae poleg uvoda in zaključka sestavlja 6 poglavij. *Prvo poglavje* obravnava položaj in vlogo javne radiotelevizije pri zagotavljanju pravice do svobode izražanja, pri tem pa predstavi relevantno sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice (v nad. ESČP) ter odločitev nemškega zveznega ustavnega sodišča. Ker je za oceno ustreznosti presoje ureditve pomembno razumevanje geneze zakonske ureditve, *drugo poglavje* predstavlja zgodovinski oris dveh alternativnih modelov upravljanja, ureditev upravljanja po ZRTVS-1 iz leta 2005 ter preslišana opozorila strokovnjakov na nevarnosti ureditve ob njeni uveljavitvi. *Tretje in četrto poglavje* predstavljata analizo posegov v institucionalno in uredniško ter novinarsko avtonomijo, ki jih je omogočilo sprejetje ZRTVS-1 in specifik slovenske poosamosvojitvene politične kulture. *Peto poglavje* navaja posledice ureditve upravljanja po ZRTVS-1 na omejevanje medijske svobode in pravice do obveščnosti, kot jih beležijo in nanje opozarjajo mednarodne vladne in nevladne organizacije, o njihovi krnitvi pa pričajo tudi padec zaupanja v RTV Slovenija in podatki o gledanosti programov TV Slovenija. V *šestem poglavju* je predstavljen model upravljanja po noveli ZRTVS-1B ter razlogi, ki ta model delajo bistveno bolj odporen na politične vplive in RTV Slovenija odmikajo od vsakokratne oblasti ter jo vračajo javnosti.

⁴ Petković, Brankica, Historični pregled medijske politike v Sloveniji z gledišča spola, Poročilo v okviru temeljnega projekta Spolna diferenciacija v medijski industriji, Mirovni inštitut, 2016, str. 23. <https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2016/03/Pregled-25-let-medijske-politike-z-gledisca-spola.pdf>, obiskano 23.3.2023.

1. POLOŽAJ IN VLOGA JAVNE RADIOTELEVIZIJE PRI ZAGOTAVLJANJU PRAVICE DO SVOBODE IZRAŽANJA

1.1. Pomen svobode medijev za izvrševanje pravice do svobode izražanja

Pravica do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave Republike Slovenije⁵ (v nad. Ustava) zagotavlja vsem fizičnim in pravnim osebam svobodo misli, govora in javnega nastopanja ter tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsebinsko enaka pravica izhaja iz 10. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin⁶ (v nad. EKČP). Skladno s sodno prakso Ustavnega sodišča in ESČP **predstavlja svoboda izražanja** enega od (bistvenih) temeljev demokratične družbe ter nujni predpogoj za njen napredek in za razvoj vsakega posameznika.^{7, 8} Ob tem enega od ključnih institucionalnih pogojev za učinkovitost demokratičnega procesa predstavlja **svoboda medijev**. Svobodni, od nosilcev družbene, ekonomske in politične moči ter od vsakokratne državne oblasti neodvisni mediji predstavljajo namreč enega od najpomembnejših sredstev za seznanitev javnosti s stališči in ravnanji (političnih) oblastnih struktur ter posledično pomagajo oblikovati nepristransko informirano javnost.⁹ Svoboda medijev je zato nujni predpogoj za sposobnost javnosti, da nadzira delovanje nosilcev družbene, ekonomske in politične moči ter vsakokratno državno oblast,¹⁰ svobodni in neodvisni mediji pa s svojim delovanjem zagotavljajo uresničevanje pravice posameznikov do obveščeniosti iz prvega odstavka 39. člena Ustave.¹¹ Položaj, v katerem lahko nosilci družbene, ekonomske in politične moči ali vsakokratna **državna oblast pridobijo prevladujoč vpliv nad mediji** in posledično (sčasoma) **omejijo njihovo svobodo in neodvisnost**, tako neposredno **posega v pravico do svobode izražanja in spodkopava same temelje demokratične družbe**.¹²

Pravica do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave zato medijem zagotavlja: (i) da svobodno zbirajo, sprejemajo in širijo informacije, misli, ideje in mnenja,¹³ (ii) da so neodvisni

⁵ Prvi odstavek 39. člena Ustave določa: »Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja.«

⁶ Prvi odstavek 10. člena EKČP določa: »Vsakdo ima pravico do svobode izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Ta člen ne preprečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij.«

⁷ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-226/95 z dne 8. 7. 1999, 11. točka obrazložitve; *Handyside v. the United Kingdom*, no. 5497/72, § 49, ECHR; *Lingens v. Austria*, no. 9815/82, § 41, ECHR.

⁸ Prav razvoj oziroma samouresničitev posameznika kot človeka je temeljni namen demokratične ureditve in zato uživa (tudi) varstvo v okviru pravice do človekovega dostojanstva iz 1. člena Ustave; v: odločba Ustavnega sodišča št. U-I-109/10 z dne 26. 9. 2011, 8. in 10. točka obrazložitve.

⁹ *Manole and Others v. Moldova*, no. 13936/02, §§ 96 and 98, ECHR

¹⁰ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-172/94 z dne 9. 11. 1994.

¹¹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-106/01 z dne 5. 2. 2004, 7. točka obrazložitve; *Lingens v. Austria*, no. 9815/82, §§ 41-42, ECHR.

¹² *VGT Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland*, no. 24699/94, §§ 73 and 75, ECHR; *De Geillustreerde v. the Netherlands*, no. 5178/71, § 86, ECHR.

¹³ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-106/01 z dne 5. 2. 2004, 7. točka obrazložitve.

od državnega ali drugega nadzora in (iii) da ni dovoljena nikakršna cenzura medijskega poročanja od zunaj.¹⁴ Pri tem sta v okviru pravice iz prvega odstavka 39. člena Ustave varovani tako **svoboda izražanja posameznih novinarjev** – ki velja tudi v razmerju do medija, pri katerem je novinar zaposlen (t. i. notranja svoboda izražanja) – **kot tudi svoboda in neodvisnost medijev kot institucij**.¹⁵ Vendar pa pravica do svobode izražanja ni samo obrambna pravica medijev nasproti državni oblasti, temveč od države zahteva tudi **sprejetje ustrezne zakonske ureditve, ki zagotavlja svobodo izražanja** (medijev) v praksi.¹⁶ Glede na pomen svobode izražanja za demokratično družbo ima država tako vlogo zadnjega garanta medijske neodvisnosti in pluralnosti.^{17, 18} Upošteva je navedeno ima država predvsem na področju avdiovizualnih in radiodifuznih medijev dolžnost zagotoviti, prvič, da ima javnost dostop do nepristranskih in točnih informacij, misli, idej in mnenj, ki odražajo najširši spekter družbenih in političnih pogledov, in, drugič, da lahko novinarji in drugi medijski strokovnjaki svobodno širijo te informacije, misli, ideje in mnenja.¹⁹ Za zagotavljanje svobode izražanja novinarjev pa je bistvena tudi prepoved sprejetja splošnih ali uredniških pravil, ki bi prekomerno posegala v novinarsko svobodo,²⁰ in (zastraševalnih) disciplinskih postopkov oziroma sankcij zoper novinarje.²¹

Država mora v primeru vzpostavitve javnih medijev že na zakonski ravni zagotoviti tudi njihovo pluralnost in (institucionalno) neodvisnost od vsakokratne državne oblasti.²² Ustavno sodišče je v svoji sodni praksi tako zavzelo stališče, da iz prvega odstavka 39. člena Ustave izhaja obveznost državne oblasti, da se vzdrži (vseh) nedopustnih – neposrednih ali posrednih – posegov v programske vsebine javnih medijev in da mora zakonodajalec že na zakonski ravni zagotoviti programsko, institucionalno in finančno neodvisnost javnih medijev. Zgolj takšni, pluralni in neodvisni javni mediji lahko namreč posameznikom zagotavljajo uresničevanje njihove pravice do obveščенosti iz prvega odstavka 39. člena Ustave.²³ Nemško zvezno ustavno sodišče pa je v svoji sodni praksi že večkrat poudarilo, da je svoboda javnih medijev od državne oblasti (*Staatsfreiheit*) oziroma njihova odmaknjenosti od nje (*Staatsferne*) predpogoj za skladnost zakonske ureditve delovanja javnih medijev z drugim stavkom prvega

¹⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-20/93 z dne 16. 9. 1997, 34. točka obrazložitve.

¹⁵ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-106/01 z dne 5. 2. 2004, 7. točka obrazložitve; odločba Ustavnega sodišča št. Up-20/93 z dne 19. 6. 1997, 35. in 40. točka obrazložitve.

¹⁶ *Özgur Gündem v. Turkey*, no. 23144/93, §§ 42-46, ECHR.

¹⁷ *Informationsverein Lentia and Others v. Austria*, nos. 13914/88 and 4 others, §38, ECHR.

¹⁸ Nemško zvezno ustavno sodišče je v svoji sodni praksi zavzelo stališče, da mora zakonodajalec v luči vse večje koncentracije medijev sprejeti ustrezno zakonsko ureditev za zagotovitev novinarske raznolikosti; v: BVerfG, Urteil des Ersten Senats vom 11. September 2007 - 1 BvR 2270/05 -, Rn. 191.

¹⁹ *Manole and Others v. Moldova*, no. 13936/02, § 100, ECHR.

²⁰ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-20/93 z dne 19. 6. 1997, 35. in 40. točka obrazložitve; *Purcell and Others v. Ireland*, no. 15404/89, ECHR.

²¹ *Wojtas-Kaletka v. Poland*, no. 20436/02, §§ 45-46 and 52, ECHR; *Fuentes Bobo v. Spain*, no. 39293/98, § 38, ECHR.

²² *Manole and Others v. Moldova*, no. 13936/02, §§ 102 and 107, ECHR.

²³ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-106/01 z dne 5. 2. 2004, 6. in 8. točka obrazložitve.

odstavka 5. člena Temeljnega zakona,^{24, 25} iz katerega izhaja **temeljna obveznost zakonodajalca, da uredi delovanje javnih medijev na način, ki bo v največji meri zagotavljal pluralnost njihovega delovanja.**²⁶ Ob tem ni sporno, da predstavlja temeljno predpostavko varstva pluralnosti in neodvisnosti javnih medijev ustrezna zakonska ureditev njihovih organov upravljanja in nadzora, ki (lahko) zagotavlja ustrezno raven institucionalne neodvisnosti javnih medijev od nosilcev družbene, ekonomske in politične moči ter od vsakokratne državne oblasti.²⁷ Za zagotavljanje pluralnosti in neodvisnosti pa ni pomembna zgolj ustrezna abstraktna zakonska ureditev sestave in imenovanja (članov) organov upravljanja in nadzora javnih medijev, temveč tudi uresničevanje teh zakonskih izhodišč v praksi.^{28, 29}

Ustavno sodišče v svoji sodni praksi še ni zavzelo stališča glede skladnosti zakonske ureditve organov upravljanja in nadzora RTV Slovenija s pravico do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave. Sta pa se z vprašanjem skladnosti zakonske ureditve sestave in imenovanja organov upravljanja in nadzora javnih medijev s prvim odstavkom 10. člena EKČP oziroma drugim stavkom prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona, ki zagotavljata vsebinsko enako pravico do svobode izražanja kot prvi odstavek 39. člena Ustave, v svoji sodni praksi že srečala ESČP in nemško zvezno ustavno sodišče.

1.2. Presoja ESČP v zadevi *Manole in drugi proti Moldaviji*

ESČP je v zadevi *Manole in drugi proti Moldaviji* **presojalo skladnost zakonske ureditve sestave in imenovanja organov vodenja in upravljanja TeleRadia Moldova s pravico do svobode izražanja** iz prvega odstavka 10. člena EKČP.

a) Pravna ureditev moldavske javne radiotelevizije

TeleRadio Moldova je bil ustanovljen na podlagi Predsedniškega odloka št. 63, ki je v 4. členu določal, da družbo upravljal predsednik TRM, Usklajevalni svet pa skrbi za koordinacijo dejavnosti družbe. Z Vladnim sklepom št. 502 je bil kasneje spremenjen Statut TeleRadia

²⁴ Prvi odstavek 5. člena Temeljnega zakona določa: »Vsakdo ima pravico svobodno izražati in razširjati svoje mnenje v govoru, besedilu in sliki ter neovirano dostopati do informacij iz splošno dostopnih virov. Zagotovljeni sta svoboda tiska in svoboda poročanja preko radia in filma. V Zvezni republiki Nemčiji ni cenzure.«

²⁵ Abweichende Meinung des Richters Paulus zum Urteil des Ersten Senats vom 25. März 2014 - 1 BvF 1/11 -, Rn. 116.

²⁶ BVerfG, Urteil des Ersten Senats vom 25. März 2014 - 1 BvF 1/11 -, Rn. 34-37 und 43.

²⁷ Odbor ministrov Sveta Evrope, Recommendation no. R(96)10 on The Guarantee of the Independence of Public Service Broadcasting, 11. september 1996; odklonilno ločeno mnenje sodnika mag. Krivica k odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-172/94 z dne 9. 11. 1994; Abweichende Meinung des Richters Paulus zum Urteil des Ersten Senats vom 25. März 2014 - 1 BvF 1/11 -, Rn. 116.

²⁸ *Manole and Others v. Moldova*, no. 13936/02, § 101, ECHR.

²⁹ Morebitno »izmalichenje« načelnih zakonskih izhodišč glede ureditve upravljanja in nadzora javnih medijev v praksi je zato pomembno tudi za ustavnosodno presojo skladnosti takšne zakonske ureditve z ustavnimi načeli; v: odklonilno ločeno mnenje sodnika mag. Krivica k odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-172/94 z dne 9. 11. 1994.

Moldova (v nad. Statut TRM), in sicer na način, da je bilo v 4. členu Statuta TRM določeno, da družbo **vodi** Svet za avdiovizualno področje (v nad. ACC). Skladno s prvim odstavkom 31. člena Zakona o avdiovizualni radiodifuziji št. 603-XIII (v nad. Zakon o radiodifuziji) je ACC sestavljalo 9 članov, od katerih je:

- tri člane imenoval parlament (vključno z enim predstavnikom, strokovnjakom na avdiovizualnem področju);
- tri člane imenoval predsednik republike (vključno z enim predstavnikom, strokovnjakom na avdiovizualnem področju);
- tri člane imenovala vlada (vključno z enim predstavnikom, strokovnjakom na področju telekomunikacij).

Skladno s 30. členom Statuta TRM je predsednika TRM ter generalnega direktorja televizije in generalnega direktorja radia za mandatno dobo petih let imenoval parlament na predlog ACC ali na lastno pobudo. Podpredsednika TRM je na predlog predsednika TRM za mandatno dobo petih let imenoval ACC.

V času odločanja ESČP je pravni položaj TeleRadia Moldova urejal Zakon št. 1320-XV TRM (v nad. Zakon TRM), ki je kot organ **upravljanja in nadzora** določal Svet opazovalcev. Svet opazovalcev je skladno z drugim odstavkom 13. člena Zakona TRM sestavljalo 15 članov s kulturnega, znanstvenega, izobraževalnega, medijskega in drugih področij. Od teh je za mandatno dobo petih let:

- dva člana imenoval parlament (po enega predstavnika koalicije in opozicije);
- dva člana predsednik republike;
- dva člana vlada;
- enega člana visoki sodni svet;
- ustvarjalci na TRM;
- dva člana organizacije manjšin;
- enega člana konfederacija sindikatov Moldavije;
- enega člana konfederacija sindikatov Solidarnost;
- enega člana sindikati umetniških ustvarjalcev;

- enega člana medijske organizacije.

Skladno s 14. členom Zakona TRM je Svet opazovalcev imenoval predsednika in podpredsednika TRM, izvršnega direktorja televizije in izvršnega direktorja radia ter potrjeval sestavo Upravnega odbora TRM.

b) Mednarodni dokumenti, na katere se ESČP sklicuje v zadevi

ESČP je v zadevi uvodoma izpostavil, da je treba (pozitivne in negativne) obveznosti držav članic na področju javnih medijev (predvsem javnih radiotelevizij), ki izhajajo iz prvega odstavka 10. člena EKČP, razlagati v luči standardov za zagotavljanje pluralnosti in neodvisnosti javnih medijev, ki so jih države članice sprejele v okviru Sveta Evrope.³⁰

Pri tem se je ESČP skliceval na naslednje dokumente:

Odbor ministrov Sveta Evrope je na Četrty evropski ministrski konferenci o politiki množičnih medijev v Pragi na Češkem 7. in 8. decembra 1994 sprejel Resolucijo št. 1 o prihodnosti javne radiotelevizije:

Resolucija št. 1 o prihodnosti javne radiotelevizije³¹

Sodelujoče države se zavezujejo, da bodo zagotavljale neodvisnost javnih radiotelevizij pred političnim in ekonomskim vmešavanjem. Še posebej vsakodnevno upravljanje in uredniška odgovornost za programske sheme in programske vsebine morata biti v celoti v pristojnosti javnih radiotelevizij.

Neodvisnost javnih radiotelevizij morajo zagotoviti ustrezne strukture, kot so pluralistični notranji odbori ali drugi neodvisni organi.

Odbor ministrov Sveta Evrope je na 573. zasedanju ministrskih namestnikov 11. septembra 1996 sprejel Priporočilo št. R(96)10 o zagotavljanju neodvisnosti javne radiotelevizije. Dodatek k Priporočilu št. R(96)10 določa:

Dodatek k Priporočilu št. R(96) 10³²

II. Upravni organi organizacij javne radiotelevizije

³⁰ *Manole and Others v. Moldova*, no. 13936/02, §§ 102 and 107, ECHR.

³¹ V izvorniku Resolution No. 1 on The Future of Public Service Broadcasting.

³² V izvorniku Appendix to Recommendation No. R (96) 10.

1. Pristojnosti

Pravni okvir, ki ureja organizacije javne radiotelevizije, bi moral določati, da so upravni organi teh organizacij izključno sami odgovorni za redno delovanje svoje organizacije.

2. Status

Pravila, ki urejajo status upravnih organov organizacij javne radiotelevizije in zlasti tudi njihovih članov, bi morala biti opredeljena tako, da bi bila izključena vsaka možnost političnega ali drugačnega vmešavanja v njihovo delo.

Ta pravila bi zlasti morala določati, da člani upravnih organov ali osebe, ki kot posamezniki prevzemajo upravljavske funkcije:

- opravljajo svoje naloge strogo v interesu organizacije javne radiotelevizije, ki jo zastopajo in upravljajo;
- ne smejo niti neposredno niti posredno opravljati nalog, prejemati plačil ali biti udeleženi v podjetjih ali v drugih organizacijah iz medijskega oziroma z njim povezanega sektorja, če bi zaradi tega lahko prišlo do nasprotja interesov z njihovimi upravnimi funkcijami v organizaciji javne radiotelevizije;
- ne smejo sprejeti nobenih nalog in pooblastil ali dobiti navodil od katerekoli osebe ali katerega koli organa, ki ni nadzorni organ ali oseba, zadolžena za nadzor njihove organizacije javne radiotelevizije, razen v izjemnih primerih, ki jih določa zakon.

[...]

III. Nadzorni organi organizacij javne radiotelevizije

1. Pristojnosti

Pravni okvir, ki ureja organizacije javne radiotelevizije, bi moral jasno in natančno določati pristojnosti njihovih nadzornih organov.

Nadzorni organi organizacij javne radiotelevizije ne bi smeli izvajati nikakršnega vnaprejšnjega nadzora nad določanjem programov.

2. Status

Pravila, ki urejajo status nadzornih organov organizacij javne radiotelevizije in zlasti tudi njihovih članov, bi morala biti opredeljena tako, da bi bila izključena vsaka možnost političnega ali drugačnega vmešavanja v njihovo delo.

Ta pravila bi morala članom nadzornih organov zlasti zagotavljati:

- da so imenovani javno in pluralno;
- da predstavljajo obče družbene interese skupnosti;
- da smejo sprejemati naloge in pooblastila ali dobivati navodila le od oseb ali organov, ki so jih imenovali, razen če je v izjemnih primerih drugače določeno z zakonom;
- da jih lahko v času njihovega mandata odstavijo, začasno umaknejo ali zamenjajo le osebe ali organi, ki so jih imenovali, razen če je nadzorni organi pravilno dokazal, da niso sposobni ali kako drugače ne morejo opravljati svojih nalog;
- da ne smejo niti neposredno niti posredno opravljati nalog, prejemati plačil ali biti udeleženi v podjetjih ali v drugih organizacijah iz medijskega oziroma z njim povezanega sektorja, če bi zaradi tega lahko prišlo do nasprotja interesov z njihovimi funkcijami v nadzornem organu.
- Pravila o nagrajevanju članov nadzornih organov v organizacijah javne radiotelevizije bi morala biti jasno in odkrito določena v aktih, ki urejajo delo teh organov.

IV. Zaposleni v organizacijah javne radiotelevizije

Pridobivanje novih sodelavcev, napredovanje, premeščanje ter pravice in obveznosti osebja organizacij javne radiotelevizije ne smejo biti odvisni od njihovega porekla, spola, mnenja ali političnega, filozofskega ali verskega prepričanja ali članstva v sindikatu.

Sindikalna svoboda in pravica do stavke bi morali biti brez razlikovanja zagotovljeni vsem zaposlenim v organizacijah javne radiotelevizije ob upoštevanju omejitev, ki jih določa zakon za zagotavljanje neprekinjenega delovanja javne službe ali iz drugih zakonitih razlogov.

V zvezi z zakonsko ureditvijo sestave in imenovanja članov organov upravljanja in nadzora javnih medijev se ESČP sklicuje na analizo posebnega odposlanca Sveta Evrope dr. Karola Jakubowicza, iz katere izhaja, da sta v Evropi splošno sprejeta dva modela sestave in imenovanja organov upravljanja in nadzora javnih medijev:

Analiza vladnega predloga zakona o javni radioteleviziji v Moldaviji s strani posebnega odposlanca Sveta Evrope dr. Karola Jakubowicza³³

V skladu s prvim [modelom, op. p.] so opredeljene institucije in skupine civilne družbe pooblašcene, da za zadevno obdobje (npr. štiri leta) v svet javne radiotelevizije imenujejo predstavnika po svoji izbiri. Primeri takšnih institucij in skupin so cerkve, univerze, gledališča, avtorji, novinarji, glasbeniki, kmetje, ženske, mladi, športne zveze, okoljevarstveniki, delodajalci, sindikati itd.

³³ V izvorniku Analysis of the Government's draft law on public service broadcasting in Moldova.

V skladu z drugim [modelom, op. p.] parlament ali več javnih institucij (npr. tretjino parlamentarni poslanci, tretjino vlada in tretjino predsednik republike) imenuje(-jo) zadevno število članov (npr. devet ali dvanajst). Glede na to, da naj bi člani sveta javne radiotelevizije zastopali interese civilne družbe, je treba zelo paziti, da v resnici ne zastopajo političnih stališč in interesov tistih, ki so jih imenovali ...

V družbenopolitičnih razmerah države v tranziciji drugi model vsebuje potencialno protislovje: ali lahko posamezniki, ki jih imenuje parlament ali pa parlament, vlada in predsednik republike, resnično zastopajo civilno družbo ali interese družbe na splošno? Ali se lahko v razmerah skrajne politizacije javnega življenja res zanesemo na to, da politično imenovani člani NE zastopajo političnih stališč in interesov tistih, ki so jih imenovali?

Glede na zelo veliko tveganje, da bodo storili prav to, je treba po našem mnenju dati prednost prvemu modelu.

Seveda kljub vsem pravnim varovalom nihče ne more imeti nadzora nad tem, koga bodo posamezni člani sveta poslušali in čigava stališča bodo upoštevali. Zato je pomembno, da je sestava sveta čim bolj pluralistična, da bodo morebitni vplivi na člane sveta čim bolj raznoliki.

c) **Odločitev in temeljne ugotovitve ESČP**

Upošteva je navedeno je ESČP v zadevi *Manole in drugi proti Moldaviji* ugotovil, da zakonska ureditev sestave in imenovanja organov upravljanja in nadzora TeleRadia Moldova niti v Zakonu o radiodifuziji in Statutu TRM niti v Zakonu TRM **ni zagotavljala ustrezne ravni pluralnosti in neodvisnosti javnega medija, zaradi česar je Moldavija pritožnikom – z nesprejetjem ustreznega zakonodajnega okvirja za delovanje TeleRadia Moldova – kršila pravico do svobode izražanja iz prvega odstavka 10. člena EKČP.**

109. Za izpolnitev te obveznosti je bilo, kot je navedeno v zgoraj navedenih smernicah, ki jih je pripravil Odbor ministrov, ključno vzpostaviti pravni okvir, ki bi zagotavljal neodvisnost TRM [javna radiotelevizija TeleRadio Moldova, op. p.], brez vmešavanja politike in njenega nadzora. Sodišče v zvezi s tem ugotavlja, da je v vladnem sklepu št. 502 (1996), s katerim se je spremenil Statut TRM, v skladu z Dodatkom k Priporočilu Odbora ministrov št. R(96)10 navedeno, da je »ustvarjalna in uredniška dejavnost [TRM] /.../ zakonsko zaščitena pred vmešavanjem javnih organov in pritiski političnih strank« (glej točko 60 zgoraj). Vendar zakon ni zagotavljal strukture, ki bi omogočala tovrstno neodvisnost. V 4. členu sklepa št. 502 je navedeno, da "dejavnost družbe vodi država, in to prek Sveta za usklajevanje avdiovizualnih dejavnosti". Svet za usklajevanje avdiovizualnih dejavnosti je sestavljalo devet članov, po tri člane so imenovali parlament, predsednik Moldavije in vlada, pri čemer ni bilo nobenega jamstva glede razrešitve. Predsednika, podpredsednike in upravni odbor TRM je na predlog Sveta za usklajevanje avdiovizualnih dejavnosti imenoval parlament. V teh okoliščinah od februarja 2001, ko je ena politična stranka nadzorovala parlament, institucijo predsednika republike in vlado, nacionalna zakonodaja ni zagotavljala političnega

ravnovesja pri sestavi vodstva in nadzornega organa TRM, na primer z vključitvijo članov, ki bi jih imenovala politična opozicija, niti ni zagotavljala zaščite pred vmešavanjem vladajoče politične stranke v odločanje in delovanje teh organov.

110. Zakon št. 1320-XV teh težav ni odpravil zadovoljivo. Namesto prejšnjega Upravnega odbora je bil ustanovljen Svet opazovalcev, ki je bil med drugim odgovoren za imenovanje vodstva TRM ter spremljanje natančnosti in objektivnosti njegovih programskih vsebin. Vendar, kot je v svojih analizah poudaril gospod Jakubowicz (glej točke 63, 64 in 69 zgoraj), pravila za imenovanje članov Sveta opazovalcev niso zagotavljala ustreznih varoval pred politično pristranskostjo. Sodišče se strinja s tem mnenjem. Natančneje, v drugem odstavku 13. člena zakona št. 1320-XV je bilo navedeno, da lahko ena od parlamentarnih opozicijskih strank imenuje le enega člana Sveta opazovalcev. Ni bilo nobenega varovala, ki bi preprečilo, da bi bilo vseh preostalih 14 članov imenovanih, ker so zvesti vladajoči stranki.

111. Sodišče je zato, zlasti glede na dejanski monopol, ki ga ima TRM nad avdiovizualno radiodifuzijo v Moldaviji, ugotovilo, da državni organi niso izpolnili svoje pozitivne obveznosti. Zakonodajni okvir v zadevnem obdobju je bil pomanjkljiv, saj ni zagotavljal zadostnih varoval pred nadzorom političnega organa vlade nad vodstvom TRM in s tem nad njeno uredniško politiko. Te pomanjkljivosti niso bile odpravljene, ko je bil sprejet in spremenjen zakon št. 1320-XV.

114. Iz tega sledi, da Sodišče zavrača predhodni ugovor vlade in ugotavlja kršitev 10. člena Konvencije.

1.3. Presoja nemškega zveznega ustavnega sodišča v zadevi št. 1 BvF 1/11

Nemško zvezno ustavno sodišče je v zadevi št. 1 BvF 1/11 (v nad. zadeva ZDF) **presoјalo skladnost zakonske ureditev sestave in imenovanja organov vodenja** in upravljanja Zweites Deutsches Fernsehen (v nad. ZDF) **s pravico do svobode izražanja** iz drugega stavka prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona.

a) Pravna ureditev ZDF

V času odločanja nemškega zveznega ustavnega sodišča je položaj ZDF urejala Pogodba o ZDF. Skladno z 19. členom Pogodbe o ZDF so bili organi ZDF Televizijski svet, Upravni svet in Intendant (generalni direktor).

Skladno s prvim odstavkom 21. člena Pogodbe o ZDF je Televizijski svet sestavljalo 77 članov, od katerih je/so:

- enega predstavnika vsake zvezne dežele imenovala ta zvezna dežela (skupno 16 članov);

- tri predstavnike zvezne vlade imenovala zvezna vlada
- 12 predstavnikov političnih strank imenovale politične stranke, sorazmerno z njihovo zastopanostjo v parlamentu;
- pet predstavnikov verskih skupnosti imenovale verske skupnosti;
- 25 predstavnikov različnih interesnih združenj, določenih v Pogodbi o ZDF, imenovali predsedniki vlad zveznih dežel, če je bilo mogoče s soglasjem, na podlagi tretjega odstavka 21. člena Pogodbe o ZDF;
- 16 predstavnikov s področja izobraževanja, znanosti, umetnosti, kulture, filmske industrije, svobodnih poklicev, družinskega dela, zaščite otrok, dela z mladimi, varstva potrošnikov in zaščite živali imenoval predsednik vlade na podlagi četrtega odstavka 21. člena Pogodbe ZDF.

Skladno s tretjim odstavkom 21. člena Pogodbe o ZDF so 25 predstavnikov različnih interesnih združenj, določenih v Pogodbi o ZDF, imenovali predsedniki vlad zveznih dežel na podlagi seznama treh kandidatov za vsakega člana Televizijskega sveta, ki ga je pripravilo posamezno interesno združenje. 16 predstavnikov z različnih področij skupnosti pa je skladno s četrtem odstavkom 21. člena Pogodbe o ZDF imenoval predsednik vlade izmed posameznikov, ki delujejo na teh področjih.

Mandatna doba članov Televizijskega sveta je bila skladno z desetim odstavkom 21. člena Pogodbe o ZDF štiri leta z možnostjo predčasnega odpoklica predstavnikov zveznih dežel, zvezne vlade, političnih strank in verskih skupnosti.

Skladno s prvim odstavkom 24. člena Pogodbe o ZDF je Upravni svet sestavljalo 14 članov, od katerih je/so:

- pet predstavnikov zveznih dežel imenovali ministri vlad zveznih dežel;
- enega predstavnik zvezne vlade imenovala zvezna vlada;
- osem predstavnikov izvolili člani Televizijskega sveta s 3/5 večino.

Mandatna doba članov Upravnega sveta je bila pet let z možnostjo predčasnega odpoklica predstavnikov zveznih dežel in zvezne vlade.

Televizijski svet je skladno s prvim odstavkom 26. člena Pogodbe o ZDF s 3/5 večino izvolil Intendanta za mandatno dobo petih let. Upravni svet pa ga je lahko skladno s prvim odstavkom

26. člena Pogodbe o ZDF razrešil s 3/5 večino, če je z razrešitvijo (z enako večino) soglašal Televizijski svet.

b) Odločitev in temeljne ugotovitve nemškega zveznega ustavnega sodišča

Podobno kot ESČP je tudi nemško zvezno ustavno sodišče poudarilo pomen (zakonske) ureditve sestave in imenovanja članov organov upravljanja in nadzora za zagotavljanje pluralnosti in neodvisnost javne televizije in zavzelo stališče, da mora zakonski okvir sestavo in imenovanje članov organov upravljanja in nadzora urediti tako, da ta **odraža najširši spekter družbenih in političnih pogledov**.³⁴ Ob tem je nemško zvezno ustavno sodišče ponovno poudarilo, da mora zakonska ureditev sestave in imenovanja organov upravljanja in nadzora javnih medijev zagotoviti, da so ti organi (in njihovi člani) neodvisni od državne oblasti in oseb, ki so povezani z državno oblastjo, ter da mora preprečiti kakršnokoli politično instrumentalizacijo javne televizije.³⁵

Upošteva je navedeno je nemško zvezno ustavno sodišče podalo naslednje kriterije za skladnost zakonske ureditve z drugim stavkom prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona:

Število članov organov upravljanja in nadzora javnih medijev, ki so del državne oblasti ali so z njo povezani, ne sme presegati ene tretjine vseh članov

1. Vpliv članov nadzornih organov javnih radiotelevizijskih družb, ki so del državne oblasti ali so ji blizu, mora biti strogo omejen. Njihov delež ne sme presegati ene tretjine članov zadevnega organa.

Vendar zahteve s tem niso izčrpane. Namen zahteve po ločenosti od državne oblasti [...] je že na načelni ravni omejiti vpliv članov, katerih pogled se oblikuje na poseben način zaradi tekmovanja za javne funkcije in mandate ter je zato tesno povezan s splošnimi političnimi programi. Pri tem je treba upoštevati tudi vpliv državnih komunikacijskih struktur, zlasti tistih, ki so strukturirane po strankarskih linijah in se udejanjajo v »krogih prijateljev«.

2. Ali se za člana [organa nadzora o. p.] šteje, da je del državne oblasti ali ji je blizu, se za namene omejitve deleža takšnih članov opredeli na podlagi funkcionalnega pristopa.

Najprej v to skupino spadajo tisti, ki imajo politično odgovornost v okviru javne funkcije s splošnim mandatom, kolikor imajo lahko interes, da bi radiotelevizijo izkoristili za svoje namene pridobivanja ali ohranjanja oblasti oziroma moči.

V skupino članov, za katere se šteje, da so del državne oblasti ali so ji blizu, in katerih delež mora biti omejen, spadajo tudi osebe, ki jih v nadzorne organe delegirajo politične stranke.

³⁴ BVerfG, Urteil des Ersten Senats vom 25. März 2014 - 1 BvF 1/11 -, Rn. 38-39 und 69-70.

³⁵ Prav tam, Rn. 43 und 47.

Zahteve po zagotavljanju raznolikosti [...] veljajo tudi za izbiro članov, za katere se šteje, da so del državne oblasti ali so ji blizu [...], pri tem ne zadošča, da se število teh oseb omeji na zadevni delež. Člane, ki pripadajo temu deležu, je treba namreč določiti v skladu z zahtevami za zagotavljanje raznolikosti. To pomeni zlasti, da so različne politične smeri, tudi v smislu razlik med političnimi strankami, zastopane v čim večji raznolikosti.

Državna oblast ne sme imeti odločujočega vpliva na imenovanje članov organov upravljanja in nadzora javnih medijev, ki so predstavniki civilne družbe

V sestavi organov javnih radiotelevizijskih družb morajo biti predvsem člani, ki so ločeni od državne oblasti, in še zlasti predstavniki civilne družbe. Iz Temelnjega zakona izhaja zahteva, da se določijo pravila za izbiro in imenovanje teh oseb, s katerimi se zagotavlja distanca do političnih akterjev, ki so del državne oblasti ali so ji blizu. Če bi bila izbira oseb, ločenih od državne oblasti, v bistvenem pod nadzorom vlade [...], bi to lahko povečalo možnost za krepitev uradnih in političnih pogledov z izbiranjem predstavnikov ustreznih skupin [...] Zato ni v skladu s [Temelnjim zakonom], da se jim dovoli, da prosto izbirajo osebe, ki sodelujejo v organih kot člani, ki so ločeni od državne oblasti, ali da jih pri izbiri vodijo le splošna pravila o upoštevanju različnih družbenih slojev [...] Podobno je treba izključiti možnost, da bi imeli člani vlade ali drugi predstavniki izvršilne oblasti precejšnjo svobodo pri izbiri članov, ki jih je treba imenovati na podlagi predlogov družbenih skupin [...] Kolikor so določene skupine v družbi pooblašene za izbiro članov, se lahko njihov predlog zavrne le v izjemnih primerih, ob upoštevanju specifičnih pravnih razlogov za to.

Pri izbiri članov organov upravljanja in nadzora javnih medijev, ki so predstavniki civilne družbe, je treba upoštevati zahtevo, da morajo člani teh organov odražati najširši spekter družbenih in političnih pogledov

1) Zahteva po zagotavljanju raznolikosti zavezuje zakonodajalca, da uvede pravila, s katerimi se upoštevajo sedanji raznovrstni družbeni tokovi in sile v Nemčiji in katerih cilj je, da se pri odločanju o tem, katere osebe naj bodo vključene v organe radiotelevizijskih družb kot člani, ki so ločeni od državne oblasti, odraža široka raznovrstnost. Cilj institucionalne ureditve mora biti, da člani v radiotelevizijske družbe vnesejo čim bolj raznovrstne poglede, izkušnje in razlage dejanskih razmer ter tako zagotovijo raznoliko podobo skupnosti.

Pri tem ni mogoče, da bi predstavniki posameznih skupin predstavljali realen odsev družbe kot celote. Družbena realnost je razdrobljena, predstavlja se v nesočasnih podobah in se le delno kaže v ustaljenih strukturah, ki so lahko izhodišče za sodelovanje v radiotelevizijski družbi [...] Zato je zastopanje prek združenj vedno le nepopolno sredstvo, s katerim se zagotavlja zastopanje javnih interesov.

Glede na to ima zakonodajalec široko polje proste presoje pri oblikovanju podrobnih pravil o sestavi organov. Odločilno je le, da mora biti izbrana sestava prepoznavno določena tako, da zagotavlja raznolikost in je posledično primerna za zagotavljanje svobodnega razširjanja

televizijskih programov, da ni arbitrarna in da je v skladu z dodatnimi zahtevami iz Temeljnega zakona.

Člani upravljanja in nadzora javnih medijev, ki so predstavniki civilne družbe, ne smejo biti (osebno) povezani z državno oblastjo

Postavljena je zahteva, da člani, odgovorni za nadzor radiotelevizijskih družb, pretežno prihajajo iz krogov, ki niso političnih in v katerih vlada demokratična konkurenca za pridobitev in ohranitev položaja in mandata. Zato mora zakonodajalec zagotoviti, da so osebe, ki so imenovane v nadzorne organe kot člani, ločeni od državne oblasti, tudi osebno dovolj oddaljene od političnega odločanja. Le dejstvo, da osebe imenuje družbena skupina, ni zadostno zagotovilo, da zaradi drugih osebnih angažmajev te osebe ne delujejo kot politični akterji, ki so blizu državni oblasti. [...] Možno je celo, da skupine, upravičene do imenovanja, upajo, da bodo s takšnimi povezavami dosegle določene druge koristi.

S pravili o nezdržljivosti so iz skupine članov radiotelevizijskih družb, ločenih od državne oblasti, najprej izključene osebe, ki so člani vlade ali parlamenta, so politično imenovani ali izvoljeni uradniki na vodilnih funkcijah [...] Tudi če družbene skupine imenujejo take osebe, nanje še naprej vpliva, da so del državne oblasti ali so ji blizu, in pri njih je nevarnost navzkrižja interesov ali nevarnost za to, da jih vodijo enostranski interesi, komaj kaj manjša kot pri osebah, ki so v organe neposredno imenovane kot uradniki.

Tudi za osebe, ki so na vodilnem položaju v politični stranki, morajo veljati pravila o nezdržljivosti [...] Res je, da ni vsaka oseba le zato, ker je član politične stranke ali aktivno prispeva k njenemu delovanju, že vključena v te kroge. Vendar je vsakdo, ki v teh strankah prevzame odgovornost na vidni funkciji, neizogibno vključen v politično odločanje in tekmovanje za javne funkcije ali mandate.

Upošteva je navedeno je tudi nemško zvezno ustavno sodišče v zadevi št. 1 BvF 1/11 ugotovilo, da zakonska ureditev sestave in imenovanja organov vodenja in upravljanja ZDF v Pogodbi o ZDF **ni zagotavljala ustrezne ravni pluralnosti in neodvisnosti javnega medija in posledično ni bila skladna s pravico do svobode izražanja** iz drugega stavka prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona.

2. ZAKONSKA UREDITEV UPRAVLJANJA PO ZRTVS-1 IN OPOZORILA OB NJENI UVELJAVITVI LETA 2005

2.1. Kratka zgodovina dveh modelov upravljanja RTV Slovenija po letu 1990

Pred osamosvojitvijo, a po prvih demokratičnih volitvah, je bil leta 1990 sprejet Zakon o RTV Slovenija.³⁶ Isto leto je bil tudi spremenjen. Veljal je do leta 1994, ko je sočasno s krovnim zakonom o javnih glasilih sprejet tudi novi Zakonu o Radioteleviziji Slovenija³⁷ (v nad. ZRTVS). ZRTVS je veljal 11 let, nato je takoj po prevzemu oblasti in po hitrem postopku parlamentarna večina pod vodstvom stranke SDS leta 2005 sprejela novi zakon o RTV Slovenija. Čeprav je v vsakem modelu upravljanja in financiranja javne RTV veliko podrobnosti, ki ga opredeljujejo, je bistvo modelov, ki so bili v tem obdobju vzpostavljeni ali odpravljeni, v kolikšni meri so omogočali vladi in parlamentu ter s tem tudi političnim strankam na oblasti neposredno vlogo pri izbiri organov upravljanja. Po osamosvojitvi se je v sprejeti zakonodaji in v argumentih, ki so se pojavljali v javnih razpravah o modelih upravljanja z RTV Slovenija med sprejemanjem zakonov in v dveh naknadnih zakonodajnih referendumih (2005 in 2010) vzpostavilo razlikovanje med dvema pristopoma.³⁸

Prvi, **politično nadzorovani**, daje pri imenovanju organov upravljanja veliko vlogo parlamentu oziroma političnim strankam vladajoče koalicije. Ta model daje ključno vlogo parlamentu in vladi pri imenovanju članic in članov organov upravljanja RTV Slovenija. Po tem modelu in njegovih zagovornikih je tista politična skupina, ki pridobi zaupanje volivcev in oblikuje vlado, upravičena do prevladujočega vpliva na sestavo organov upravljanja in nadzora javne radiotelevizije. Takšen model je bil vzpostavljen v zakonu iz 1990 in nato v zakonu iz 2005.³⁹

Drugi, **predstavniški model** se zgleduje po nemških javnih radiotelevizijah, zagovarja »depolitizacijo«
organov upravljanja in v čim večji meri direktno imenovanje predstavnikov organizacij civilne družbe, strokovnih združenj, kulturnih, znanstvenih in drugih krovnih organizacij v organe upravljanja z javno RTV. Takšen model je bil uveljavljen najprej s sprejetjem ZRTVS leta 1994, nato pa z zakonom iz 2010. Slednji ni bil nikoli uveljavljen, ker je po sprejetju

³⁶ Zakon o RTV Slovenija (Uradni list RS, št. 14/90, 24/90, 43/90, 18/94 in 29/94 – popr.)

³⁷ Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 18/94, 29/94, 73/94 - odl. US, 88/99, 113/00 - odl. US, 35/01 - ZMed, 79/01, 54/05 - odl. US, 96/05)

³⁸ Petković, Brankica, Historični pregled medijske politike v Sloveniji z gledišča spola, Poročilo v okviru temeljnega projekta Spolna diferenciacija v medijski industriji, Mirovni inštitut, 2016, str. 24. <https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2016/03/Pregled-25-let-medijske-politike-z-gledisca-spola.pdf>, obiskano 23.3.2023.

³⁹ Bašič Hrvatina, Sandra, Brankica Petković, Javni medij kot varuh javnega interesa v Premisleki o prihodnosti javnih medijev (ur. Slavko Splichal), FDV, 2020, str. 34, <https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/zalozba/premisleki-o-prihodnosti-javnih-medijev---za-web.pdf>, obiskano 23.3.2023.

v Državnem zboru na pobudo opozicijskih poslancev organiziran naknadni zakonodajni referendum. Ob zelo nizki volilni udeležbi zakon na referendumu ni bil potrjen.⁴⁰

2.2. Oris ureditve organov upravljanja po ZRTVS-1

Status, dejavnost, vodenje, upravljanje in nadzor ter financiranje javnega zavoda RTV Slovenija je urejeno v ZRTVS-1. RTV Slovenija je zavod posebnega kulturnega in nacionalnega pomena, ki opravlja javno službo na področju radijske in televizijske dejavnosti z namenom zagotavljanja demokratičnih, socialnih in kulturnih potreb državljanek in državljanov Republike Slovenije, Slovenk in Slovencev po svetu, pripadnic in pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in Madžarski, italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, ter druge dejavnosti v skladu s tem zakonom in Statutom RTV Slovenija ter zakonom, ki ureja področje medijev (1. člen ZRTVS-1).

Pred uveljavitvijo ZRTVS-1B, ki je predmet presoje pred Ustavnim sodiščem, je zakon v III. poglavju kot organe vodenja in upravljanja ter nadzora predvidel Programski svet RTV Slovenija (v nad. programski svet), Nadzorni svet RTV Slovenije (v nad. nadzorni svet) in Generalnega direktorja RTV Slovenija (v nad. generalni direktor). Organa upravljanja in nadzora, ki predstavljata javnost, sta programski in nadzorni svet.

Programski svet sestavlja 29 članov, od katerih po enega imenujeta madžarska in italijanska narodna skupnost, Slovenska akademija znanosti in umetnosti (v nad. SAZU), dva člana imenuje predsednik republike na predlog registriranih verskih skupnosti, tri izvolijo izmed sebe zaposleni v RTV Slovenija, pet jih imenuje državni zbor na predlog političnih strank, pri čemer mora v največji možni meri upoštevati zastopanost strank v državnem zboru, 16 pa jih imenuje državni zbor na predlog gledalcev in poslušalcev programov RTV Slovenija; univerz in fakultet ter društev, zvez društev oziroma njihovih organizacij, zlasti s področja umetnosti, kulture, znanosti in novinarstva, ter drugih organizacij civilne družbe, razen političnih strank in njihovih organizacijskih oblik (šesti odstavek 17. člena ZRTVS-1).

Nadzorni svet sestavlja 11 članov, od katerih je državni zbor imenuje pet članov, pri čemer mora upoštevati zastopanost političnih strank v državnem zboru, štiri člane imenuje vlada, dva pa izvolijo zaposleni v javnem zavodu RTV Slovenija (prvi odstavek 26. člena ZRTVS-1).

Model upravljanja, ki je bil uveden leta 2005 z uveljavitvijo ZRTVS-1 in je nadomestil ureditev po Zakonu o Radioteleviziji Slovenija (v nad. ZRTVS)⁴¹ iz leta 1994, prevladujoči vpliv na sestavo programskega sveta podeljuje državnemu zboru, saj ta imenuje 21 od skupaj 29 njegovih

⁴⁰ Prav tam, str. 35.

⁴¹ Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 18/94, 29/94, 73/94 - odl. US, 88/99, 113/00 - odl. US, 35/01 - ZMed, 79/01, 54/05 - odl. US, 96/05)

članov, prevladujoč vpliv na sestavo nadzornega sveta pa imata državni zbor in vlada, ki skupaj imenujeta 9 od skupaj 11 članov.

2.3. Kritike modela upravljanja po ZRTVS-1 ob njegovi uveljavitvi leta 2005

Na potencialno problematičnost tovrstnega modela upravljanja so že ob njegovi uveljavitvi opozarjali tako domači kot tuji medijski strokovnjaki in strokovne organizacije. Po ureditvi v ZRTVS iz leta 1994 so programski svet v pretežni meri sestavljali posamezniki, ki so jih vanj neposredno imenovali organizacije civilne družbe. Slovenija, ki je po besedah takratnega **predsednika Evropske zveze novinarjev Arneja Königa** veljala za eno od redkih novih članic Evropske unije, za katero je bilo verjetno, da bo izvedla uspešno tranzicijo od državne k javni radioteleviziji, se je z leta 2005 sprejeto zakonsko ureditvijo odmaknila od že uveljavljenih standardov in se približala opisu razmer v obrazložitvenemu memorandumu k Priporočilu Parlamentarne skupščine Sveta Evrope»Recommendation 1641 (2004)1« o neodvisni javni radioteleviziji:

*»V mnogih primerih je vpeljava javne radiotelevizije v postkomunističnih državah povzročila nastanek hibridne organizacije, ki je strukturirana kot javna radiotelevizija, vendar pa v resnici služi kot podaljšek trenutne parlamentarne večine (zato se je za označitev takšnih organizacij pojavil izraz »parlamentarna radiotelevizija«).*⁴²

V **Evropski zvezi novinarjev** so v kritiki predloga ZRTVS-1 6. aprila 2005 zapisali tudi:⁴³

»Predlog omogoča generalnemu direktorju, politično imenovanje, več pristojnosti pri odločanju o vodilnih uredniških pozicijah in odpira vrata večjemu političnemu vplivu s povečanjem moči državnega zbora pri imenovanju v programski svet in nadzorni svet.

Bojimo se, da bo več političnega vpliva in manj prostora za civilno družbo pri nadzoru javne radiotelevizije povzročilo neizogibno ogrožanje uredniške neodvisnosti. Te predloge je še poslabšalo dejstvo, da se s postopkom hiti, saj je bil po naših informacijah predlog zakona objavljen 1. aprila brez posvetovanja s strokovnimi organizacijami ali skupinami civilne družbe in naj bi bil sprejet v naslednjih dneh.«

Eden vodilnih zagovornikov svobode medijev v Evropi in eden najbolj priznanih evropskih strokovnjakov za komunikacije in medije, predsednik medvladnega sveta Unescovega

⁴² DOKUMENTI Sveta Evrope o zagotavljanju neodvisnosti javne radiotelevizije, Ljubljana : Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri Narodni in univerzitetni knjižnici, 2005. http://www.svetevrope.si/res/dokument/download3174.pdf?id=/res/dokument/1368-1.pdf&url=/res/dokument/1368-1.pdf&title=dokumenti_sveta_evrope_o_zagotavljanju_n.pdf, obiskano 22. 3. 2023.

⁴³ European Federation of Journalists protests draft media law on public broadcasting, 8.4.2005. <https://ifex.org/european-federation-of-journalists-protests-draft-media-law-on-public-broadcasting/>, obiskano 22. 3. 2023.

programa Informacije za vse in predsednik usmerjevalnega odbora za medije in nove komunikacijske storitve pri Svetu Evrope **dr. Karol Jakubowicz** je dolga desetletja delal kot strokovnjak za medijsko regulacijo na Poljskem in v drugih državah srednje in vzhodne Evrope. Sodeloval je z EU, Evropsko radiodifuzno zvezo in Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi. V enem od svojih poročil o položaju javne radiotelevizije v Evropi je zapisal:

»Le v nekaterih primerih (Madžarska, Latvija, Litva, Slovenija (z ZRTVS do leta 2005 op.a.) je bil narejen napor za vključitev civilne družbe v ustvarjanje politike kot tudi upravljanje in nadzor javnih RTV organizacij. Povsod drugod je večina pomembnih odločitev ostala trdno v rokah centrov moči... V večini držav so si parlamenti in/ali predsedniki rezervirali večino pristojnosti pri sprejemanju odločitev še posebej glede nadzora in imenovanj. Skoraj ni primerov, kjer bi bilo imenovanje regulatornih organov in vodilnih teles javnih RTV organizacij, vključno z vodstvom organizacije, apolitično. Čeprav so se spremenili politični sistemi in pravni okviri bivših državnih radiotelevizij, lahko te organizacije v mnogih primerih še vedno razumemo kot neposredni podaljšek struktur moči, ki so ustvarjene za opravljanje svoje stare funkcije prenašalca množicam.«

V obrazložitvenem memorandumu k Priporočilu Parlamentarne skupščine Sveta Evrope »Recommendation 1641 (2004)1« o neodvisni javni radioteleviziji **Svet Evrope** države članice opozarja na nevarnost slepega kopiranja zakonskih rešitev, ki nekje delujejo, druge pa lahko njihova vpeljava povzroči škodljive ali nasprotno učinke:

»Imenovanje članov nadzornih teles s strani parlamenta je v državah z vzpostavljeno demokracijo in visoko razvito politično kulturo drugačen proces kot enak postopek v neutrujenih demokracijah. Imenovanje in predlaganje članov regulatornih organov ter nadzornih in vodstvenih teles javnih radiotelevizij bi moralo biti, kjer je to le mogoče, vzeto iz rok politikov in zaupano civilni družbi in profesionalnim telesom. Čeprav tudi ta postopek v visoko spolitiziranih družbah ni brez tveganja, pa pomeni zmanjšanje neposredne kontrole politikov nad javno RTV organizacijo. Razvoj civilne družbe in pravne države pa sta edina elementa demokratičnega sistema, ki pospešujeta utrjevanje demokracije in odraščanje politične kulture«.

V svojem komentarju na takrat še predlagano sestavo programskega sveta v ZRTVS-1 je **dr. Karol Jakubowicz** zapisal:

»Predlagani način imenovanja članov Programskega sveta same člane ne varuje pred tveganjem možnih političnih vplivov.

Od 29 članov bodo verjetno samo štirje imenovani apolitično: en član, ki ga imenuje Slovenska akademija znanosti in umetnosti ter trije člani, ki jih izvolijo zaposleni RTV Slovenije. Vsi drugi člani bodo po vsej verjetnosti imenovani po politični liniji in način njihovega imenovanja (16 članov, ki jih imenuje parlament z navadno večino in 5, ki jih predlagajo politične stranke sorazmerno z njihovo zastopanostjo v parlamentu) bo zagotovilo trenutni parlamentarni večini, da bo lahko imenovala večino članov Sveta. Povedano drugače, Programski svet bo podaljšana roka vladajoče večine. Upošteva, da je Programski svet pristojen za imenovanje generalnega direktorja, da daje soglasje k imenovanju direktorja radijskih in televizijskih programov in imenovanju odgovornih urednikov v

primeru, če se programski delavci ne strinjajo s kandidatom, ki ga predlaga direktor radijskih in televizijskih programov, bi takšno stanje pomenilo, da bi imela vladajoča večina odločilen vpliv na imenovanje oseb na vse pomembnejše položaje znotraj RTV Slovenija.«⁴⁴ (PRILOGA 1)

Takratni direktor pravnega oddelka Evropske radiodifuzne zveze (EBU) **dr. Werner Rumphorst** pa je v pismu takratnemu ministru za kulturo Vasku Simonitiju predlog ureditve komentiral z besedami:

»Popolnoma se zavedam (izjemno) političnega konteksta, v katerem poteka razprava o omenjenem zakonu, čeprav le na podlagi uvodnih opomb k osnutku in opisu političnih/zgodovinskih motivov, ki jih je gospod Grims podal v zasebnem pogovoru. Cenim prizadevanja za reformo zakona, vendar se obenem sprašujem, ali je rešitev, izbrana v osnutku, res pravilen odgovor. Sam ne morem soditi, ali se bo vaša vlada, ki jo podpira večina v parlamentu, na koncu le zmogla upreti skušnjavi izkoristiti možnosti, ki jih ponuja osnutek, za svoje lastne politične cilje. Upošteva, da bi jih res izkoristila, se postavlja vprašanje, ali se bo opozicija – ko bo znova na oblasti – obnašala enako? Moj glavni nasvet je zato bil: Preverite vsak člen zakona z vidika, kako bi se današnja opozicija lahko okoristila z možnostmi, ki jih prinaša zakon, če in ko bo spet imela večino v parlamentu.« (PRILOGA 2)

V razpravo ob sprejemanju zakona se je s svojim strokovnim mnenjem vključila tudi organizacija **Article 19**, mednarodna organizacija za človekove pravice, ki deluje za zaščito in spodbujanje svobode izražanja in pravice do obveščenosti po vsem svetu:

»Oziraje se na vsebino osnutka Zakona smo zaskrbljeni, da predlagane spremembe vodstva RTV Slovenija in njenega upravljanja ne bodo povečale njene neodvisnosti ali okrepile maneverskega prostora vodstva. Razumemo, da je eden od glavnih razlogov za predlagane zakonske spremembe prepričanje, da je trenutni Svet RTV preveč politično obarvan. Kljub temu pa predlagana sprememba, da bi predstavnike civilne družbe v novem Programskem svetu z glasovanjem potrdil parlament – prav tako prinaša veliko tveganje politizacije. Tudi novi nadzorni svet bo še bolj politično obarvan: 9 od 11 članov bo imenovanih po politični liniji, 4 od njih bo imenovala vlada. To bo ogrozilo neodvisnost Sveta in RTV Slovenija. V idealnih okoliščinah ne članov Programskega sveta ne članov nadzornega odbora ne bi smela imenovati politika. Ker soglašamo s tem, da bi moral Programski svet odražati kulturno in socialno raznolikost v Sloveniji, bi morali biti njegovi člani neodvisni in opravljati svoje delo na podlagi svojega lastnega strokovnega znanja. Člani nadzornega sveta ne bi smeli služiti nobenim drugim interesom kot interesom splošne javnosti.« (PRILOGA 3)

⁴⁴ Jakubowicz je v svojih pripombah k predlogu zakona dodal tudi predlog: "Da bi zmanjšali omenjeno nevarnost, bi bilo treba za imenovanje članov Programskega sveta zahtevati kvalificirano (dvotretjinsko) večino v parlamentu." Tega predloga zakonodajalec ni upošteval. Delno so bili upoštevani nekateri njegovi drugi predlogi, zlasti določilo: »Ustanovitelj javnega zavoda Radiotelevizija Slovenija je Republika Slovenija. Dolžnost ustanovitelja je jamčiti institucionalno avtonomijo in uredniško neodvisnost RTV Slovenije ter zagotavljati ustrezno financiranje za izvajanje njenega poslanstva kot javnega servisa.« To je zajeto v prvem odstavku 2. člena ZRTVS-1.

Na predsednika Janeza Drnovška in predsednika vlade Janeza Janšo se maja 2005 z namenom osvetliti nekatere težave v zvezi z osnutkom Zakona o Radioteleviziji Slovenije obrnil tudi **Mednarodni inštitut za tisk** (International Press Institute – IPI), svetovno združenje urednikov, vodstvenih kadrov s področja medijev in vrhunskih novinarjev skupaj s svojo podružnico, **Organizacijo za medije jugovzhodne Evrope** (SEEMO – South East Europe Media Organisation):

»IPI meni, da predlog zakona v svoji obstoječi različici ne prinaša vsega, kar bi bilo mogoče, za zagotavljanje neodvisnosti in avtonomnosti javne radiotelevizije, saj pravzaprav prinaša prav nasprotno, ker bo povečal izpostavljenost javne radiotelevizije političnim vplivom in političnim pritiskom.

Na primer v zvezi s sestavo Sveta RTV Slovenije (Svet) v 17. členu (5) osnutek zakona določa, da 16 članov sveta imenuje parlament na podlagi predlogov »gledalcev in poslušalcev programov RTV Slovenija, univerz in fakultet, društev, zvez društev oziroma njihovih organizacij...«.

Ob uporabi takšnega besedila je IPI zaskrbljen, da bi razmerje med organizacijami civilne družbe in parlamentom samo še po črki zakona zagotavljalo pogajanja in posvetovanja med njimi, v resnici pa bi takšne organizacije imele le malo ali skoraj nič vpliva na odločitve, kdo bo član Programskega sveta RTV Slovenija. Da bi preprečili omenjeno težavo, bi IPI raje videl bodisi neodvisen svet organizacij civilne družbe, ki bi izbral svoje lastne predstavnike ali nekatere vnaprej imenovane organizacije, ki bi posredovale svojo izbiro.« (PRILOGA 4)

V analizi predlagane ureditve upravljanja RTV Slovenija in primerjavi z uveljavljenimi evropskimi ureditvami se je **Društvo novinarjev Slovenije** že maja 2005 zavzelo za dokončno depolitizacijo Sveta RTVS. Zagovarjalo je stališče, naj se politika popolnoma umakne iz upravljanja javne radiotelevizije, ki naj bo podvržena kontroli javnosti, zato naj bo javnost v organih zastopana v najširšem smislu in naj predstavlja vse spektre civilne družbe. Društvo novinarjev Slovenije se je v skladu s priporočili Sveta Evrope zavzelo za ohranitev in dodatno razširitev neposrednega imenovanja članov Sveta RTVS (od 2005 Programskega sveta RTVS) s strani civilno družbenih organizacij.

3. IZVOTLITEV INSTITUCIONALNE AVTONOMIJE RTV SLOVENIJA

Iz zgoraj predstavljene javne razprave ob sprejemanju ZRTVS-1 je jasno razvidno, da je strokovna javnost opozarjala na možne posledice uveljavitve zakona na institucionalno avtonomijo javne RTV Slovenija. Ta skrb se je delno uresničevala v vseh sestavah organov vodenja in nadzora vse od sprejema zakona, toda od leta 2020, ko je bila 13. 3. 2020 imenovana 14. vlada RS, je politični vpliv in nadzor v celoti izvotlil institucionalno avtonomijo in uredniško neodvisnost javne RTV Slovenija. Po marcu 2020 so bili s strani vlade dvakrat nezakonito zamenjani člani nadzornega sveta, v programski svet so bili v državnem zboru imenovani izključno člani koalicijskih strank ali z njimi povezane osebe, postavljen je bil nov generalni direktor javnega zavoda, za katerega je sodišče pravnomočno ugotovilo, da ni izpolnjeval pogojev za zasedbo funkcije, razrešena je bila direktorica televizije in postavljen nov direktor televizije, ki je bil pred imenovanjem na direktorski položaj pod 14. vlado RS vodja vladnega urada za komuniciranje (v nad. UKOM), odstavljene in zamenjane so bili uredniki, pod pritiski vodstva so javni zavod zapustili številni uredniki in novinarji, njihova mesta pa so bila zasedena z osebami, lojalnimi vladi, dolgoletni zaposleni v poslanski skupini stranke SDS in v letih 2020-22 svetovalec v kabinetu predsednika 14. vlade RS je postal vodja pravne službe. Omejitve medijske svobode so pod 14. vlado RS postale akutne.

3.1. Politično odvisna sestava članov organov upravljanja in nadzora

Omejitve medijske svobode, ki vplivajo tako na aktivni kot pasivni vidik pravice do svobode izražanja, je omogočila zakonska ureditev, ki je večinski vpliv na imenovanja temeljnih organov upravljanja in nadzora, to je na sestavo programskega in nadzornega sveta, podelila državnemu zboru in vladi. Takšna ureditev je pripeljala do situacije, ko v organih upravljanja RTV Slovenija prevladujejo osebe, ki jih je imenovala koalicija v času 14. vlade RS in so povezane s takrat največjo vladno stranko SDS. Nekaj članov je povezanih z drugimi strankami takratne vladne koalicije, medtem ko niti opozicija niti civilna družba, ki ni v ideološkem ali interesnem krogu političnih strank takratne koalicije, skoraj nimata svojih predstavnikov. Tako kot je ESČP ugotovil v zadevi *Manole in drugi proti Moldaviji (13936/02)* in kot je ugotovilo nemško ustavno sodišče tudi v Sloveniji ni zagotovljene ustrezne ravni pluralnosti in neodvisnosti javnega medija. Zakon ni sposoben preprečiti političnega vmešavanja oblasti v odločanje organov vodenja in je tako v neskladju z dokumenti Sveta Evrope, na katere se sklicuje ESČP pri svoji odločitvi.

Znotraj kroga oseb, za katere na podlagi njihovega preteklega delovanja ali dela v organih upravljanja RTVS lahko rečemo, da so lojalne prejšnji, to je 14. vladi RS, se izrisujejo trije "prijateljski krogi". Prvi krog je povezan s Fakulteto za uporabne družbene študije (v nad. FUDŠ), v katerega sodijo dekan fakultete dr. Borut Rončević, prodekan dr. Matevž Tomšič,

prodekanja dr. Tamara Besednjak Valič in tajnica fakultete Klara Remec.⁴⁵ (PRILOGA 5) Drugi krog je povezan z Rimskokatoliško cerkvijo in katoliškimi izobraženci (npr. dr. Janez Juhant kot predstavnik verskih skupnosti, dr. Ivan Štuhec, Jurij Pavel Emeršič, dr. Leon Oblak, dr. Peter Gregorčič, dr. Maja Lapornik). V tretji krog sodijo člani, ki so močno povezani s koalicijskimi strankami, ki so bile na oblasti v času njihovega imenovanja - so njihovi člani, kandidati teh političnih strank na volitvah ali bivši poslanci (poleg tistih, ki so imenovani na predlog strank, npr. še Alenka Gotar - SDS, Jožef Jerovšek - SDS, Slavko Kmetič - SDS, Rok Hodej - SMC, Alojz Bogataj - NSi, Andrej Prebil - Desus, Alenka Sivka - Gibanje Svoboda). V nadaljevanju je podana podrobnejša analiza povezanosti članov programskega in nadzornega sveta od vladajoče politike, ki jih je imenovala.

a) Sestava programskega sveta

V programski svet je **na predlog političnih strank** v državnem zboru imenovanih 5 članov. Trenutno so to bivši poslanec stranke SDS Jožef Jerovšek (SDS), bivši predstavnik za odnose z javnostmi poslanske skupine DeSUS Dejan Cesar (DeSUS), bivša svetovalka za odnose z javnostmi stranke SMC Anuša Gaši (SMC), dolgoletna osebna asistentka evropskega poslanca Lojzeta Peterleta dr. Maja Lapornik (NSi) in Vane Gošnik (SNS), ki so bili imenovani v času 14. vlade RS 27. 12. 2021. Kljub določbi, da se pri imenovanju "mora v največji možni meri upoštevati zastopanost strank v državnem zboru" (šesta alineja šestega odstavka 17. člena ZRTVS-1), to pri zadnjem imenovanju ni bilo upoštevano. Mandatno-volilna komisija državnega zbora (MVK) je iz seznama⁴⁶ predlaganih kandidatov za pet članov izbrala zgolj kandidate, ki so jih predlagale koalicijske poslanske skupine SDS, NSi in SMC ter njihovi podporniki poslanski skupini DeSUS in SNS. Med imenovanimi člani ni nikogar, ki so ga predlagale levosredinske opozicijske stranke (SD, LMŠ, SAB in Levica), ki so skupaj s poslansko skupino nepovezanih poslancev (ustanovljena: 30. 3. 2021, sestava: Janja Sluga, Igor Zorčič, Jurij Lep in mag. Branislav Rajič) imeli 43 poslancev. Pred imenovanjem je 16. 12. 2021 Zakonodajno-pravna služba DZ (v nad. ZPS) na zaprosilo takratnega predsednika DZ Igorja Zorčiča pripravila mnenje, v katerem je ugotovila: »Glede na cilje in naloge RTV Slovenija, določene z zakonom, udeležba političnih strank pri oblikovanju organov RTV Slovenija, ne da bi bila pri tem upoštevana razmerja njihove zastopanosti v državnem zboru, ne bi bila v skladu z namenom, ki izhaja iz vseh navedenih določb ZRTVS-1.« (PRILOGA 6). Po prejemu mnenja ZPS se je obravnava nadaljevala, predlog MVK pa je bil potrjen kljub mnenju ZPS.

Analiza sestave programskega sveta kaže, da so tudi tisti člani, ki so v državnem zboru imenovani **na predlog gledalcev in poslušalcev (16 članov)** in naj bi predstavljali interese

⁴⁵ Spletna stran FUDŠ, predstavitev vodstva, marec 2023, <https://www.fuds.si/sl/o-fakulteti/organiziranost/vodstvo/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁴⁶ Seznam predlaganih kandidatov za pet članov programskega sveta RTV Slovenija, 25.11.2021, <https://imss.dz-rs.si/IMiS/ImisAdmin.nsf/ImisnetAgent?OpenAgent&2&DZ-MSS-01/a567137da69fe2de6b9d254bf14775998dcf1e2d81f8fef7810990929fcd260f>, obiskano 22. 3. 2023.

široke civilne družbe, tesno povezani s političnimi strankami in njihovim parlamentarnim ali zunajparlamentarnim delovanjem. Podobno kot v primeru *Manole in drugi proti Moldaviji* tudi v tem primeru niso zagotovljene varovalke, ki bi preprečile, da bi bile v članstvo imenovane osebe, lojalne oblastem. V času 14. vlade RS je bilo imenovanih vseh 16 članov, od katerih jih je zdaj v programskem svetu še 14, saj sta dva odstopila in bila nadomeščena v času nove, 15. vlade RS. Pri tem posebej poudarjamo, da so v spodnji analizi navedena politična, idejna in nazorska prepričanja ter afiliacije posameznikov absolutno legitimne, njihove civilnodružbene in politične aktivnosti pa so izraz njihovega aktivnega državljanstva, ki je za demokratično družbo nujno. Spodnja analiza je namenjena zgolj prikazu enoplastne, idejno homogene in politično pristrane sestave organov javne RTV, ki zaradi ureditve ZRTVS-1 tvori zaprte kroge politično imenovanih predstavnikov in ni niti približek reprezentacije javnosti oz. gledalcev in poslušalcev javne RTV. Trenutno so člani in članice programskega sveta:

- *Alenka Gotar* - kandidatka za poslanko SDS na državnozborskih volitvah 2018, od 2021 svetovalka v kabinetu ministra za kulturo Vaska Simonitija (SDS); imenovana 28. 4. 2020 na predlog društva Rusalka,
- *Slavko Kmetič* - dolgoletni član stranke SDS; imenovan 28. 4. 2020 na predlog Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve (VSO), katerega predsednik je član in bivši poslanec stranke NSi Lojze Peterle, podpredsednika pa sta bivša poslanka stranke SDS Mojca Škrinjar in nekdanji vidni politik Demosa in podpredsednik poslanskega kluba Franci Feltrin, glavnina članov 17-članskega predsedstva združenja je visokih funkcionarjev in članov stranke SDS (Janez Janša, Franc Breznik, Aleš Hojs, Alenka Jeraj, Slavko Kmetič, dr. Božo Predalič, Mojca Škrinjar, Peter Verbič, Tomaž Svete, Igor Bavčar, Franci Feltrin, Srečko Javornik, Uroš Novak, Simona Pavlič, dr. Dimitrij Rupel, Jože Sever, Stane Zorko),⁴⁷
- *Alojz Bogataj* - že tretjič imenovan v programski svet 28. 4. 2020 na predlog Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane,⁴⁸ pri čemer iz medijev izhaja, da »... gre dejansko za društvo, ki ga sestavljajo v veliki meri člani Nove Slovenije.«,⁴⁹ prvič je bil imenovan v programski svet leta 2012 v času 10. vlade RS (druga vlada Janeza Janše); pred tem je leta 2011 kandidiral na parlamentarnih volitvah na listi stranke DeSUS,⁵⁰ leta 2018 pa na listi stranke NSi,⁵¹
- *dr. Ivan Štuhec* - rimskokatoliški duhovnik, teolog in filozof morale, ki je poleg dr. Janeza Juhanta in Geze Fila, ki sta bila imenovana na predlog verskih skupnosti, v

⁴⁷ Spletna stran VSO, <https://vso.si/index.php/vso/organi/predsedstvo>, obiskano 23.3.2023.

⁴⁸ »RTV naj postane prostor dialoga in pluralizma«, Družina, 5.7.2020, <https://www.druzina.si/clanek/rtv-naj-postane-prostor-dialoga-in-pluralizma>, obiskano 22. 3. 2023.

⁴⁹ Jager, Vasja, Zamenjajte programski svet RTV, Mladina, 2.9.2022, <https://www.mladina.si/218871/zamenjajte-programski-svet-rtv/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁵⁰ Se čas Štularju na RTVS izteka? Delo, 13.4.2016, <https://old.delo.si/novice/politika/se-obdobje-mitje-stularja-izteka.html>, obiskano 22. 3. 2023.

⁵¹ Srečanje kandidatov pomladnih strank v Škofji Loki, 28.5.2018. <https://www.sls.si/13284/srecanje-kandidatov-pomladnih-strank-v-skofji-loki/>, obiskano 22. 3. 2023.

programskem svetu tretji predstavnik verskih skupnosti, imenovan 28. 4. 2020 na predlog Zbora za republiko,

- *Andrej Prebil* - član DeSUS, svetovalec predsednice DeSUS Aleksandre Pivec in ministrice v 14. vladi RS; imenovan 28. 4. 2020 na predlog Inštituta za bližnjevzhodne in balkanske študije,
- *Rok Hodej* - bivši svetovalec za odnose z javnostmi v Kabinetu predsednika vlade 12. vlade RS pod vodstvom stranke SMC in njenega predsednika dr. Mira Cerarja; imenovan 28. 4. 2020 na predlog poslušalca in gledalca Nejca Šporina, bivšega predsednika podmladka SMC,
- *dr. Leon Oblak*, profesor na Biotehniški fakulteti UL, katoliški izobraženec, podpornik kandidatke NSi Ljudmile Novak na volitvah v Evropski parlament,⁵² na dogodku stranke NSi Zbor za vrednote skupaj z drugimi sodelujočimi pozival h glasovanju za stranke, ki temeljijo na krščanskih vrednotah,⁵³ imenovan 14. 7. 2020 na predlog Iztoka Šavlija in ostalih gledalcev in poslušalcev,
- *dr. Peter Gregorčič* - predsednik programskega sveta, profesor na Fakulteti za strojništvo UL, v zadnjih letih komentator na televiziji stranke SDS Nova24TV ter na Planetu TV,⁵⁴ leta 2012 je bil kot oče otrok, ki so obiskovali Osnovno šolo Alojzija Šuštarja, del skupine staršev, ki je na Ustavno sodišče RS podala pobudo za začetek postopka za presojo ustavnosti 86. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI);⁵⁵ v programski svet je bil imenovan 27. 12. 2021 na predlog društva FOKUS 2031, katerega ustanovitelj je nekdanji poslanec in eden od najpomembnejših članov NSi Lojze Peterle, od leta 2022 pa je zastopnik društva predsednik stranke SLS Marko Balažic,
- *dr. Matevž Tomšič* - profesor in prodekan na FUDŠ za mednarodno dejavnost in komentator televizije stranke SDS Nova24TV; imenovan 27. 12. 2021 na predlog Zbora za republiko in Inštituta za analize in dialog,
- *Jurij Pavel Emeršič* - teolog in zgodovinar, učitelj zgodovine na katoliški gimnaziji Želimlje; imenovan 27. 12. 2021 na predlog društva Nova Slovenska zaveza, katerega predsednik je dr. Matija Ogrin, podpredsednika pa sta Janko Maček in dr. Helena

⁵² Prof. dr. Leon Oblak o predsednici Ljudmili Novak, 27.9.2017, <https://www.youtube.com/watch?v=0TY2rSwqZ2I>, obiskano 23.3.2023.

⁵³ Zbor za vrednote: Voliti stranke, ki temeljijo na krščanskih vrednotah, 26.10.2011, <https://nsi.si/novica/zbor-za-vrednote-voliti-stranke-ki-temeljijo-na-kraa%C2%8Ddanskih-vrednotah/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁵⁴ Planet TV je od 30. 9. 2020 v 100% lastništvu podjetja TV2 Adria, vodenje družb, d.o.o., ki ga lastniško obvladuje madžarski podjetnik Joszef Vida iz kroga madžarskega premierja Viktorja Orbana. Ob vstopu na slovenski trg je obstajala možnost, da bi Planet TV združili z Novo24TV, a se to ni zgodilo. Je pa Planet TV v javnosti postal prepoznana kot medij desne politične opcije (Derčar, Maja, Bo madžarski kupec Planet TV združil z Novo24TV? MMC RTVS, 2.7.2020. <https://www.rtvlo.si/gospodarstvo/bo-madzarski-kupec-planet-tv-zdruzil-z-novo24-tv/529106>, obiskano 22. 3. 2023.

⁵⁵ Kdo je novi predsednik programskega sveta RTVS Peter Gregorčič?, Družina, 17.2.2022, <https://www.druzina.si/clanek/kdo-je-novi-predsednik-programskega-sveta-rtvs-peter-gregorcic>, obiskano 22. 3. 2023.

Jaklitsch, ministrica brez listnice v 14. vladi RS, pristojna za Slovence v zamejstvu in po svetu,

- *Klara Remec* - glavna tajnica FUDŠ, katere dekan je prof. dr. Borut Rončević, ki je hkrati tudi predsednik nadzornega sveta RTVS, imenovana 27. 12. 2021 na predlog FUDŠ,
- *Ivan Kramberger ml.*, policist in prostovoljec, diplomant Fakultete za državne in evropske študije Nove univerze, član fakultetnega in univerzitetnega senata,⁵⁶ leta 2008 je na parlamentarnih volitvah javno podprl stranko LIPA, ki je nastala po delitvi v stranki SNS, kandidata stranke in takratnega vodjo poslanske skupine, danes pa poslanca stranke SDS Dejana Kaloha, je podprl na način, da mu je za namene predvolilne kampanje omogočil rabo avtomobila, ki ga je sestavil in uporabljal njegov oče, Ivan Kramberger st.,⁵⁷ imenovan 27. 12. 2021 na predlog društva Filter iz Celja,
- *Žiga Kušar* - vodja službe za informatiko na Inštitutu za patologijo MF UL, prvič imenovan v programski svet leta 2012 v času 10. vlade RS, v programski svet RTV imenovan zaradi podpore stranke Državljska lista, ki je bila članica koalicijske vlade; na parlamentarnih volitvah leta 2011 je kandidiral na listi stranke Državljska lista Gregorja Viranta,⁵⁸ nazadnje imenovan 27. 12. 2021 na predlog gledalcev in poslušalcev Judite Krek in Saše Čamernika; avtor rasističnega prispevka o temnopoltih migrantih v Ukrajini na seji programskega sveta februarja 2022:

»Dvakrat pa so bili prikazani tudi mlajši moški temne polti. Sprašujem se, zakaj teh temnopoltih mož novinar ni vprašal, kako so se izognili obvezni mobilizaciji moških med 18. in 60. let v Ukrajini in se pač pridružili ukrajinskim beguncem. Verjetno je obvezna mobilizacija za moške ne glede na barvo polti, verjetno je potrebno le državljanstvo ali pa tudi to ne. V kolikor so novinarji želeli povedati, da temnopolti migranti grobo zlorablajo ukrajinske begunce za svojo pot v zahodno Evropo pa bi pričakoval vsaj tako razlago tega omenjenega posnetka. Prepričan sem, da v tem primeru ne gre za rasno kvoto, kot jo v zadnjem času vidimo v igranih tujih produkcijah;«⁵⁹

- *Jelka Stergel* - dolgoletna članica programskega sveta, leta 2011 kandidatka na državnozborskih volitvah na listi politične stranke Državljska lista Gregorja Viranta,⁶⁰ v mandatu programskega sveta 2013-2017 je bila za članico imenovana na predlog

⁵⁶ Ivan Kramberger, ml., Wikipedia, https://sl.wikipedia.org/wiki/Ivan_Kramberger_ml., obiskano 25.3.2023.

⁵⁷ Sporočilo za javnost stranke LIPA, Ivan Kramberger mlajši podpira stranko Lipa, Dnevnik, 25.8.2008, <https://www.dnevnik.si/1042202062>, obiskano 22. 3. 2023.

⁵⁸ Tretja svetovna vojna na RTV, Mladina, 9.10.2015, <https://www.mladina.si/170048/tretja-svetovna-vojna-na-rtv/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁵⁹ Kušar, Vprašanje oz. prsipevek o temnopoltih migrantih v Ukrajini, februar 2022, <https://www.youtube.com/watch?v=x3lap02y9uE>, obiskano 23.3.2023.

⁶⁰ Arhiv Državne volilne komisije, https://www.dvk-rs.si/arhivi/dz2011/rezultati/rez_ve3.html?fbclid=IwAR14QLo0ZYiUHLBRLnSZEojJiJtf3dr7VrJ1BLy mc8t6RleSmfGRrhu93Ho, obiskano 23.3.2023.

politične stranke Državljska lista;⁶¹ v trenutno članstvo imenovana 27. 12. 2021 na predlog Društva avdiovizualnih producentov Slovenije,

- *Alenka Sivka* - novinarka revije Jana, Obrazi, Lady in Naša žena, kandidatka Gibanja Svoboda na parlamentarnih volitvah aprila 2022; da je bila tudi pod 15. vlado RS za članico programskega sveta imenovana oseba, ki je tesno povezana z najmočnejšo vladno stranko, kaže, da struktura upravljanja po ZRTVS-1 vsakokratni oblasti daje priložnost za politično povezana imenovanja ter da to možnost vsakokratne oblasti bolj ali manj dosledno uporabijo; imenovana 14. 7. 2022 na predlog gledalke in poslušalke Simone Nine Behek,
- *Brane Piano*, imenovan 14. 7. 2022 na predlog Sindikata novinarjev Slovenije.

Izrazito politično podrejeno, motivirano in homogeno sestavo programskega sveta ter politični vpliv na novinarsko neodvisnost nazorno ponazarjajo izjave člana programskega sveta in člana SDS Slavka Kmetiča, ki pripozna tudi obstoj kroga, ki odločitve sprejema po vnaprejšnjem dogovoru, in ne na podlagi predstavljenih argumentov v javni razpravi in v transparentnem postopku na sejah programskega sveta:

»Red bomo naredili. Mi imamo zdaj čvrsti programski svet. Imamo 21 svetnikov, ki smo kot en mož, mi se prej ene stvari zmenimo. Ne glede na to, kar oni napišejo ali zahtevajo, programski svet deluje enotno z jasnimi zahtevami vodstvu, kaj naj naredi.« (Slavko Kmetič, 27. 3. 2022, Nova24TV, <https://youtu.be/a2nZRMtolEk>)

Na javni tribuni je pojasnil tudi, da nekatere novinarje predstavljajo na slabša delovna mesta (Elen Batista Štader, ki je bila odstavljena kot voditeljica TV Dnevnika, po novem pa je »navadna novinarka na koprski televiziji«), nadomeščajo pa jih z novimi zaposlenimi, ki so »ta pravi«, torej politično primernejši od odstavljenih:

»Najbolj odgovorno in težko delo ima v tem trenutku gospa Jadranka Rebernik. Ona hoče pošteno in profesionalno peljati to zgodbo, tudi ima določene uspehe tam, kjer lahko ona prestavi, odstavi, konkretno Elen Batista Štader, ki je kričala zvečer ob sedmih. Ona je zdaj navadna novinarka na koprski televiziji, tako da ene stvari, ki mogoče niso vidne, se v bistvu že dogajajo. Pa tudi par ljudi, predvsem mladih pripravljamo. Imeli smo razpise za 20 novih novinarjev, deset smo jih že dobili, od tega so štirje, pet kar ta pravi, ki bodo že jutri dali ven zgodbo.« (Slavko Kmetič, Mediji 1991 in danes, Javna tribuna VSO, Krško, 27. 3. 2022, <https://youtu.be/xEMOTwcHIKw>)

V posnetku tudi pove, kako v telefonskem klicu poskuša vplivati na odgovorno urednico informativnega programa TV Slovenija Jadranko Rebernik, pri čemer je jasno, da je vpliv politično motiviran, saj se nanaša na temo, ki je za stranko SDS zelo pomembna politična tema:

⁶¹ Programski svet RTVS z v. d. predsednika Mitjo Štularjem, Delo, 4.2.2014. https://old.delo.si/adijo-tovarna/nov-programski-svet-rtvs-pol leta-z-v-d-predsednika-mitjo-stularjem.html?fbclid=IwAR2MJdk_2rUGXObvOOKw4LY_dMlvoF5JyoVWw1jkOer_BU1hsQiCPkjtOWM, obiskano 23.3.2023.

»Jaz pokličem okoli enih gospo Rebernikovo: Kaj se pa greste? Pa pravi, Slavko, jaz sem zdajle sklicala uredniški odbor, dve ure se že pregovarjamo, kaj narediti. Ne znajo, nočejo, ne morejo, se jim ne ljubi. Parkrat sem poklical gospo Rebernik in rekel, kdaj boste imeli oddajo oziroma prispevek o gospodu Masleši. Pa pravi, ne najdem človeka, ki bi to naredil. Če pa bo že kdo to naredil, bo Masleša »good guy«, dober, pozitivec.« (Slavko Kmetič, Mediji 1991 in danes, Javna tribuna VSO, Krško, 27. 3. 2022, <https://youtu.be/s8AAxu1m9ZE>)

S takšnim ravnanjem član programskega sveta krši 6. člen Zakona o medijih, ki določa, da dejavnost medijev temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, na svobodnem pretoku informacij in odprtosti medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine ter *»na avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi ter na osebni odgovornosti novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela.«* To pomeni, da člani programskega sveta ne smejo odgovornim urednikom, urednikom ali novinarjem dajati napotkov, navodil ali se na druge načine vmešavati v profesionalne odločitve, njihovo uredniško in poklicno avtonomijo. Pristojnosti programskega sveta glede programskih vsebin, objavljenih v programih RTV Slovenija, se nanašajo na raven programske politike (programske standarde, programsko produkcijske načrte, programske sheme), nikakor ne na raven uredniških odločitev o objavah posameznih programskih vsebin. Posamezne programske vsebine (prispevki, oddaje) so lahko predmet razprave programskega sveta le kadar ta obravnava pripombe in predloge gledalcev in poslušalcev. Z namenom strokovne obravnave teh pripomb in predlogov je bilo doslej v statutu določeno, da ima RTV Slovenija varuha pravic gledalcev in poslušalcev, programski svet pa imenuje varuha pravic gledalcev in poslušalcev, ki mu redno poroča, na podlagi teh poročil pa programski svet lahko opravi razpravo. Nikakor pa programski svet ali njegovi člani ne smejo vplivati na bodoče uredniške odločitve. V spremenjenem zakonu je to pravilo dodatno konkretizirano: *»Svet ne sme posegati v posamezne dele programa pred objavo in sprejemati odločitev ali stališč, ki so povezana z objavo delov programa. Svet vodi razpravo o objavljenih delih programa le na podlagi poročil varuha, ki vključujejo odziv odgovornih urednikov in avtorjev«* (drugi odstavek 16. člena ZRTVS-1B).

Politično odvisnost in motiviranost nekaterih članov programskega sveta javne RTV član programskega sveta Slavko Kmetič izrazi tudi v napovedi dodatnih posegov v kadrovsko in programsko politiko po parlamentarnih volitvah:

»Zadeva gre v pravo smer, posebej pa po 24. aprilu, ko bomo zmagali. Takrat bo zadeva začela iti v pravo smer. Dva, tri, to bom zdaj jasno povedal, bomo dali odpoved, potem bo pa mir.« (Slavko Kmetič, Mediji 1991 in danes, Javna tribuna VSO, Krško, 27. 3. 2022, <https://youtu.be/8-20JpmwckU>)

Kot programski svetnik je podprl referendum o prenehanju plačevanja RTV-prispevka in izrazil mnenje, da informativnega programa javna RTV ne potrebuje:

»Te zahteve po referendumu so absolutno legitimne. Moramo vedeti, da danes 90 % informacij dobimo preko spleta. Mi informativnega programa RTV-ja sploh več ne rabimo. Imamo vašo televizijo (Nova24TV, op.a.), imamo druge televizije. Ko so imeli monopol, bi človek še razumel, da so lahko bili frajerji v narekovaju, danes pa to ne morejo več biti. Ampak oni se tega ne zavedajo.«
(Slavko Kmetič, Tema dneva, Nova24TV, 20. 6. 2022, <https://youtu.be/W5INPyt9AVE>)

Kot je ugotovilo nemško ustavno sodišče v zadevi ZDF tudi za RTV Slovenija velja, da imenovani člani organov upravljanja ne predstavljajo širokega spektra družbenih in političnih pogledov. Tudi posamezniki, ki so imenovani na predlog gledalcev in poslušalcev niso ločeni od politične oblasti in zakon ne zagotavlja njihove distance od vladajočih političnih strank.

b) Sestava nadzornega sveta

Državni zbor je na predlog političnih strank potrdil tudi pet članov nadzornega sveta. Zakon tudi za člane nadzornega sveta določa, da mora državni zbor pri imenovanju »upoštevati zastopanost političnih strank v državnem zboru« (prvi odstavek 26. člena ZRTVS-1), a ob zadnjem imenovanju v nadzorni svet ni bil imenovan noben od predlaganih kandidatov levosredinskih opozicijskih strank s 43 poslanci. Člani nadzornega sveta, imenovani na predlog političnih strank, so trenutno:

- dr. Tamara Besednjak Valič (SDS), profesorica in prodekanja za znanstveno in raziskovalno delo FUDŠ, namestnica predsednika nadzornega sveta,
- Janez Čadež (NSi),
- Metka Čobec (SMC),
- Romana Fišer (DeSUS) in
- Alenka Vodončnik (SNS).⁶²

⁶² Aprila 2020 je največja koalicijska stranka SDS na Mandatno-volilni komisiji DZ vložila predlog za razrešitev dveh članov nadzornega sveta RTV Slovenije, ki ju je imenoval državni zbor, in sicer Danila Tomšiča (SD) in Boruta Žagarja (LMŠ). V utemeljitvi se je predlagatelj skliceval na prvi odstavek 26. člena ZRTVS-1, ki med drugim določa, da mora državni zbor pri imenovanju petih članov nadzornega sveta upoštevati zastopanost političnih strank v državnem zboru, kar pa takratna sestava ni odražala. Stranka SDS namreč ob nastopu 14. vlade RS ni imela svojega predstavnika v nadzornem svetu: njen predstavnik Damjan Damjanovič je bil sicer imenovan 14. 12. 2017, a je kmalu po imenovanju odstopil, namesto njega pa je državni zbor imenoval predstavnika stranke NSi Janeza Čadeža (in ne kandidatke SDS Lucije Šinkovec Ušaj). V takratnem nadzornem svetu so bili člani, izbrani na predlog političnih strank, štirje predstavniki vladnih strank (koalicijske SMC, DeSUS in SD) ter en predstavnik opozicije. (KUL: Zadnji korak k preoblikovanju RTVS po zgledu Nova24TV; N1, 13. 12. 2021, <https://n1info.si/novice/kul-zadnji-korak-k-preoblikovanju-rtvs-po-zgledu-nove24-tv/>, obiskano 23. 3. 2023) MVK je zaprosila ZPS za mnenje o skladnosti predloga stranke SDS o razrešitvi dveh članov nadzornega sveta z ustavo in ZRTVS-1. Mnenje ZPS je bilo izdano 30. 4. 2020 z ugotovitvijo, da predlog sklepa, kot ga predlaga stranka SDS, ne vsebuje razrešitvenega razloga in da takšna razrešitev ne bi bila skladna z ustavo in ZRTVS-1. Maja 2020 je bil predlog stranke SDS za razrešitev umaknjen. (Umaknjen predlog za razrešitev dveh nadzornikov RTV Slovenija,

Člani nadzornega sveta, imenovani s strani Vlade RS, so:

- dr. Borut Rončević, sociolog, profesor in dekan FUDŠ, v mandatu vlade Janeza Janše 2012-13 je bil državni sekretar na ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; predsednik Nadzornega sveta RTV Slovenija,
- mag. Aleksander Kotnik, ravnatelj glasbene šole na Ravnah, član stranke SDS,
- Anton Tomažič, ustanovni član stranke NSi,⁶³ in
- Milenko Zihlerl, med leti 2004 in 2008 poslanec SDS, član stranke SDS.

Takšen način imenovanja članov nadzornega sveta je v popolnem nasprotju z *Dodatkom k Priporočilu št. R(96)10*, ki jasno določa, da morajo biti pravila, ki urejajo status nadzornih organov opredeljena tako, da bi bila izključena vsaka možnost političnega vmešavanja.

Na samoumevnost povezanosti članov organov upravljanja in vodenja javne RTV Slovenija in oblasti ter odsotnost razumevanja nujnosti neodvisnosti kaže tudi fotografija s poslovnega srečanja 14. vlade RS, ki sta se ga dne 24. 5. 2022 na Račjem otoku na Brdu udeležila tudi predsednik programskega sveta dr. Peter Gregorčič in takrat še direktor UKOM-a, čez par mesecev direktor TV Slovenija Uroš Urbanija.⁶⁴ (PRILOGA 7)

c) Dve nezakoniti razrešitvi članov nadzornega sveta s strani Vlade RS, 16. 4. 2020 in 28. 9. 2021

14. vlada RS pod vodstvom Janeza Janše je en mesec po svojem nastopu na seji 16. 4. 2020 sprejela sklep o predčasni razrešitvi treh članov nadzornega sveta Matjaža Medveda, Petre Majer in Irene Ostrouške, ki so funkcijo opravljali kot predstavniki ustanovitelja. Za preostanek mandata je imenovala tri nove člane dr. Boruta Rončevića, Draga Zadergala in Antona Tomažiča. Na podlagi vložene tožbe je upravno sodišče izdalo sklep o začasnem zadržanju učinkovanja sklepa vlade, ki ga je Vrhovno sodišče RS potrdilo glede dveh članov nadzornega sveta (Matjaža Medveda in Petre Majer), glede tretje članice pa je zahtevo za začasno odredbo zavrglo, saj tožbe in začasne odredbe ni vložila (PRILOGA 8).⁶⁵ Kljub nedvoumni in jasni sodni odločitvi je Vlada RS dne 28. 9. 2021 ponovno sprejela sklepa o razrešitvi članov nadzornega

MMC RTVS, 21. 5. 2020.
https://www.rtvlo.si/slovenija/umaknjen-predlog-za-razresitev-dveh-nadzornikov-rtv-slovenija/524652?fbclid=IwAR3aA9tvf8ixzRPXUW7_qcYdKO_A_3qz-9FktQ4S9KFo4K4IZiX0Bdu-MSY, obiskano 23.3.2023)

⁶³ Anton Tomažič: Ljudje premalo pametno glasujejo, Večer, 29.1.2018, <https://www.mohorjeva.com/images/buchdaten/Anton-Tomazic-pogovor-Vecer.pdf>, obiskano 22. 3. 2023.

Prazno antijanševstvo ne bo zadoščalo za preboj strank KUL, Reporter, 22.3.2022, <https://reporter.si/clanek/magazin/volilna-napoved-gorecega-clana-nsi-prazno-antijansevstvo-ne-bo-zadoscalo-za-preboj-strank-kul-953272>, obiskano 22. 3. 2023.

⁶⁴ Zaključno zahvalno srečanje, 24.5.2022, <https://twitter.com/JJansaSDS/status/1529165307239182339/photo/3>, obiskano 22. 3. 2023.

⁶⁵ Sklep Vrhovnega sodišča št. I Up 147/2020 z dne 4. 11. 2020.

sveta Matjaža Medveda in Petre Majer in na isti seji za preostanek mandata imenovala Antona Tomažiča in Milenka Zihlerla.⁶⁶ Razrešena člana sta zoper sklepa vložila tožbo. Upravno sodišče je oba sklepa odpravilo, saj sta po ugotovitvi sodišča »popolnoma brez kakršnekoli obrazložitve, torej brez navedb dejanskega stanja, čeprav bi bile te za presojo njune zakonitosti nujne ter gre torej za očitno absolutno bistveno pomanjkljivost obeh izpodbijanih upravnih aktov. Pomanjkljivost obeh izpodbijanih sklepov je tako očitna, spoznavna na prvi pogled, brez podrobne analize.«⁶⁷ (PRILOGA 9)

3.2. Politično motivirani posegi v kadrovsko politiko

Zakonska ureditev, ki omogoča popolno politično podreditev javne RTV eni politični opciji, je podlaga za nadaljnje posege v kadrovsko politiko tako na nivoju organov vodenja, upravljanja in nadzora kot tudi na nivoju uredništev, tako urednikov kot novinarjev.

a) Nezakonito imenovanje generalnega direktorja RTV Slovenije Andreja Grah Whatmough, 25. 1. 2021

Višje delovno sodišče je marca 2023 ugotovilo, da je bilo prvo imenovanje Andreja Graha Whatmougha za generalnega direktorja RTV Slovenija dne 25. 1. 2021 nezakonito. Višje delovno sodišče je v sodbi ugotovilo, da Grah Whatmough ni izpolnjeval temeljnega razpisnega pogoja, da mora kandidat imeti izkušnje z organiziranjem in vodenjem večjih organizacijskih sistemov. S tem je spremenilo odločitev prvostopenjskega sodišča, ki mu je izkušnje priznalo zgolj na podlagi njegovih dveh direktorskih vodenj mikropodjetij (enega brez zaposlenih in enega z enim zaposlenim – njim samim) ter na podlagi njegovega članstva v nadzornem svetu RTV Slovenija in predsedovanja temu svetu. Odločitev sodišča ne vpliva na trenutni položaj generalnega direktorja Andreja Graha Whatmougha, saj je njegov nezakoniti mandat trajal zgolj eno leto, in sicer do 17. 3. 2022, ko ga je programski svet na novem razpisu ponovno imenoval. Tudi v zvezi z novim razpisom in imenovanjem teče sodni spor, saj se zdi, da je bil namenjen saniranju spornega prvega imenovanja.⁶⁸ Andrej Grah Whatmough je 21. 2. 2022 predsedniku programskega sveta sam predlagal razpis za nov mandat. Čeprav je bila naslednja redna seja programskega sveta predvidena za 17. 3. 2022, je njegov predsednik sklical izredno sejo že za 28. 2. 2022. Po odločitvi programskega sveta je RTV Slovenija istega dne objavila nov razpis za generalnega direktorja RTV Slovenija, čeprav dotedanjemu mandat ni potekel niti niso bili za predčasno razrešitev, odstop ali prenehanje mandata izpolnjeni razlogi razpisa za nov mandat, kot bi sledilo iz 48. člena Statuta RTV Slovenija. *V primerjavi s prvim razpisom, po katerem je bil*

⁶⁶ 276. dopisna seja Vlade Republike Slovenije, 28. 9. 2021, <https://www.gov.si/novice/2021-09-28-276-dopisna-seja-vlade-republike-slovenije/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁶⁷ Sodba in sklep Upravnega sodišča št. I U 1446/2021 z dne 1. 10. 2021, 9. točka obrazložitve.

⁶⁸ Grah Whatmough je bil nezakonito imenovan, Dnevnik, 8. 3. 2023. <https://www.dnevnik.si/1043018566/slovenija/po-mnenju-visjega-delovnega-sodisca-imenovanje-graha-whatmough-a-za-generalnega-direktorja-rtvs-januarja-2021-nezakonito>, obiskano 22. 3. 2023.

Andrej Grah Whatmough izbran in imenovan za prvi mandat, v novem razpisu ni več določeno, da mora imeti kandidat tri leta delovnih izkušenj za vodenje velikih poslovnih in organizacijskih sistemov, ampak ta pogoj časovno ni določen. (PRILOGA 10). Rok za prijavo na razpis je bil le 8 dni (pri prvem razpisu je bil rok 30 dni), kar je izjemno kratek rok, zlasti upošteva zahtevnost prijave, ki vključuje obsežno razpisno dokumentacijo z devetimi točkami, med katerimi je tudi vsebinsko izjemno zahtevna točka – priprava programa vodenja RTV Slovenija. Tako kratki roki so izključili javnost in večji nabor kandidatov.

O kandidatu je programski svet glasoval na seji 17. 3. 2022, Andrej Grah Whatmough je šele na isti seji podal izjavo o svojem odstopu, kar je sicer statutarni pogoj za objavo razpisa. Odstopna izjava članom programskega sveta ni bila podana pred sejo, kot bi bilo treba po poslovniku programskega sveta, ampak jo je na znanje prejel le predsednik programskega sveta na sami seji. Andrej Grah Whatmough je bil za novo štiriletno mandatno obdobje imenovan z naslednjim dnem, to je z 18. 3. 2022.

b) Nezakonita razrešitev direktorice TV Slovenije Natalije Gorščak, 19. 8. 2021

Višje delovno in socialno sodišče v Ljubljani je marca 2023 potrdilo sodbo prvostopenjskega sodišča, da je bila razrešitev Natalije Gorščak z mesta direktorice TV Slovenija avgusta 2021 nezakonita.⁶⁹ Delovno sodišče je septembra 2022 razsodilo, da mora RTV Slovenija na mesto direktorice TV Slovenije vrniti leta 2021 odstavljeno Natalijo Gorščak, saj je po mnenju sodišča generalni direktor RTVS Andrej Grah Whatmough njeno razrešitev izvedel na nezakonit način. Ker je bila sodba na višjem sodišču potrjena tik pred iztekom mandata direktorice, ji je sodišče prisodilo zgolj razliko v plači, vrnitve na funkcijo pa ne. Delovno sodišče je med drugim ugotovilo, da niso utemeljeni očitki generalnega direktorja, da direktorica ni izpolnjevala njegovih navodil, ker ni pripravila »akcijskega načrta« za dvig gledanosti televizije. Tožnici je verjelo, da takšnega načrta ni mogoče pripraviti v tednu dni, sredi poletja, kot je pričakoval generalni direktor. Prav tako je sodišče ugotovilo, da niso bili utemeljeni očitki, da je odgovorna za »neskladno« porabo finančnih sredstev. Namesto tega je sodišče izpostavilo, da v ozadju razrešitve stoji predhodna zahteva generalnega direktorja RTVS, da direktorica razreši odgovorno urednico informativnega programa Manico Janežič Ambrožič, kar so zahtevali nekateri programski svetniki, naklonjeni takratnim oblastem. Ker direktorica urednice ni hotela razrešiti, je sledil niz povračilnih ukrepov, ki je privedel do odstavitve direktorice. Generalni direktor je ob razrešitvi sicer navajal, da je izgubil zaupanje v direktorico, a tudi to po mnenju sodišča ni bilo utemeljeno. V sodbi je izpostavljeno, da je generalni direktor le dobrega pol leta

⁶⁹ Razrešitev nekdanje direktorice TV Slovenija nezakonita, Urbanija ostaja direktor, MMC RTVS, 20. 3. 2023, <https://www.rtvlo.si/slovenija/razresitev-nekdanje-direktorice-tv-slovenija-nezakonita-urbanija-ostaja-direktor/661949>, obiskano 22. 3. 2023.

po razrešitvi avgusta 2021 Natalijo Gorščak maja 2022 sam ponovno predlagal za direktorico televizije, česar programski svetniki niso sprejeli.⁷⁰

c) Imenovanje Uroša Urbanije za direktorja TV Slovenija, 18. 7. 2022

Uroš Urbanija je bil do 2. 6. 2022 direktor UKOM-a. Na mesto direktorja televizije javne RTV je bil imenovan mesec in pol kasneje, to je 18. 7. 2022. V preteklosti je bil odgovorni urednik Nova24TV, katere prvi predsednik uprave je bil nekdanji obrambni in notranji minister Aleš Hojs ter s katero so upravljavsko-lastniško povezani tudi drugi vidni člani ali podporniki stranke SDS. *The New York Times*⁷¹ in *Foreign Policy*⁷² sta jo označila za skrajno desno medijsko organizacijo. Kot direktor UKOM-a je na spletni strani urada redno objavljaj t. i. »analize poročanja RTV Slovenija«, v katerih se je loteval prispevkov v informativnih oddajah na RTV Slovenija ter novinarskih besedil na MMC-ju, diskreditirati je poskušal posamezne novinarje. UKOM si je pod njegovim vodstvom prisvojil pooblastila, za katera nima zakonske podlage, in jih zlorabljal za pritisk na novinarje in novinarstvo s ciljem politične podreditve javne radiotelevizije. Kot direktor UKOM-a je odtegoval plačilo javnih sredstev javni službi Slovenske tiskovne agencije (v nad. STA). STA je bila tako – kljub zakonski podlagi – več kot 300 dni brez javnega financiranja, pod neposrednimi pritiski UKOM-a, k njenemu financiranju je pozivala tudi Evropska komisija. Generalnega direktorja RTV Slovenija so novinarski sindikati in aktivni RTV Slovenija julija 2022 pozvali, naj Uroša Urbanije ne imenuje, saj ne izpolnjuje pogojev za direktorja TV Slovenija, nima potrebne integritete za zagotavljanje videza nepristranskosti ter ustreznega profesionalnega znanja in izkušenj za vodenje javne televizije. Gre za funkcijo, ki je ena najvišjih funkcij na javni RTV, ki bi morala biti politično nepristranska, v prvi vrsti pa bi morala zasledovati javni interes. Uroš Urbanija deluje izrazito politično, njegova medijska zgodovina pušča sledi neprofesionalnosti, šikaniranja in konfliktnosti z novinarskimi kolektivi.⁷³

Urbanija je zelo aktiven na družbenem omrežju Twitter, kjer redno izraža svoja politična stališča, predvsem naklonjenost opoziciji in nasprotovanje vladi, ter obračunava z novinarji, ki opozarjajo na nepravilnosti in šikaniranja. (PRILOGA 11)

⁷⁰ Škerl Kramberger, Uroš, Sodišče prisolilo zaušnico Whatmoughu, Dnevnik, 2. 9. 2022, <https://www.dnevnik.si/1042996142/slovenija/sodisce-prisolilo-zausnico-whatmoughu>, obiskano 22. 3. 2023.

⁷¹ Higgins, Andrew, Wielding Twitter, Europe's 'Marshal Twito' Takes Aim at the Media, New York Times, 21. 6. 2021, <https://www.nytimes.com/2021/06/16/world/europe/slovenia-jansa-press-freedom-twitter.html>, obiskano 22. 3. 2023.

⁷² Palmer, James, Slovenia PM Frantically Tries to Justify Congratulatory Trump Call, 7.11.2020, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2020/11/07/slovenia-prime-minister-trump-call-election/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁷³ Poziv generalnemu direktorju RTV: Urbanija ni primeren kandidat za zaposlitev na javni radioteleviziji, Sindikat novinarjev Slovenije, 12. 7. 2022. <https://sindikat-novinarjev.si/poziv-generalnemu-direktorju-rtv-urbanija-ni-primeren-kandidat-za-zaposlitev-na-javni-radioteleviziji/>, obiskano 22. 3. 2023.

d) Imenovanje Jadranke Rebernik za v. d. odgovorne urednice oz. odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija, 30. 11. 2021 in 4. 3. 2022

Dne 30. 11. 2021 je bila Jadranka Rebernik imenovana za v. d. odgovorne urednice, nato pa 4. 3. 2022 za odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija. Vodstvo pred njenim imenovanjem za vršilko dolžnosti ni pridobilo mnenja uredništva, s čimer je kršilo prvi odstavek 18. člena Zakona o medijih, ki določa:

*(1) Vsak medij mora imeti odgovornega urednika, ki ga imenuje in razrešuje izdajatelj v skladu s tem zakonom in svojim temeljnim pravnim aktom. Pred imenovanjem ali razrešitvijo odgovornega urednika mora izdajatelj pridobiti mnenje uredništva, če ni v temeljnem pravnem aktu določen močnejši vpliv uredništva.*⁷⁴

Vodstvo tudi ni upoštevalo predpisanih postopkov imenovanja odgovorne urednice. Na izrekanju programskih delavcev Informativnega programa je Jadranko Rebernik podprlo okoli 20% članov uredništva, protikandidata Mitjo Preka pa okoli 80%. V primeru, ko generalni direktor izbere kandidata, ki ni dobil podpore zaposlenih, bi moral v skladu z 21. členom ZRTVS-1 in 63. členom statuta RTVS o kandidatu razpravljati in odločati programski svet. Jadranko Rebernik je 4. 3. 2022 imenoval brez takšnega soglasja.⁷⁵

Dodaten vidik političnega vpliva na kadrovsko politiko RTV Slovenije predstavlja tudi zaščita posameznih politično imenovanih nosilcev funkcij. Kljub temu, da odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija ne izpolnjuje svojih delovnih nalog in obveznosti, kot izhajajo iz 62. člena Statuta RTV Slovenija (delo med posameznimi oddajami ni koordinirano, ni povratnih informacij glede morebitnih strokovnih dilem, v primeru dodeljenega dela in nalog podrejenim je komunikacija enostranska in zapoznena, delovni proces je pogosto moten, sodelavci improvizirajo in sproti iščejo rešitve, urednica ne skrbi za pravočasno obveščanje podrejenih o dodeljenih nalogah, z uredniki ni ustaljene redne komunikacije, odpoveduje oz. sploh ne sklicuje uredniških kolegijev tedenskih oddaj, na elektronska sporočila urednikov ali telefonske klice se ne odziva, pogosto je odsotna), vodstvo RTV Slovenija ne zahteva njenega izpolnjevanja obveznosti, še manj ga sankcionira. Jadranka Rebernik je bila odstavljena z mesta odgovorne urednice v mandatu direktorice TV Slovenija Ljerke Bizilj zaradi podobnih razlogov. V predlogu razrešitve je Biziljeva navajala, da Rebernikova funkcije ne opravlja dovolj vestno in da zaradi njenega pomanjkljivega komuniciranja s podrejenimi nastajajo »zastoji v produkcijskem procesu«. Razrešena je bila 11. 1. 2018, po tistem, ko se je skladno z zakonom

⁷⁴ Če odgovorni urednik ni imenovan v skladu s postopkom, je njegovo imenovanje nezakonito, 1.12.2021, <https://sindikat-novinarjev.si/ce-odgovorni-urednik-ni-imenovan-v-skladu-s-postopkom-je-njegovo-imenovanje-nezakonito/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁷⁵ Rebernik odgovorna urednica, čeprav je uredništvo podprlo njenega protikandidata, N1, 4.3.2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/rebernik-odgovorna-urednica-ceprav-je-urednistvo-podprlo-njenega-protikandidata/>, obiskano 22. 3. 2023.

uredništvo izreklo o predlogu njene razrešitve ter se je skoraj 70 odstotkov z razrešitvijo strinjalo.⁷⁶ Nesposobnost in nedelavnost Jadranke Rebernik je bila v preteklosti že ugotovljena, a vodstvo RTV Slovenija v tem ni videlo težave za ponovno imenovanje.

e) Imenovanje Igorja Pirkoviča za v. d. urednika uredništva za nove medije, 11. 3. 2022

En teden po imenovanju za odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija je Jadranka Rebernik zamenjala dotedanjo urednico Uredništva za nove medije (v nad. urednik MMC) Kajo Jakopič in isti dan na njeno mesto kot v. d. urednika imenovala Igorja Pirkoviča. To je lahko storila samostojno, saj je pred tem generalni direktor RTV Slovenija spremenil izvedbeni akt o organiziranosti MMC-ja in pravico imenovati urednika MMC-ja dodelil odgovornemu uredniku Informativnega programa na TV Slovenija. Pred tem sta pri imenovanju urednika MMC-ja sodelovala odgovorna urednika informativnega programa TV Slovenija in Radia Slovenija. Da bi za urednika MMC lahko imenovali politično ustreznega kandidata, ki je bil v preteklosti med drugim tudi scenarist državnih proslav vlad Janeza Janše, čeprav ni imel izkušenj z delom v novih medijih in znanja o zakonitostih spletnega novinarstva, je bil izvedbeni akt spremenjen na način, da soglasje pristojnega odgovornega urednika na Radiu Slovenija za imenovanje Igorja Pirkoviča ni bilo potrebno.^{77 78} Kmalu potem, ko so bile poleti 2022 sprejete spremembe in dopolnitve Statuta RTV, ki so MMC vzpostavile kot novo programsko-produkcijsko enoto, je bil objavljen razpis za odgovornega urednika MMC. Do izteka roka za prijavo 26. 8. 2022 so popolno prijavo predložili trije kandidati, od 39 članov uredništva je 28 članov (93% tistih, ki so glasovali) izreklo podporo Kseniji Tratnik, Dušanu Hedlu 1 član, Kseniji Koren pa nihče.⁷⁹ Vse do danes generalni direktor RTV Slovenija nove odgovorne urednice še ni imenoval. S tem krši prehodne in končne določbe novega statuta (13., 14. in 15. člen), po katerih je dolžan organiziranost RTV Slovenija uskladiti s statutarnimi spremembami v šestih mesecih od njihove uveljavitve. Šest mesecev je minilo 8. 1. 2023.

Tudi v. d. uredniku MMC aktiv novinarjev očita zanemarjanje obveznosti in nedelo, ki ga ščiti politična pripadnost. Ker vse od imenovanja 11. 3. 2022 ni bil sklican noben uredniški sestanek,

⁷⁶ Škerl Kramberger, Uroš, Jadranka Rebernik v informativnem uredništvu TV Slovenija ni dobila podpore, Dnevnik, 22. 12 2017, <https://www.dnevnik.si/1042795570>, obiskano 22. 3. 2023.

⁷⁷ Igor Pirkovič kljub nasprotovanju zaposlenih imenovan za v. d. urednika uredništva MMC-ja, MMC RTVS, 11. 3. 2022, <https://www.rtv slo.si/slovenija/igor-pirkovic-kljub-nasprotovanju-zaposlenih-imenovan-za-v-d-urednika-urednistva-mmc-ja/615341>, obiskano 22. 3. 2023.

⁷⁸ Zaposleni na RTV-ju: Pomisleki glede imenovanja Pirkoviča na čelo MMC-ja vsebinski in proceduralni, MMC RTVS, 14. 3. 2022, <https://www.rtv slo.si/slovenija/zaposleni-na-rtv-ju-pomisleki-glede-imenovanja-pirkovica-na-celo-mmc-ja-vsebinski-in-proceduralni/615662>, obiskano 22. 3. 2023.

⁷⁹ Uredništvo MMC-ja za odgovorno urednico podprlo Ksenjo Tratnik, MMC RTVS, 12. 9. 2022, <https://www.rtv slo.si/slovenija/urednistvo-mmc-ja-za-odgovorno-urednico-podprlo-ksenjo-tratnik/640135>, obiskano 22. 3. 2023.

ga je aktiv novinarjev MMC pozval k sklicu uredniškega sestanka, a odgovora ni bilo. Čeprav so v vmesnem času med drugim potekale tudi parlamentarne volitve, ki so za novinarske redakcije pomemben projekt, obveznosti urednika MMC ni opravljal. Prvi uredniški sestanek je bil sklican 25. 5. 2022, torej dva meseca in pol po nastopu funkcije. Od konca maja spremembe ni bilo, prav tako do danes ni bil več sklican noben uredniški sestanek. Tudi med jesenskimi volilnimi dnevi (predsedniške volitve in referendum) Igor Pirkovič ni niti po e-pošti niti s klicem preveril, ali je ekipa pripravljena, kako bo organizirano delo ipd. Novinarka MMC RTVS Larisa Daugul je ob jesenski stavki opozorila, da v. d. urednika svojega dela ne opravlja in dodala: "Danes, ko stavkamo, pa se je Igor Pirkovič vendarle angažiral. Nekaj po 10. uri je samovoljno posegel v portal in brez vednosti dnevne urednice z vstopne strani in podportalov odstranil prispevek o stavki."⁸⁰

Absurdnost razmer se kaže tudi v dejstvu, da je notranjepolitične uredništvo MMC za izpeljavo zahtevnih volilnih in referendumskih projektov "v odsotnosti odgovorne osebe" prejelo RTV priznanje za leto 2022.⁸¹

f) Imenovanje Martina Nahtigala za v. d. urednika notranjepolitične in gospodarske redakcije

Martin Nahtigal je bil na RTV Slovenija zaposlen oktobra 2022 kot urednik oddaje Odmevi, čeprav pred tem ni imel nobenih televizijskih novinarskih izkušenj.⁸² Februarja letos je postal še v. d. urednika notranjepolitične in gospodarske redakcije v informativnem programu TV Slovenija.⁸³ Nahtigal je bil v obdobju 14. vlade RS med drugim vodja kabineta ministrice za Slovence v zamejstvu in po svetu. Pred prihodom na RTV Slovenija je bil novinar spletnega portala Domovina, ki jo je sprva izdajal zavod Iskreni, katerega solastnik je bil nekdanji minister za delo in podpredsednik NSi Janez Cigler Kralj. Martin Nahtigal nikoli ni deloval v radijskem ali televizijskem mediju. Kot je razvidno iz javno dostopnih podatkov Ajpes, je urednik na javni televiziji družbenik podjetja za odnose z javnostmi Performans d.o.o., ki je po poročanju več medijev sodelovalo v kampanji predsedniškega kandidata Anžeta Logarja.⁸⁴

⁸⁰ Pirkovič brez vednosti urednice odstranil prispevek o stavki, Mladina, 26. 9. 2022, <https://www.mladina.si/219409/pirkovic-brez-vednosti-urednice-odstranil-prispevek-o-stavki/>, obiskano 22. 3. 2023

⁸¹ Med dobitniki priznanj RTV Slovenija tudi notranjepolitična redakcija MMC-ja, MMC, 22. 2. 2023, <https://www.rtvlo.si/zabava-in-slog/med-dobitniki-priznanj-rtv-slovenija-tudi-notranjepoliticna-redakcija-mmc-ja/658807>, obiskano 22. 3. 2023.

⁸² Petkovič, Blaž, Na Kolodvorsko se je preselil tudi šef kabineta ministrice v Janševi vladi, Večer, 4. 10. 2022, <https://moj.vecer.com/slovenija/zaposlovanje-na-kolodvorsko-se-je-preselil-tudi-sef-kabineta-ministrice-v-jansevi-vladi-10298507>, obiskano 22. 3. 2023.

⁸³ Nekdanje Janševa sodelavka na Televiziji Slovenija prevzela še zunanjo politiko, N1, 22. 2. 2022, <https://n1.info.si/novice/slovenija/nekdanja-janseva-sodelavka-na-televiziji-slovenija-prevzela-se-zunanjo-politiko-ksenija-koren-martin-nahtigal/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁸⁴ Kršinar, Igor, Janševa pogodbeni sodelavca se šopirita na TVS: tako sta zlizana novi šef SLS in novi urednik Odmevov (VIDEO), Reporter, 30. 11. 2022, <https://reporter.si/clanek/slovenija/janseva-pogodbena-sodelavca-se-sopirita-na-tvs-tako-sta-zlizana-novi-sef-sls-in-novi-urednik-odmevov-video-1010759>, obiskano 22. 3. 2023.

g) Imenovanje Ksenije Koren za trojno urednico

Ksenija Koren je nekdanja novinarka Večera, Slovenskih novic, Žurnala in Financ, sodelavka Bojana Požarja, v 10. vladi RS svetovalka za odnose z javnostmi v kabinetu predsednika vlade Janeza Janše, v času 14. vlade RS pa vodja Službe za korporativno komuniciranje skupine državnega energetskega Holdinga slovenskih elektrarn (HSE).⁸⁵ V Aktivu novinarjev Informativnega programa TVS so ob njenem imenovanju oktobra 2022 opozorili, da nima ustreznih delovnih izkušenj v televizijskem mediju ter izpostavili njeno problematično strankarsko povezanost. Po tistem, ko kot kandidatka za odgovorno urednico MMC ni prejela nobenega glasu podpore sodelavcev MMC, so Ksenijo Koren 15. oktobra na RTV Slovenija zaposlili na delovnem mestu urednice novih medijev in socialnih omrežij, vendar tega dela ni nikoli opravljala.⁸⁶ Postala je urednica dnevno-informativnih oddaj, kamor sodijo vsa poročila, Dnevnik in Odmevi. Hkrati je tudi urednica Odmevov. Čeprav je februarja s položaja urednice dnevno-informativnih oddaj odstopila, še vedno opravlja to funkcijo, in sicer kot v. d., hkrati pa je postala še v. d. urednica zunanjepolitične redakcije.⁸⁷

h) Imenovanje Rajka Geriča za odgovornega urednika Informativnega programa drugega programa TV Slovenija, 20. 2. 2023

Spremembe in dopolnitve Statuta RTV Slovenija leta 2022 so televizijsko uredniško-produkcijsko enoto (UPE) Informativni program razcepile v dve enoti - UPE Informativni program na TV SLO 1 in UPE Informativni program na TV SLO 2, ki se v praksi razvija kot vzporedni informativni program (več o tem v poglavju o Politično motiviranih posegih v programsko politiko). Odgovorni urednik informativnega programa TV SLO 2 je 20. 2. 2023 postal bivši urednik informativnih oddaj na Planet TV (več o umeščenosti Planet TV v medijski prostor v naslednjem poglavju). Kot odgovorni urednik je odgovoren tudi za oddajo Panorama, v njegovi domeni so tudi vse oddaje na TV SLO 3, ki vsebuje vse parlamentarne prenose in novo tedensko pogovorno oddajo, ki je predvajana na TV SLO 3. Z novim statutom RTV je namreč parlamentarni program, kot je opredeljen v 3. členu ZRTV-1, vključen v to novo producentno-produkcijsko enoto - informativni program TV SLO 2. Rajko Gerič od imenovanja pogosto nadomešča odgovorno urednico informativnega programa TV SLO 1 Jadranko Rebernik. Rajko Gerič je bil odgovorni urednik informativnega programa na RTV Slovenija že v času prve vlade pod vodstvom Janeza Janše (8. vlada RS). Od leta 2020 je bil pomočnik

⁸⁵ Kos, Suzana, Razrešena glavna Janševa medijska operativka, Delo, 25. 10. 2021, <https://www.delo.si/novice/slovenija/razresena-glavna-janseva-medijska-operativka/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁸⁶ Nova zaposlitev na RTV, ki razburja, N1, 18. 10. 2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/nova-zaposlitev-na-rtv-slovenija-ki-razburja/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁸⁷ Nekdanje Janševa sodelavka na Televiziji Slovenija prevzela še zunanjo politiko, N1, 22. 2. 2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/nekdanja-janseva-sodelavka-na-televiziji-slovenija-prevzela-se-zunanjo-politiko-ksenija-koren-martin-nahtigal/>, obiskano 22. 3. 2023.

odgovornega urednika portala Siol.net, katerega izdajatelj je družba TSmedia d.o.o., ki je v 100% lastništvu državnega podjetja Telekom d.d. Ko je bil v času 14. vlade RS na čelo državnega podjetja Telekom d.d. imenovan nekdanji kandidat SDS za župana Krškega Cvetko Sršen, je Geriča imenoval za direktorja družbe TSMedia d.o.o.⁸⁸

i) Imenovanje Draga Zadergala za vodjo pravne službe, junij 2022

Junija 2022 je vodja pravne službe RTV Slovenija postal Drago Zadergal, ki je bil vrsto let aktiven član SDS v mestnem odboru Ljubljana, od leta 2008 je bil zaposlen v poslanski skupini SDS, stranka ga je tudi imenovala za svojega člana v Državni volilni komisiji. Na RTV Slovenija je prišel neposredno iz kabineta predsednika 14. vlade RS Janeza Janše, kjer je bil zaposlen kot svetovalec.⁸⁹ Pri vodenju RTV Slovenija ima pomemben položaj, saj je poleg generalnega direktorja med drugim prisoten tudi na stavekavnih pogajanjih. Ob prvi nezakoniti razrešitvi in imenovanju novih članov nadzornega sveta po nastopu 14. vlade RS, je bil poleg dr. Boruta Rončevića in Antona Tomažiča s strani vlade imenovan za člana nadzornega sveta, a svoje funkcije zaradi začasne odredbe sodišča ni začel opravljati. Drago Zadergal, ki trenutno opravlja funkcijo v. d. strokovnega direktorja za področje prava, je zelo aktiven tudi na socialnih omrežjih, kjer izraža svoja ekstremna in žaljiva stališča, zlasti do nasprotnikov stranke SDS. Nazadnje je na Twitterju zapis 15. vlade RS "Strateški svet za preprečevanje sovražnega govora pri predsedniku vlade se sestaja na ustanovni seji" pospremil z besedami:

»Verjetno ste mislili: Strateški svet za preprečevanje govora? Člani meni delujejo zreli za "fužinske toplice", Begunje ali Idrijo.« (Drago Zadergal, @DragoZad, 17. 3. 2023, <https://twitter.com/DragoZad/status/1636751336308965376>) (PRILOGA 12)

j) Premestitve, razbremenitve in prenehanje sodelovanja z obstoječimi novinarji in nadomeščanje z novimi

Premeščanje dolgoletnih novinarjev na slabša delovna mesta in njihovo nadomeščanje z novimi "ta pravimi", torej politično primernejšimi od premeščenih, ter napoved dodatnih posegov v kadrovske politiko, ko bodo "dva, tri" odpustili, "potem bo pa mir", o katerem pričajo izjave člana programskega sveta Slavka Kmetiča na javni tribuni pred parlamentarnimi volitvami, je postalo glavno vodilo kadrovske politike vodstva RTV Slovenija. V obdobju zadnjih dveh let so bili številni novinarji **premeščeni** na druga manj zahtevna delovna mesta ali pa se je obseg njihovih prejšnjih del in nalog bistveno zmanjšal, poleg tega vodstvo izvaja sporen **program presežnih delavcev**, na podlagi katerega se je upokojilo več kot 100 zaposlenih.

⁸⁸ Cirman, Primož, Bogata Telekomova popotnica za Jančiča in Geriča, Vestnik, 17. 2. 2023, <https://vestnik.si/clanek/aktualno/bogata-telekomova-popotnica-za-jancica-in-gerica-1027558>, obiskano 22. 3. 2023.

⁸⁹ Kdo je kdo v »generalnem vodstvu« RTV Slovenija? Mladina, 11. 10. 2022, <https://www.mladina.si/219770/kdo-je-kdo-v-generalnem-vodstvu-rtv-slovenija/>, obiskano 22. 3. 2023.

Izkušene urednike in novinarje se **nadomešča z novimi sodelavci**: v Informativnem programu TV Slovenija je bilo zaposlenih več kot 30 novih sodelavcev, pri čemer zaposlovanje poteka mimo dejanskih potreb v delovnem procesu (zaposluje se zlasti na uredniška in visoko plačana delovna mesta, medtem ko primanjkuje novinarjev) in po političnih preferencah: največji bazen za črpanje novih kadrov je Planet TV, ki je od 30. 9. 2020 v 100% lastništvu podjetja TV2 Adria, vodenje družb, d.o.o., ki ga lastniško obvladuje madžarski podjetnik Joszef Vida iz kroga madžarskega premierja Viktorja Orbana. Ob vstopu na slovenski trg je obstajala možnost, da bi Planet TV združili z Novo24TV, a se to ni zgodilo. Je pa Planet TV v javnosti postal prepoznan kot medij desne politične opcije.⁹⁰ Po utrditvi političnega vpliva na TV Slovenija je vodstvo zaposlilo oz. pogodbeno angažiralo številne nove sodelavce s Planet TV, pa tudi z Nova24TV:

- *Vine Bešter* - nekdanji sodelavec Pop TV in kasneje Planet TV je postal vodja projekta Panorama, v sodelovanju z nekdanjim sodelavcem na Pop TV Valentinom Arehom, ki si je kot v. d. direktorja TV Slovenija (v obdobju po razrešitvi Natalije Gorščak in pred imenovanjem Uroša Urbanije) zamislil večerni blok na TV SLO 2, kot izhodišče za vzporedni informativni program,
- *Gašper Petovar* - je prišel s Planet TV, poznan je tudi zaradi afere, ko se je v javnosti pojavila njegova fotografija v nacistični uniformi in z nacističnim pozdravom,
- *Jaka Elikan* - je prišel s Planet TV, proti njemu je vložena kazenska ovadba zaradi spolnega nadlegovanja podrejene,
- *Ana Gajič* - je bila na TV Slovenija že v času 8. vlade RS (prva vlada pod vodstvom Janeza Janše), ko je bil odgovorni urednik Rajko Gerič, odgovorna urednica pa Jadranka Rebernik,
- *Marko Milenković* - je prišel s Planet TV, pred tem je bil novinar Kanala A,
- *Valentina Plaskan* - je prišla s Planet TV, med drugim je vodila predvolilna soočenja, ki sta jih skupaj organizirala Nova24TV in Planet TV,
- *Luka Svetina* - je s strankarske televizije SDS Nova24TV prestopil na portal Domovina, ki ga je ustanovil zavod *Iskreni*, od tam pa na povabilo direktorja TV Slovenija prišel za voditelja Odmevov, čeprav je bilo voditeljev te oddaje dovolj. Za del delovnega časa še vedno piše za portal Domovina, kjer tudi vodi pogovorno televizijsko oddajo.⁹¹

Delovna inšpekcija je v nadzoru na RTV Slovenija, ki je potekal 9. 3. 2023, neuradno ugotovila več kršitev delovne zakonodaje. V. d. glavnega inšpektorja za delo Luka Lukič je 21. 3. 2023 za STA pojasnil, da postopkov na RTV Slovenija ne more komentirati, saj so uradno še odprti,

⁹⁰ Derčar, Maja, Bo madžarski kupec Planet TV združil z Novo24TV? MMC RTVS, 2.7.2020. <https://www.rtv slo.si/gospodarstvo/bo-madzarski-kupec-planet-tv-zdruzil-z-novo24-tv/529106>, obiskano 22. 3. 2023.

⁹¹ Čakš, Rok, Luka Svetina: besede mojega bivšega profesorja so me zbolele, ampak sporočam mu, da lahko mirno spi, Domovina, 23. 8. 2022, <https://www.domovina.ie/luka-svetina-besede-mojega-bivsega-profesorja-so-me-zbolele-ampak-sporocam-mu-da-lahko-mirno-spi/>, obiskano 22. 3. 2023.

lahko pa pove, da že te prve ugotovitve kažejo na večje število prekrškov s področja delovnih razmerij (prikrita delovna razmerja, zaposlovanje brez razpisov, neizpolnjevanje pogojev za zasedbo delovnega mesta).⁹² Lukić je pred tem v TV Dnevniku na 1. programu TVS 9. 3. 2023, ko je na RTV potekal inšpekcijski nadzor, pojasnil: »Konkretno na RTV je bilo prijav ogromno v zadnjih mesecih, tako da nadzori potekajo na podlagi prijav«. Vodstvo RTV Slovenija je v svojem odzivu pojasnilo, da se »pomemben del preliminarnih ugotovitev inšpektorata nanaša na honorarne sodelavce, ki so dolgoletna problematika RTV Slovenija, ta je bila nazadnje leta 2015 razrešena tako, da se je večje število (približno 500) t. i. stalnih honorarnih sodelavcev zaposlilo na RTV Slovenija«. »Po ugotovitvah v tem nadzoru se je RTV z vidika delavskih pravic vrnil dobro desetletje nazaj, preden so se aktivirali sindikalni boji«.⁹³

Če je uredništvo v prvi polovici leta 2022 še beležilo primere, ki bi jih lahko označili za klasične primere cenzure, so v zadnjih mesecih takšni pritiski na novinarje postali nepotrebni. Uredniški odbor, ki ga sestavljajo le še sodelavci, lojalni novim uredniškim usmeritvam vodstva, se zjutraj dogovori o ključnih temah dneva, na vse politično pomembne teme se razporedi novinarje, ki po načinu in vsebini dela ustrezajo uredniški politiki vodstva. Razprava o tem, katere teme se bo pokrivalo, kdo bo novinar na določeni temi in na kakšen način bo tema obdelana, ni več potrebna. Na dopoldanskem sestanku se zgolj še razporedijo teme. Če kdo od novinarjev iz prejšnje sestave predlaga kakšen političen prispevek, je praviloma odgovor urednikov, da se bo o temi še razmislilo, potem pa se ne zgodi nič. Razprav o upoštevanju programskih standardov ter poklicnih meril in načel novinarske etike ni več.

Novozaposlenih novinarjev in urednikov je zdaj že dovolj, da lahko sami oblikujejo večino dnevno-informativnih oddaj. »Stari« novinarji so pri tem razporejeni na manj izpostavljene prispevke. Podoben trend umikanja prepoznavnih novinarjev se je zgodil tudi v drugih informativnih oddajah. Z novim PPN 2022 se je dotedanje prepoznavne voditelje praktično ukinilo (Tanja Gobec, Marcel Štefančič, Janja Koren itd...). V novi oddaji Arena, ki se predvaja v terminu Studia City, se pojavljata zgolj dva voditelja, Igor Pirkovič in Vida Petrovčič, ki sta bila tudi centralni osebnosti predvolilnih oddaj. Vida Petrovčič je vodila tudi vse oddaje povezane z referendumom o noveli zakona o RTV, po novem pa je tudi komentatorica protestnih shodov, ki jih TV Slovenija prenaša v neposrednih prenosih.

Možnost ugovaranja so zelo zmanjšali tudi s prerazporejanjem novinarjev in urednikov na druge, manj izpostavljene oddaje. Pri novem vodstvu nepriljubljene urednice in uredniki, kot so Vesna Pfeiffer (prej urednica Odmevov), Dejan Ladika in Brigita Jeretina (urednika Dnevnika) so bili večkrat razporejeni na jutranja poročila in Prvi dnevnik. Njihove turnuse so prevzeli Ksenija

⁹² STA: Delovna inšpekcija neuradno ugotovila več kršitev na RTVS, STA, 21. 3. 2023, <https://www.sta.si/3152241/delovna-inspekcija-neuradno-ugotovila-vec-krsitev-na-rtvs?q=luk.luki%C4%87>, obiskano 22. 3. 2023.

⁹³ Neuradno naj bi delovna inšpekcija na RTV-ju ugotovila več kršitev. RTV: Postopki potekajo, MMC RTVS, 21. 3. 2023, <https://www.rtvlo.si/slovenija/neuradno-naj-bi-delovna-inspekcija-na-rtv-ju-ugotovila-vec-krsitev-rtv-postopki-potekajo/662046>, obiskano 22. 3. 2023.

Koren, Jaka Elikan in Valentina Plaskan - pred prihodom na TV Slovenija brez televizijskih ali uredniških izkušenj. Prejšnjih urednikov na manj zahtevne oddaje niso razporedili v celoti, tudi v izpostavljenih oddajah so jim pustili nekaj malega uredniške avtonomije, s čimer so zmanjšali možnost javnega odmeva takšnih prerazporeditev.

Ko je vodstvo med voditelje Dnevnika in Odmevov dodalo voditelje Nejca Krevsa, Valentino Plaskan in Luko Svetina, je s tem avtomatično tudi zmanjšalo prisotnost dotedanjih voditeljev. Saša Krajnc in Jasmina Jamnik z Dnevnika nista bila odstavljena, ampak jima je vodstvo zgolj zmanjšalo število voditeljskih turnusov na najmanjšo možno mero. Tako Valentina Plaskan kot Luka Svetina sta vodenje najpomembnejših in izjemno zahtevnih oddaj Dnevnik in Odmevi prevzela brez ustreznega usposabljanja, brez potrebnega znanja in delovnih izkušenj.⁹⁴

Svoje urednike, voditelje in zaslužne novinarje vodstvo nagrajuje z dodatnimi pogodbami o večopravnosti, napredovanji ali uvrstitvijo v visoke plačne razrede oz. zaposlovanjem na delovna mesta, ki jih dejansko ne opravljajo. Takšen primer je voditelj Dnevnika Nejc Krevs, ki je vodenje osrednje dnevno-informativne oddaje Dnevnik prevzel avgusta 2022 kot novinar začetnik, vmes postal voditelj televizijskih oddaj, zdaj pa je urednik osrednjih oddaj - čeprav ničesar ne ureja.⁹⁵ Nenazadnje, vodstvo TV Slovenija posega tudi v sodelovanja z zunanjimi sodelavci. Urednica in voditeljica oddaje NaGlas Saša Banjanac Lubej je 24. 3. 2023 sporočila, da se je v. d. direktorja TV Slovenija Uroš Urbanija odločil za prekinitev sodelovanja z zunanjimi novinarkami televizijske oddaje NaGlas!, ki jo javna RTV Slovenija pripravlja za pripadnike albanske, bosanske, črnogorske, hrvaške, makedonske in srbske skupnosti v Sloveniji. V jezikih teh skupnosti se predvaja vsako drugo soboto na prvem televizijskem sporedu in se izmenjuje z oddajo za Rome. Ta odločitev po mnenju urednice pomeni ukinitve oddaje v obliki, kot je bila zasnovana pred osmimi leti, čeprav jo PPN za 2023 predvideva. Gre za novinarke, katerih materni jezik je eden od jezikov omenjenih skupnosti, večinoma so univerzitetne diplomirane novinarke, večina jih sodeluje pri oddaji od njenega začetka januarja 2015. Za objavljen prispevek so prejemale po 100 evrov, kar na letni ravni skupaj znaša 8000 evrov (proračun RTV Slovenija znaša 130 milijonov evrov). Šele po javni objavi takšne okrnitve je Urbanija pojasnil, in to kar na družbenem omrežju Twitter, da je "odločitev o ukinitvi honorarnih sodelavcev oddaje NaGlas! sprejela urednica oddaje Saša Banjanac Lubej, ki je ocenila, da lahko oddajo pripravi tudi sama", pri čemer je bila postavljena pred dilemo, ali oddajo oblikuje sama in bi ji skladno z normativi priznali 10 delovnih dni, če pa bi imela honorarne sodelavke, bi ji priznali 5 delovnih dni." Urednica je v odzivu pojasnila, da se je očitok o neizpolnjevanju normativov prvič pojavil v tej objavi in da ne držijo navedbe, da se je sama odločila za ukinitve honorarnih sodelavcev in da je imela dve možnosti: »Na sestanku, ki ga omenja, to sploh ni bilo

⁹⁴ Interno gradivo, zapisi pogovorov z zaposlenimi z dne 21. 3. 2023, ki ga skupaj z imeni sogovornikov hranimo avtorji tega mnenja.

⁹⁵ Svetina voditelj Odmevov, Krevs voditelj Dnevnika, namesto Studia City pa Arena, N1, 26. 8. 2022, <https://n1.info.si/novice/slovenija/svetina-voditelj-odmevov-krevs-voditelj-dnevnika-namesto-studia-city-pa-arena/>, obiskano 22. 3. 2023.

na mizi. Čeprav je notranja komunikacija o konceptu oddaje in razlogih zanj potekala že skoraj mesec dni, sem danes prvič izvedela, da naj ne bi izpolnjevala normativov in da naj bi bila oddaja 'vredna' 5 oziroma 10 delovnih dni,« je zapisala.⁹⁶

Primer oddaje NaGlas! spominja na začetek postopnega ukinitja oddaje Studio City, katere proces ukinitve se je začel z odločitvijo vodstva januarja 2022, da ne podaljša sodelovanja z zunanjimi komentatorji, ki je temeljijo na avtorskih pogodbah. V. d. direktorja TV Slovenija Valentin Areh je zavrnil podpis podaljšanja enoletnih pogodb vsem šestim rednim kolumnistom in kolumnistkam zaradi »varčevanja in dejstva, da tudi komentatorji v drugih oddajah niso plačani«. Nepodaljšanje pogodb je bil prvi korak pri ukinitvi oddaje.⁹⁷

3.3. Politično motivirani posegi v programsko politiko

a) Vzpostavljanje vzporednega informativnega programa na TV SLO 2 z osrednjo oddajo Panorama, 9. 5. 2022

Programski svet je 9. 5. 2022 podal soglasje k predlogu spremembe in dopolnitev Statuta RTV Slovenija, ki so prinesle tudi cepitev uredniško-producentske enote Informativnega programa TV Slovenija (UPE IP) na UPE 1 in UPE 2. Člani programskega sveta so cepitev podprli brez finančnih in kadrovskih utemeljitev. Koordinacija novinarskih sindikatov RTV Slovenije je na vse okoliščine in pravna dejstva vodstvo opozarjala že tekom sprejemanja, a opozoril vodstvo ni upoštevalo.⁹⁸ Opozorili so, da bodo statutarne spremembe povečale finančna in kadrovska tveganja delovanja javne RTV, zaradi nepredvidljivosti v programskem vodenju so močno povečana operativna tveganja v izvedbi programskega načrta. Zlasti so nasprotovali delitvi uredništva Informativnega programa TV Slovenija na uredništvo 1. in 2. programa, ker takšna delitev pomeni možnost sistematične kršitve uredniške avtonomije in poklicnih standardov, posledično pa večje ogrožanje avtonomnega in objektivnega informiranja javnosti. V sindikatih so nasprotovali tudi načinu, na katerega je generalni direktor vsilil cepitev, saj je zaradi odklonilnega odnosa obstoječih urednikov in novinarjev oblikoval uredništvo brez podlage v veljavnem statutu in 28 novo zaposlenih sodelavcev Informativnega programa TV Slovenija nagovoril, da podprejo statutarne spremembe. Zaradi cepitve uredniško-producentske enote informativnega programa se je na novo vzpostavila tudi funkcija odgovornega urednika

⁹⁶ Urbanija odgovoril, zakaj novinark oddaje NaGlas! ne bo več. Urednica oddaje trdi, da njegova izjava ni resnična ..., Večer, 24. 3. 2023. <https://vecer.com/slovenija/urbanija-odgovoril-zakaj-novinar-k-oddaje-naqlas-ne-bo-vec-urednica-oddaje-trdi-da-nje-gova-izjava-ni-resnicna--10329705>, obiskano 22. 3. 2023.

⁹⁷ Vodstvo TV Slovenija odpovedalo pogodbe vsem kolumnistom oddaje Studio City, In media res, 5. 1. 2022. <https://vezjak.com/2022/01/05/vodstvo-tv-slovenija-odpovedalo-pogodbe-vsem-kolumnistom-oddaje-studio-city/>, obiskano 22. 3. 2023.

⁹⁸ Vodstvo RTV naj od predlaganih sprememb statuta odstopi, 10. 5. 2022, <https://sindikato-novinarjev.si/vodstvo-rtv-naj-od-predlaganih-sprememb-statuta-odstopi/>, obiskano 22. 3. 2023.

Informativnega programa TV SLO 2 - to je februarja 2023 postal Rajko Gerič. Panorama - kot paradna oddaja Informativnega programa TV SLO 2 - naj bi pritegnila gledalce s svežim in lahkotnejšim pristopom, a se to ni zgodilo, saj gledanost oddaje, kljub visokim kadrovskim in produkcijskim investicijam, po letu dni ostaja komaj zaznavna in praviloma nikoli ni uvrščena med 30 najbolj gledanih televizijskih oddaj in ni uresničila ciljev vodstva. V izhodišču je bila načrtovana kot dvourni informativna oddaja, trenutno traja komaj 20 minut. Oddaja je tako služila predvsem zaposlovanju novih kadrov, ki jih vodstvo postopno premešča v Informativni program TV SLO 1.⁹⁹

b) Ukinjanje obstoječih in uvajanje novih oddaj v Programsko-produkcijskem načrtu za leto 2022, 29. 11. 2021

Programski svet je 29. 11. 2021 potrdil Programsko-produkcijskem načrtu za leto 2022 (v nad. PPN 2022). V sklepu 2-3 je ugotovil, da bodo načrtovane spremembe oddaj in programske sheme TV Slovenija v delu, ki se nanaša na Informativni program, stopile v veljavo praviloma 1. 3. 2022 ali najkasneje do konca marca. Vodstvi RTV Slovenija in TV Slovenija je zadalžil, da pred uvedbo programskih sprememb v informativnem programu v največji možni meri komunicira in se uskladi s programskimi in produkcijskimi delavci, ki bodo ustvarjali nove programske vsebine. Vodstvi tega nista storili.

S programsko-produkcijskim načrtom so bile s sporeda **umaknjene oddaje** kot so Globus, Politično s Tanjo Gobec, Točka preloma ter oddaji Svet v letu in Slovenija v letu. Glede oddaje Studio City je programski svet toleriral kršitev programske sheme, ki ni bila ukinjena, a ni bila producirana in objavljena. Zadnja oddaja Studio City, kot je določena s programsko shemo, je bila na sporedu 21. 3. 2022. Nova oddaja Panorama oziroma informativni blok na TV SLO 2 je bila prvič na sporedu 30. 5. 2022, pri čemer so člani programskega sveta netransparentno prelagali spremembe PPN 2022. Člani programskega sveta so ob potrditvi PPN 2022 prezrli pomisleke kolektiva Informativnega programa, da bodo z novim PPN marginalizirane informativne vsebine v javnem interesu. Zaradi nestrinjanja s predlaganimi spremembami je 15. 10. 2021 odstopila odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija Manica Ambrožič,¹⁰⁰ zaradi istih razlogov so 27. 10. 2021 odstopili tudi trije od petih urednikov

⁹⁹ Kršinar, Igor, Totalna polomija na TV Slovenija: oddaja Panorama izginja iz programa na drugem sporedu, 23. 1. 2023, <https://reporter.si/clanek/slovenija/oddaja-panorama-izginja-iz-programa-na-drugem-sporedu-tv-slovenija-prihodnji-teden-sele-v-cetrtek-ob-2130-1021581>, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁰⁰ Manica Janežič Ambrožič odstopila z mesta odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija, MMC RTVS, 15. 10. 2021, <https://www.rtv slo.si/slovenija/manica-janezic-ambrozic-odstopila-z-mesta-odgovorne-urednice-informativnega-programa-tv-slovenija/597646>, obiskano 22. 3. 2023.

Informativnega programa TV Slovenije (urednik notranjepolitičnih in gospodarskih oddaj Dejan Ladika, urednica zunanjepolitične redakcije Meta Dragolič in urednik dopisništev Mitja Prek).¹⁰¹ 94 odstotkov zaposlenih v informativnem programu je programski svet pred glasovanjem pozvalo, naj PPN 2022 zavrne: »Zaposleni v uredništvu Informativnega programa menimo, da je predlog PPN kadrovske in produkcijsko neizvedljiv, krni funkcijo javnega servisa, s selitvijo na 2. program brez stalnega termina oddaj pa bi bil Informativni program posledično marginaliziran. Na zniževanje produkcijskih standardov in profesionalnih meril ne moremo pristajati, saj bi s tem oškodovali gledalke in gledalce naših programov.«¹⁰²

V preteklosti je bilo s strani nosilcev politične moči, zlasti tistih, povezanih s stranko SDS, mogoče zaznati veliko nezadovoljstvo s posameznimi oddajami in njihovimi avtorji. Predsednik SDS Janez Janša je celo v času, ko je bil predsednik 14. vlade RS, izražal negativna stališča do posameznih oddaj, kar je mogoče razumeti kot jasno izražene pritiske na vodstvo RTV Slovenija. V spremembah Programsko-produkcijskega načrta za leto 2022 je mogoče prepoznati uresničitev političnih zahtev oz. usmeritev stranke SDS:

“Ta oddaja je povsem irelevantna, kot večina ostalih informativnih oddaj @RTV_Slovenija, razen vremenske napovedi. Le denar slovenskih gospodinjstev trošijo v prazno. Enaka vsebina je namreč dosegljiva na brezplačnih straneh @StrankaLMS @strankalevic in @strankaSD.” (Janez Janša v poobjavi vprašanja Darinke Vrabič, ali bo RTV Slovenija oz. Tanja Gobec v oddajo Politično kdaj povabila predsednika vlade? @JJansaSDS, 17. 3. 2020, <https://twitter.com/ljansasds/status/1262082474722680834>) (PRILOGA 13)

Programski svet je z odlaganjem sprememb v programskih shemah, z ukinjanjem obstoječih in uvajanjem novih oddaj v informativni program TV Slovenija povzročil veliko programsko škodo. Vodstvo in člani programskega sveta so pri določanju delovali nestrokovno in ekonomsko neutemeljeno razpolagali s kadrovske in finančnimi viri javne službe.

3.4. Politično motivirani posegi v sindikalno svobodo in delavsko soupravljanje

a) Sporno navodilo programskega sveta generalnemu direktorju, 17. 3. 2022

Programski svet je na seji 17. 3. 2022 sprejel sklep, v katerem ugotavlja, da so očitki o nezakonitem imenovanju odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija, o siromašenju TV SLO 1, o prenosih oddaj in shodov, o odvisnem, pristranskem in nezakonitem opravljanju dela programskega sveta neutemeljeni, njihovo javno izražanje pa pomeni resno

¹⁰¹ Odstopili trije uredniki Informativnega programa TV Slovenija, RTVS MMC, 27. 10. 2021, <https://www.rtvlo.si/slovenija/odstopili-trije-uredniki-informativnega-programa-tv-slovenija/599012>, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁰² Podpora sindikalnih central kolektivu na RTV Slovenija, 24. 11. 2021, <https://sindikat-novinarjev.si/podpora-sindikalnih-central-kolektivu-na-rtv-slovenija/>, obiskano 22. 3. 2023.

krnitev ugleda RTV Slovenija s strani tistih, ki jih sporočajo javnosti. Zato je generalnega direktorja RTV Slovenija pozval, da *“sprejme ustrezne ukrepe, s katerimi bo preprečil tovrstno neutemeljeno blatenjem javnega zavoda RTV Slovenija v javnosti ter preprečil nedopustne posege sindikatov v kadrovsko politiko in v uradniško neodvisnost.”* (Sklep programskega sveta 2-2, 17. 3. 2022).¹⁰³ Takšen poziv programskega sveta predstavlja poseg v ustavno zajamčeno pravico do sindikalne svobode in izražanja mnenj, v tem primeru o temah, ki so neposredno povezana s kadrovsko politiko delodajalca. S tem, ko je programski svet od generalnega direktorja zahteval ukrepe, s katerimi naj ta *»prepreči tovrstno blatenje javnega zavoda RTV Slovenija v javnosti«*, je posegel tudi v svobodo izražanja, tako svobodo novinarskega poklica kot pravico javnosti do obveščeniosti.

b) Posegi generalnega direktorja v volitve sveta delavcev

Generalni direktor je oviral uresničevanje pravice do sodelovanja delavcev pri upravljanju s tem, ko je onemogočil oz. preprečil objavo ugotovitev o volilni udeležbi in kršitvah ter objavo sklepa o nadaljšanju glasovanja preko internih kanalov (bodisi po interni pošti bodisi na oglasni deski ali v Informatorju RTV Slovenija). Generalni direktor je kasneje sicer omogočil objavo predmetnih sklepov. A če sklepa ne bi bila objavljena, bi bile volitve neveljavne, izpeljati pa bi jih bilo mogoče šele čez pol leta. Navedeno bi pomenilo, da svet delavcev še pol leta ne bil formiran, sodelovanje zaposlenih na RTV Slovenija pri upravljanju pa onemogočeno. Skrb za zakonito izvedbo volitev je v izključni pristojnosti volilne komisije, zato generalni direktor ali katerikoli drug organ delodajalca krši pravico do avtonomnega organiziranja delavcev, če poseže v katerokoli opravilo pri izvedbi volitev, v navedenem primeru gre za objavo konkretnih sklepov volilne komisije. Generalni direktor med drugim tudi nima pristojnosti zavrniti objavo sklepov volilne komisije, saj rezultate izida glasovanja na voliščih ugotavlja in izvoljene kandidate razglašča izključno volilna komisija. S tem, ko je generalni direktor zavrnil objavo sklepov volilne komisije, je presegel svoja pooblastila in posegel v pristojnosti volilne komisije. Pri tem je pomembno vedeti tudi to, da volilna komisija ne more sama objaviti sklepa, temveč je za takšno ravnanje potrebno sodelovanje generalnega direktorja. Zato je za zakonito izvedbo volitev še toliko bolj ključno, da generalni direktor čim prej objavi sklepe in s tem izpolnjuje svoje obveznosti pri zagotavljanju pravice do soupravljanja delavcev. S takšnim ravnanjem je generalni direktor bistveno okrnil možnosti sodelovanja delavcev pri upravljanju preko sveta delavcev in s tem posegel v njihovo pravico do soupravljanja. Poleg tega pa je delavcem onemogočil tudi imenovanje v programski in nadzorni svet. Četudi je kasneje omogočil objavo, to ne opravičuje njegovih predhodnih ravnanj, ki izpolnjujejo znake poskusa kaznivega dejanja

¹⁰³ Sklepi 2. redne seje programskega sveta RTV Slovenija z dne 17. 3. 2022, https://img.rtv slo.si/files/2022/03/23/8_400119623342686226_ps-s-220317-2-seja-pg-01.pdf, obiskano 22. 3. 2023.

kršitve pravic do sodelovanja pri upravljanju in kršitev sindikalnih pravic po prvem odstavku 200. člena Kazenskega zakonika (v nad. KZ-1).¹⁰⁴

c) Oviranje stavke novinarskih sindikatov RTVS, od 23. 5. 2022

S prvo stavkovno zahtevo po novinarski, uredniški in institucionalni avtonomiji je Koordinacija novinarskih sindikatov RTV Slovenija 23. 5. 2022 začela stavko. V tem času sindikati opozarjajo na posege delodajalca v pravico do stavke, njeno organizacijo in izvedbo. V sporočilu za javnost 20. 6. 2022 so med drugim opozorili:

»S tem, ko sta generalni direktor in odgovorna urednica skrajšala dnevnoinformativne oddaje na nekaj minut in prepovedala produkcijo današnje oddaje Tednik, sta nam onemogočila izvajanje stavkovnih aktivnosti, kot smo jih napovedali vodstvu ob začetku stavke. To pa je oviranje stavke, ki je ena od temeljnih in ustavnih pravic delavcev, organiziranih v sindikat, in je kaznivo dejanje po 200. členu Kazenskega zakonika. S prepovedjo predvajanja Tednika in skrajšanjem dnevnoinformativnih oddaj bo nastala resna programska škoda, pomeni grob poseg v novinarsko in uredniško avtonomijo, s cenzuro pa je okrnjena tudi pravica javnosti do obveščeni.«¹⁰⁵

V Sindikatu novinarjev Slovenije in Koordinaciji novinarskih sindikatov RTV Slovenija so javno poročali o kazenski ovadbi zaradi kršitve sindikalnih pravic in več prijavah na Inšpektorat RS za delo, in sicer med drugim v zvezi s kršitvami zakona o stavki (omejevanje pravice do stavke), kršitvami zakona o delovnih razmerjih (izdana opozorila pred odpovedjo; kršitev socialnega dialoga) in zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Novinarski sindikati vse od začetka novinarske stavke maja 2022 opozarjajo tudi, da se vodstvo pogosto izogiba pogajanjem za razrešitev stavkovnih zahtev, čeprav si je v skladu s 4. členom Zakona o stavki dolžno prizadevati za razrešitev spora. (PRILOGA 14)

Po zadnji napovedi novega stavkovnega dne novinarskih sindikatov RTV Slovenija je vodstvo RTVS na delovno in socialno sodišče 20. 1. 2023 »zaradi nezakonitosti stavke s predlogom za izdajo začasne odredbe« vložilo tožbo zoper stavkajoče, ki so jo ocenili na 10.000 evrov. Sodišče je oba predloga zavrglo, saj je bila tožba vložena še pred izvedbo stavke (PRILOGA 15).¹⁰⁶ Vodstvo je s tem jasno pokazalo, da zaposlenim ne omogoča pravice do stavke in tako ravna v nasprotju z *Dodatkom k Priporočilu št. R(96)10*, ki določa, da morata biti sindikalna svoboda in pravica do stavke zagotovljeni vsem zaposlenim.

¹⁰⁴ Bo RTV Slovenija še pol leta brez sveta delavcev? N1, 14. 1. 2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/bo-rtv-slovenija-se-pol-leta-brez-sveta-delavcev/>

¹⁰⁵ Vodstvo RTV-ja skrajšalo Dnevnik in Odmeve na 5 minut, Tednika ne bo. Milinković: Ogorčeni smo. MMC RTVS, 20. 6. 2022, <https://www.rtvlo.si/slovenija/vodstvo-rtv-ja-skrajšalo-dnevnik-in-odmeve-na-5-minut-tednika-ne-bo-milinkovic-ogorceni-smo/631500>, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁰⁶ V torek nova zaostritev stavke na RTV-ju, vodstvo na sodišče vložilo tožbo, RTVS MMC, 20. 1. 2023, <https://www.rtvlo.si/slovenija/v-torek-nova-zaostritev-stavke-na-rtv-ju-vodstvo-na-sodisce-vlozilo-tozbo/655064>, obiskano 22. 3. 2023.

d) Zagotavljanje pravne pomoči predstavnikom delavcev v nadzornem in programskem svetu RTVS

Generalni direktor RTV Slovenije je spremenil prakso zagotavljanja pravne pomoči predstavnikom delavcev v nadzornem in programskem svetu RTVS, ki ima podlago v Pogodbi o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Zadnji postopek zagotovitve pomoči, ki jo je zahteval svet delavcev, je trajal kar pet mesecev.

RTV Slovenija je 20. 10. 2022 na portalu javnih naročil objavila naročilo *Svetovalne in druge storitve za potrebe predstavnikov zaposlenih v Nadzornem in Programskem svetu RTV Slovenija*.¹⁰⁷ Z njim je iskala ponudnika, ki bi za 6.100 evrov za eno leto nudil »pravno pomoč, pravno svetovanje, ki zajema: telefonsko svetovanje, svetovanje po e-pošti in svetovanje v živo; pripravo mnenj in pritožb; zastopanje predstavnikov zaposlenih pri delovanju; zastopanje predstavnikov zaposlenih v pravnih postopkih; prisotnost na sejah Nadzornega in Programskega sveta ipd.«. Med razpisom, ki je bil odprt do 11. 11. 2022, je RTV brez pojasnila spremenila pogoj; namesto zahteve, da je ponudnik vpisan v imenik Odvetniške zbornice za področja delovnega, gospodarskega in medijskega prava, je po novem zadoščal zgolj vpis v imenik Odvetniške zbornice Slovenije. Iz dokumenta Odločitev o oddaji javnega naročila iz 24. 1. 2023, pod katerim je podpisan v. d. generalnega direktorja RTV Grah Whatmough, je razvidno, da so prejeli tri ponudbe; in sicer Odvetniške pisarne Mikulin (za 4.000 evrov brez DDV), odvetnika Jožeta Oberstara (za 4.500 evrov brez DDV) in Odvetniške družbe Pirc Musar&Lemut Sterle (za 6.000 evrov brez DDV). Izbran je bil najcenejši ponudnik, torej odvetniška pisarna Mikulin, s katero pa je v. d. Grah Whatmouth pogodbo podpisal šele 16. 3. 2023.

Celoten postopek zagotovitve pravne pomoči je torej trajal skoraj pet mesecev od objave razpisa, kar je atipično dolgo v primerjavi z drugimi, bistveno obsežnejšimi in dražjimi javnimi naročili RTV, in kar lahko kaže na načrtno zavlačevanje. Iz Službe za komuniciranje RTV Slovenija so odgovorili, da je bila pogodba podpisana v zakonskem roku. Potrdili so tudi, da so predstavniki delavcev v nadzornem in programskem svetu v preteklosti »uporabljali storitve pravnih strokovnjakov, s katerimi RTV Slovenija pogodbeno sodeluje v okviru mesečnih pavšalov« in da nimajo podatka o izvedbi podobnega razpisa v preteklosti. Iz podatkov javne baze Komisije za preprečevanje korupcije Erar izhaja, da je na pavšalu RTV Slovenije vsaj Odvetniška družba Čeferin in partnerji, ki prejema mesečno 7.320 evrov, torej 1.220 evrov več kot bo celoletna pravna pomoč za predstavnike delavcev v programskem in nadzornem svetu RTV.

¹⁰⁷ Naročilo "Svetovalne in druge storitve za potrebe predstavnikov zaposlenih v Nadzornem in Programskem svetu RTV Slovenija", Portal javnih naročil, 20. 10. 2022. https://www.enarocanje.si/Obrazci/?id_pogodbe=233271&id_obrazec=461235, obiskano 25.3.2023.

3.5. Politično motivirani posegi v finančno poslovanje

a) Oškodovanje v času predsedovanja Svetu EU v korist UKOM-a, junij-december 2021

TV Slovenija je bila »uradna televizijska hiša predsedovanja Slovenije Svetu EU« med 1. 6. 2021 in 31. 12. 2021. Generalni direktor RTVS je pokrivanje predsedovanja v Letnem poročilu RTVS 2021 opisal kot »vsekakor večji projekt druge polovice leta« 2021.¹⁰⁸ Ni pa razkritih nobenih finančnih podatkov.

Po podatkih iz medijev je razvidno, da je bila med UKOM-om in RTV Slovenija sklenjena pogodba o storitvah ob slovenskem predsedovanju Svetu EU. Pogodbeni znesek znaša 180.000 evrov, kar je približno 500.000 evrov manj od dejanske vrednosti medijskih storitev. Pred sklenitvijo pogodbe naj bi UKOM novo vodstvo RTVS, ki je bilo izvoljeno z glasovi vladi lojalnih programskih svetnikov, postavil pred dejstvo: da ima država za medijski del predsedovanja pripravljenih zgolj 180.000 evrov.¹⁰⁹ UKOM je v času predsedovanja vodil Uroš Urbanija, zdaj v. d. direktorja TV Slovenija.

Na podlagi primerljivih stroškov pokrivanja predsedovanja leta 2008 je RTV Slovenija še v mandatu prejšnjega generalnega direktorja Igorja Kadunca UKOM-u poslala ponudbo o zagotavljanju storitev v višini 717.142,84 evra bruto za izvedbo storitev v živo in ponudbo za izvedbo avdiovizualnih konferenc v višini 141.017,36 evra bruto. Iz javno dostopnih podatkov Erar izhaja, da je RTV Slovenije od UKOM-a med avgustom 2021 in januarjem 2023 prejela skupno 289.196,73 evra nakazil, označenih s »Predsedovanje Svetu Evropske unije«. RTV je velik del stroškov torej krila kot medijski partner oz. koproducent, in sicer iz drugih virov (RTV-prispevek, druge tržne dejavnosti). V skladu s pogodbo bi morala ob preseženem pogodbenem znesku RTVS in UKOM skleniti dogovor o medijskem partnerstvu oz. koproducentstvu in odločitev predstaviti javnosti. Tovrstne javne objave ni bilo. RTV Slovenija je sicer leto 2021 končala z izgubo v višini 4,7 milijona evra.

b) Oškodovanje v korist Planet TV pri športnih prenosih, 18. 12. 2022

RTV Slovenija je pridobila ekskluzivne pravice za prenos Svetovnega prvenstva v nogometu v Katarju od 20. 11. 2022 do 18. 12. 2022. Kot razkriva Letno poročilo RTV Slovenije za 2022, je »vložila milijonski znesek za pridobitev pravic«. Vendar RTV Slovenija prvenstva ni prenašala sama, pač pa se je za prenos dela tekem dogovorila s Planet TV. Gre za televizijsko hišo v lasti

¹⁰⁸ Letno poročilo za leto 2021, str. 18. https://img.rtvsl.si/files/2022/09/09/39_424763950651932692_l-letno-porocilo-2021_24-2-2022-lektorirano.pdf, obiskano 25. 3. 2023.

¹⁰⁹ Računi ob predsedovanju Svetu EU so zamujali, hkrati pa so zneski zelo nizki, Dnevnik, 27. 12. 2021, <https://www.dnevnik.si/1042979888>, obiskano 24. 3. 2023.

večinsko državnega Telekom Slovenije, ki je bila v času 14. vlade RS sredi leta 2020 prodana madžarski družbi TV2 Adria d.o.o. v lasti Józsefa Vida iz kroga madžarskega premierja Viktorja Orbana. Na RTV Slovenija so za časnik Večer pojasnili zgolj, da so junija objavili razpis, s katerim so želeli dobiti partnerja pri prenosu tekem, vendar se na razpis ni prijavil nihče, kasneje pa naj bi interes izkazal Planet TV.¹¹⁰ Planet TV je tako ekskluzivno predvajal osem tekem prvenstva, z RTV Slovenijo pa tudi polfinale in finale. Na RTV Slovenija so za Večer zatrdili, da podelitev podlicence Planet TV naj ne bi v nobeni meri zmanjšala gledanosti in s tem trženjskih prihodkov RTV Slovenija, pri tem pa niso želeli razkriti zneska, ki ga je Planet TV plačal za podlicenco. Tega zneska RTV Slovenija ne razkriva niti v Letnem poročilu 2022, kjer podelitev podlicence Planet TV sploh ni omenjena.

c) Sumi nepravilnosti pri izkazu poslovnih rezultatov RTV Slovenija za leto 2022, 16. 2. 2023

V četrtek 16. 2. 2023, torej na dan, ko je Ustavno sodišče v zadevi U-I-479/22 objavilo sklep o začasnem zadržanju izvrševanja nekaterih določb novele ZRTVS-1B, je v. d. generalnega direktorja RTV Slovenija na novinarski konferenci naznanil, da je RTV Slovenija v letu 2022 »prvič po šestih letih poslovala pozitivno«. Dobiček naj bi znašal 96.000 evrov, tak rezultat pa je označil za »odličen dosežek«.¹¹¹ Zdi se, da izbira dneva objave rezultatov (brez hkratne objave letnega poročila za 2022) ni bila naključna, ampak v funkciji vplivanja na javno mnenje.

Čeprav je generalni direktor kot razloge za dobiček izpostavil predvsem »rekordne poslovne prihodke, tako na segmentu RTV-prispevka kot na segmentu tržnih dejavnosti« in »zmanjšanje stroškov dela«, je nekdanji direktor RTV Slovenija Igor Kadunc v časniku Delo v zapisu "Računovodska telovadba na RTV"¹¹² opozoril, da bi RTV dejansko izkazala čez tri milijone evrov izgube, če ne bi vodstvo s spremembo računovodske prakse prikazalo pozitivnega rezultata. Vodstvo je retroaktivno spremenilo pravilnik o računovodstvu¹¹³ in iz sredstev, ki se v višini dveh odstotkov RTV-prispevka zbirajo za namene filmske produkcije, prenesli iz računovodske postavke »pasivne časovne razmejitev« med prihodke RTV Slovenija. Tako so zvišali prihodke za 2,6 milijona evrov. Že 15. 3. 2023 je parlamentarni odbor za kulturo Računskemu sodišču RS predlagal, naj izvede revizijo pravilnosti in smotrnosti poslovanja RTV,

¹¹⁰ Zakaj je TV Slovenija omogočila Planet TV, da je prenašal tekme svetovnega prvenstva v Katarju? Večer, 29. 12. 2020,

<https://vecer.com/slovenija/ozadje-zakaj-je-tv-slovenija-omogocila-planet-tv-da-je-prenasal-tekme-svetovnega-prvenstva-v-katarju-10323965>, obiskano 23.3.2023.

¹¹¹ Grah Whatmough: RTVS prvič po šestih letih poslovala pozitivno, Siol, 16. 2. 2023, <https://siol.net/novice/slovenija/grah-whatmough-o-poslovanju-rtv-lansko-letu-je-zavod-prvic-po-sestih-letih-zakljucil-s-pozitivno-niclo-599493>, 23. 3. 2023.

¹¹² Računovodska telovadba na RTV, Delo, 6. 3. 2023, <https://www.delo.si/mnenja/gostujocje-pero/racunovodska-telovadba-na-rtv/>, obiskano 23. 3. 2023.

¹¹³ Po navedbah ZDFU je bil 6.2.2023 sprejet Pravilnik o računovodstvu, ki za nazaj spreminja določilo 56. člena, kar naj bi bila pravna podlaga za prenos z odločbami oziroma pogodbami že razdeljenih, vendar iz različnih razlogov neporabljenih, sredstev v računovodskih izkazih iz t.i. pasivnih časovnih razmejitev v prihodke RTV za leto 2022. (PRILOGA 16)

še posebej pravilnost in zakonitost sestave letnega poročila javnega zavoda za leto 2022. V. d. generalnega direktorja RTV Slovenija je zagotovil, da »ni prišlo do nobenih nepravilnosti v zvezi z evidentiranjem obveznosti za slovensko filmsko produkcijo, spremenili so le pristop«. Teden kasneje, 23. 3. 2023, je Zveza društev filmskih ustvarjalcev Slovenije (v nad. Zveza DSFU) zaradi spornega posega v neporabljena namenska sredstva objavila poziv predsednikoma nadzornega in programskega sveta RTV dr. Borutu Rončeviću in dr. Petru Gregoriču ter Jelki Stergel kot predsednici komisije programskega sveta za kulturne in umetniške programe, v katerem so opozorili, da tolmačenje ali popravljjanje predpisov na način, ki bi omogočal možnosti prenosa neporabljenih namenskih sredstev med prihodke, ogroža zasledovanje namena Zakona o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije, to je čim bogatejša in obsežnejša domače filmske produkcije. (PRILOGA 16).

4. PRITISKI NA UREDNIŠKO IN NOVINARSKO AVTONOMIJO

Zakonska ureditev, ki omogoča popolno politično podreditev javne RTV eni politični opciji, posege v kadrovske sestavo organov vodenja, upravljanja in nadzora ter vpliv na imenovanje in zaposlovanje urednikov in novinarjev uporablja z namenom vplivanja na uredniško in novinarsko avtonomijo. Podobno kot je ugotovilo ESČP v primeru *Manole in drugi proti Moldaviji* tudi v primeru RTV Slovenija zakon ni zagotovil zaščite novinarjev in urednikov pred vmešavanjem politike in pred političnimi pritiski.

Podreditev javne RTV Slovenija in posege v uredniško ter novinarsko neodvisnost, ki jih je omogočila ureditev upravljanja po ZRTVS-1, je zelo jasno in brez zadržkov napovedal predsednik 14. vlade RS Janez Janša kmalu po nastopu vlade v svojem zapisu z naslovom *Vojna z mediji na spletni strani vlade o javni RTV*:

»Ozračje nestrpnosti in sovraštva ustvarja ozek krog urednic, družinsko in kapitalsko povezanih s stebri globoke države ter nekaj povprečnih in podpovprečnih novinark ali novinarjev na vpoklic, ki se v normalni medijski hiši ne bi prebili niti med poročevalce z živilskih tržnic.« (Janez Janša, Vojna z mediji, 11. 5. 2020)¹¹⁴

4.1. Pritiski, grožnje in discipliniranje novinarjev in urednikov

a) Pritiski na ustvarjalce oddaje Tarča

Izredna seja komisije programskega sveta za informativne programe o oddaji Tarča, 13. 1. 2022:

Z razpravo na komisiji so člani programskega sveta presegli pooblastila in načela, ki jih opredeljujejo Statut RTV, Poslovnik programskega sveta, Etični kodeks članic in članov programskega sveta ter Metodologija programskega sveta RTV Slovenija za izvajanje programskega nadzora. Novinarske organizacije in aktivisti RTVS so v javnem pismu 14. 1. 2022 med drugim opozorili: "Protestiramo proti vsakemu poskusu, da bi se v sistemu izrednega nadzora določene in objavljene programske vsebine na RTV Slovenija vzpostavil nekakšen paralelni sistem, ki bi uredništva in novinarje obravnaval v nasprotju z notranjimi poklicnimi standardi, pravili in novinarsko etiko, ki jih je sprejel Programski svet. Nasprotujemo ukrepom in poskusom svetnikov, ki bi mimo samoregulacije in vzpostavljenih samoomejitev posegali v novinarsko in uredniško delo. Glede na javne pozive nekaterih programskih svetnikov celo k sankcioniranju voditeljice Erike Žnidaršič in uredništva oddaje Tarče pa sklic izredne seje razumemo kot poskus posega v novinarsko in uredniško avtonomijo ter politični pritisk na uredništvo Tarče, saj zanj ni nobenega programskega ali profesionalnega razloga".

¹¹⁴ Vojna z mediji, spletna stran vlade RS, 11. 5. 2020, <https://www.gov.si/novice/2020-05-11-vojna-z-mediji/>, obiskano 22. 3. 2023.

Pasivnost vodstva ob sporočilu na vratih uredništva Tarče, 2. 9. 2022:

V času pred predsedniškimi volitvami je neznana oseba na vrata redakcije Tarče v prostorih RTV Slovenija sporočilo "Hlapci globoke države". Aktiv novinarjev Informativnega programa TV Slovenija je o tem obvestil generalnega direktorja RTV Slovenija, a ni bilo nobenega odziva vodstva.¹¹⁵

Razkritje interne komunikacije in nezaščita ustvarjalcev Tarče v primeru zunanjih pritiskov:

Portal Požareport je v prispevku, objavljenem 5. 9. 2022, zapisal, da ustvarjalci Tarče pretekli četrtek namenoma niso obravnavali mega afere Smodej, ampak so pod krinko soočenja dveh še neuradnih kandidatov za predsednika republike poskušali uprizoriti javno sojenje enemu Anžetu Logarju. Voditeljica oddaje Tarča Erika Žnidaršič je dan po objavi po elektronski pošti zaprosila odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija Jadranko Rebernik, da ustavi »posege/pritiske« zunanjih ljudi na njihovo urednikovanje. Voditeljčino elektronsko sporočilo je odgovorna urednica informativnega programa posredovala Bojanu Požarju s pripisom »Pošiljam vam prošnjo kolegice Erike,« s čimer je namesto, da bi zaščitila zaposlene, povzročila nov val blatenja na spletnih portalih in socialnih omrežjih. Odgovorna urednica bi s svojim ravnanjem med drugim lahko izpolnila vse znake kaznivega dejanja nedovoljene objave zasebnih pisanj po 140. členu KZ-1. Aktiv novinarjev je generalnega direktorja RTV Slovenija vprašal, »kako bo vodstvo ukrepalo zoper odgovorno urednico?«, a se ta na poziv ni odzval.

b) Dopolnitev Smernic za nastopanje na družabnih omrežjih in digitalnih platformah, 17. 3. 2022

Vodstvo RTV Slovenija je sprejelo dopolnitev Smernic za nastopanje na družabnih omrežjih in digitalnih platformah, pri čemer bi ravnanje v nasprotju z njimi pomenilo »tako hudo kršitev obveznosti iz delovnega razmerja, da delovnega razmerja med RTV Slovenija in kršiteljem ni več mogoče nadaljevati«. V novinarskih sindikatih so opozorili, da namen protipravnih smernic "ni nič drugega kot poskus utišati kritične glasove in ustrahovati zaposlene". Dopolnitev smernic je vodstvo nato umaknilo, njihov umik zahtevajo novinarski sindikati v stavkovnih zahtevah.¹¹⁶

c) Grožnja s premestitvijo voditelja Saše Krajnca in urednice Vesne Pfeiffer, 23. 8. 2022

¹¹⁵ Nedopustni pritiski na uredništvo Tarče, 11. 9. 2022, <https://tukajsmo.info/2022/09/11/you-are-on-the-right-track/>, obiskano 22. 3. 2023.

¹¹⁶ Gregorčič zavrača očitke o spornih imenovanjih na RTV Slovenija, 18. 3. 2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/gregorivic-zavraca-ocitke-o-spornih-imenovanjih-na-rtv-slovenija/>, obiskano 22. 3. 2023.

Dne 17. 8. 2022 je voditelj Dnevnika Saša Krajnc pred prispevkom o prekinitvi sodelovanja TV Slovenije z revijo Mladino (zaradi poziva odgovornega urednika Mladine v uvodniku k "očiščenju" vseh zaposlenih v zadnjih dveh letih) prispevek napovedal: *"Prispevek objavljamo po izrecnem navodilu glavne odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija Jadranke Rebernik."* To je storil v dogovoru z dnevno urednico, ker sta slabo uro pred začetkom oddaje izvedela, da bo namesto dogovorjenega prispevka v oddajo umeščen nek povsem nov, ki je bil tudi že zmontiran. Dnevna urednica bi v skladu s prakso, ki je veljala do takrat, morala biti seznanjena z vsemi predvidenimi prispevki, njihovimi avtorji in vsebino oz. fokusom, v tem primeru pa ni bilo tako. Dnevna urednica je opozorila, da ni imela nobene možnosti, da bi kakorkoli opravila svoje uredniško delo, zato se je od prispevka morala ograditi in hkrati biti transparentna do javnosti.¹¹⁷ Po objavi prispevka sta bila voditelj in urednica deležna groženj s premestitvijo in disciplinskim postopkom, direktor TV Slovenija Uroš Urbanija se je na očitek o neupoštevanju uredniških standardov in profesionalne prakse odzval s cinično izjavo, ki je podcenjujoča do dela in spodobnosti voditelja in urednice:

*"Ker je šlo za očitno stisko obeh zaposlenih, ki ji nista bila kos, ne bom sprožil disciplinskega postopka. Od odgovorne urednice pa pričakujem, da z obema delavcema opravi pogovor in jima določi naloge, ki jih bosta lahko profesionalno opravljala. Nesprejemljivo je, da se delavcem nalaga obveznosti, ki presegaajo njihove zmožnosti."*¹¹⁸

V Društvu novinarjev Slovenije so ob dogodku izpostavili, da je direktor TV Slovenija prekoračil pooblastila, in ocenili, da gre za »nedopustno neformalno obliko pritiska, s katero želi vodstvo TV Slovenija novinarje in urednike podrediti ter jih ustrahovati tako, da bodo svoje uredniške odločitve prilagodili željam in interesom vodstva«. ¹¹⁹ Dodali so, da tako novinar kot urednica nista kršila nobenega od načel, ob katerih ima direktor televizije široka (tudi programska) pooblastila, ampak sta branila načela, ki jih navaja statut RTVS. Opozorili so tudi, da se v skladu z 21. členom zakona o medijih novinarju ne sme "odpovedati delovnega razmerja ali prekiniti sklenjene pogodbe z njim, zmanjšati plače, spremeniti statusa v uredništvu ali kako drugače poslabšati njegovega položaja zaradi izražanja mnenj in stališč, ki so v skladu s programsko zasnovo ter s profesionalnimi pravili, merili in standardi." ¹²⁰ Saša Krajnc ima od takrat bistveno zmanjšano število vodenj Dnevnika, urednica Vesna Pfeiffer pa ureja skoraj

¹¹⁷ Voditelju Dnevnika Krajncu podpora izkazali tudi v studiu (VIDEO), N1, 23. 8. 2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/voditelju-dnevnika-sasu-krajncu-podpora-izkazali-tudi-v-studiu-video/>, obiskano 22. 3. 2023.

¹¹⁸ Urbanija ukazal premestitev urednice in voditelja RTV: "Stiski nista bila kos, N1, 22. 8. 2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/urbanija-po-objavi-napovedi-ukazal-premestitev-urednice-in-voditelja-na-rtvs/>, obiskano 22. 3. 2023.

¹¹⁹ DNS: Vodstvo TV Slovenija si želi novinarje in urednike podrediti ter jih ustrahovati, Reporter, 23. 8. 2022, <https://reporter.si/clanek/slovenija/dns-vodstvo-tv-slovenija-si-zeli-novinarje-in-urednike-podrediti-ter-jih-ustrahovati-989387>, obiskano 22. 3. 2023.

¹²⁰ Napad na: Saša Krajnc in Vesna Pfeiffer, Društvo novinarjev Slovenije, 23. 8. 2022, <https://novinar.com/napad/napad-na-sasa-krajnc-vesna-pfeiffer/>, obiskano 22. 3. 2023.

izključno le manj zahtevne in izpostavljene informativne oddaje - jutranja poročila in Prvi dnevnik ob 13. uri.

d) Opozorilo pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi 38 zaposlenim, 7. 10. 2022

Generalni direktor RTVS Andrej Grah Whatmough je 7. 10. 2022 38 zaposlenim vročil pisna opozorila o možnosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi »zaradi osebnega izražanja mnenja in nedopustnega poseganja v programsko shemo v studiu TV Dnevnika 23. avgusta in/ali 5. septembra«. Sodelavci so namreč dvakrat ob koncu oddaj informativnega programa solidarnostno oz. protestno prišli v studio, in sicer kot:

- *Podpora sodelavcev voditelju Saši Krajncu v studiu Dnevnika dne 23. 8. 2022* - v zaključni špici Dnevnika so sodelavci voditelju Saši Krajncu v studiu izkazali podporo po tistem, ko je direktor TV Slovenija Uroš Urbanija odredil premestitev voditelja in dnevne urednice oddaj Dnevnik in Odmevi Vesne Pfeiffer zaradi voditeljeve napovedi, da prispevek objavljajo po izrecnem navodilu odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija Jadranke Rebernik.¹²¹ (PRILOGA 17)
- *Protest sodelavcev zaradi groženj in pritiskov vodstva RTV Slovenija ob koncu Dnevnika dne 5. 9. 2022* - ob koncu oddaje so se sodelavci informativnega programa v studiu pridružil voditeljema Jasmini Jamnik in Igorju Bergantu in s tem izrazil protest proti pritiskom in grožnjam vodstva RTV Slovenija (PRILOGA 18). Vodstvo je v odzivu na protest naslednji dan zapisalo: "S tem dejanjem so se posamezniki povsem izenačili s skupino aktivistov pod vodstvom Ladislava Trohe, ki je lani septembra vdrla v studio javnega zavoda in na nedopusten način poskušala poseči v programski čas."¹²²

V novinarskem sindikatu so opozorili, da vročitev opozoril pred odpovedjo 38 zaposlenim razumejo kot »zlomamerno uporabo tega instituta in nadaljevanje pritiskov ter ustrahovanje vodstva RTV Slovenija zaposlenih in stavkajočih, da bi jih na ta način utišali in jim omejili pravico do svobode govora in obveščanja javnosti o cenzuri ter dogajanju v javnem mediju«. ¹²³

Na vročitev opozoril pred odpovedjo so se odzvale tudi številne institucije, med drugim Univerza v Ljubljani (PRILOGA 19) ter Koordinacija samostojnih raziskovalnih inštitutov

¹²¹ Voditelju Dnevnika Krajncu podporo izkazali tudi v studiu (VIDEO), N1, 23. 8. 2022, <https://n1info.si/novice/slovenija/voditelju-dnevnika-sasu-kranjcu-podporo-izkazali-tudi-v-studiu-video/>, obiskano 22. 3. 2023.

¹²² Odziv vodstva na včerajšnje ravnanje dela zaposlenih ob koncu TV-Dnevnika, RTVS MMC, 6. 9. 2022, <https://www.rtvlo.si/rtv/za-medije/sporocila-za-javnost/odziv-vodstva-na-vcerajšnje-ravnanje-dela-zaposlenih-ob-koncu-tv-dnevnika/639512>, obiskano 22. 3. 2023.

¹²³ Stavkovni odbor na RTV: 38 opozoril pred odpovedjo je ničnih, Sindikat novinarjev Slovenije, 11. 10. 2022, <https://sindikatslo.si/stavkovni-odbor-na-rtv-razglasa-38-opozoril-pred-odpovedjo-delovnega-razmerja-za-nicna/>, obiskano 22. 3. 2023.

(KOsRIS), katere odziv je podpisalo 22 direktorjev slovenskih raziskovalnih inštitutov (PRILOGA 20).

e) Zahteva direktorja TV Slovenija Uroša Urbanije za začetek disciplinskega postopka zoper novinarko Eugenijo Carl, 17. 8. 2022

V času požarov na Krasu se je novinarka TV Slovenija Eugenija Carl 17. 8. 2022 na svojem Facebook profilu kritično odzvala na poročanje s terena, saj naj bi se novinarka oddaje Panorama vklapljala iz kraja, 45 kilometrov oddaljenega od požarišča. V enem od kasnejših zapisov je pojasnila, da je bil to »kritičen zapis v zaščito profesionalnega in verodostojnega novinarstva. Ni bil žaljiv do novinarke niti v eni vejici. Posebej sem poudarila, da za tak faux pas ni bila kriva novinarka, pač pa njeni šefi, ki naj že enkrat profesionalizirajo oddajo ali pa naj jo ukinejo.« V tem istem zapisu novinarka pojasnjuje, da je »zaradi tega mojega kritičnega zapisa direktor TVS Uroš Urbanija pisal pravni službi RTV, naj zoper mene sproži disciplinski postopek. Pravna služba je to delegirala v Koper, direktorju Regionalnega centra RTV. Pameten možakar v zapisu ni videl nič žaljivega, ker žaljivega seveda ni bilo ničesar, in je vsakršno izrekanje opominov (po možnosti pred odpovedjo delovnega razmerja) ali kaj podobnega zavrnil.« Novinarka je predlog za sprožitev postopka razumela kot poskus utišanja in discipliniranja.¹²⁴

f) Pritiski vodstva TV Slovenija na družabnih omrežjih

Komentar v. d. direktorja TV Slovenija Uroša Urbanije o sodelovanju novinarke Tatjane Pirc v Strateškem svetu za preprečevanje sovražnega govora, 17. 3. 2023:

Kljub temu, da direktor TV Slovenija ni direktno nadrejen sodelavcem Radia Slovenija, ima njegov komentar sodelovanja radijske novinarke Tatjane Pirc, s katerim ji zaradi sodelovanja v posvetovalnem telesu vlade odreka sposobnost nadaljnjega opravljanja novinarskega poklica, zastraševalni učinek:

Žal mi je, da smo izgubili še eno novinarsko kolegico, ki se je odločila, da dela za @vladaRS. Kljub vsemu pa je lahko to zgled tudi za vse ostale novinarje, ki so malo tu malo tam. 26. člen kodeksa novinarjev se mora spoštovati. Na @RTV_Slovenija pa tudi programske smernice. (Uroš Urbanija, @UrosUrbanija, 17. 3. 2023, <https://twitter.com/UrosUrbanija/status/1636774105885159424>) (PRILOGA 21)

Takšne izjave imajo "zastraševalni učinek" na vse ostale, tudi televizijske novinarje in urednike. Društvo novinarjev, ki je na javni poziv Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih

¹²⁴ TVS bo prekinila vsakršno sodelovanje z Mladino, Urbanija bi zoper Eugenijo Carl sprožil disciplinski postopek, Večer, 17. 8. 2022, <https://vecer.com/slovenija/tvs-bo-prekinila-vsakrsno-sodelovanje-z-mladino-urbanija-bi-zoper-eugenijo-carl-sprozil-disciplinski-postopek-10293711>, obiskano 22. 3. 2023.

organizacij (v nad. CNVOS), ki izvajajo transparentne postopke za izbiro predstavnikov civilne družbe v telesa državnih organov, Tatjana Pirc predlagala za kandidatko za članico sveta, je v svojem odzivu pojasnilo, da je Tatjana Pirc odlična novinarka¹²⁵, profesionalka z izjemnimi izkušnjami in predsednica Novinarskega častnega razsodišča: »V društvu novinarjev smo jo prav zaradi tega predlagali za članico Sveta za preprečevanje sovražnega govora kot predstavnico nevladnih organizacij. Sodelovanje predstavnika novinarjev v svetu je po našem mnenju pomembno, saj novinarji sooblikujemo javni dialog, smo tako tarče nestrpnega, nespoštljivega in sovražnostnega govora kot tudi poganjalci ali zaviralci polarizacije in nestrpnosti v družbi. Vodstvo RTV Slovenija bi lahko izrazilo priznanje za imenovanje kolegice v pomembno strokovno telo, namesto da jo direktor televizije zaradi sodelovanja v svetu šikanira. Članice in člani sveta v nobenem smislu ne opravljajo dela za vlado, ampak so del svojega prostega časa pripravljene nameniti pripravi predlogov za dvig kulture dialoga v družbi.«

g) Zaščita politično sprejemljivih sodelavcev v primerih spolnega nadlegovanja na delovnem mestu

Policija je enega od urednikov v Informativnem programu TV Slovenija po zaključku preiskave kazensko ovadila zaradi šikaniranja na delovnem mestu, potem ko je bila decembra 2022 zoper njega podana prijava zaradi spolnega nadlegovanja. Takrat je bila podana tudi prijava na RTV pooblaščenko za mobing.

V skladu z Dogovorom o preprečevanju in odpravljanju mobinga v javnem zavodu RTVS, sklenjenem med vodstvom RTVS in Svetom delavcev, je predviden postopek ter posebna komisija (skupni odbor), ki obravnava posamezno prijavo mobinga, zavod ima tudi pooblaščenca za mobing, imenovanega za obdobje 4 let. Skupni odbor je v skladu z dogovorom »dolžan obravnavo prejete vloge začeti nemudoma«, prav tako je delodajalec zavezan, da »takoj« po prejemu predloga ukrepov in sankcij (do njega sta upravičena delodajalec in Svet delavcev, ne pa tudi prijavitelj ali žrtev; v enem primeru se je morala žrtev obrniti na Informacijskega pooblaščenca, da je ta dokument prejela) s strani skupnega odbora ustrezno zaščititi žrtve in prepreči njihovo nadaljnje šikaniranje ter sprejme ustrezne ukrepe za odpravo posledic mobinga. Toda hkrati, kot je zapisano v dogovoru, ni vezan na predlog glede vrste ukrepov in sankcij s strani skupnega odbora.

Vodstvo RTV Slovenija in uredništvo doslej nista naredila nič za zaščito žrtev, vodstvo mnenja pooblaščenke za mobing ignorira. Pooblaščenka za mobing je opozorila, da je treba v zgoraj omenjenem primeru ustvariti delovno okolje, v katerem žrtev in storilec ne bosta delala skupaj, toda zgodilo se je, da je bila z delovnega procesa umaknjena žrtev. Obstaja resen sum, da je

¹²⁵ Sporočilo DNS na Twitterju, 18. 3. 2023, <https://twitter.com/novinarSI/status/1637120590111817733>, obiskano 22. 3. 2023.

takšna obravnava posledica politične pristranosti vodstva, ki otežuje enako obravnavo za vse zaposlene in vzpostavljanje varnega delovnega okolja.

4.2. Kršitve poklicnih meril in načel novinarske etike

Skladno s Priporočilom Sveta Evrope o položaju javnih medijev v informacijski družbi »Recommendation CM/Rec(2007)3 of the Committee of Ministers to member states on the remit of public service media in the information society« morajo biti javni mediji »vir nepristranskih in neodvisnih informacij in komentarjev ter inovativnih in raznolikih vsebin, ki so v skladu z visokimi etičnimi standardi in standardi kakovosti. Države članice bi morale zagotoviti, da javni mediji predstavljajo prostor verodostojnosti in zanesljivosti med množico digitalnih medijev, ki izpolnjujejo svojo vlogo nepristranskega in neodvisnega vira informacij, mnenj in komentarjev ter širokega nabora programov in storitev, zadovoljevanje visokih etičnih standardov in standardov kakovosti.«¹²⁶

Da bi izpolnila te cilje ter zavedajoč se svoje družbene moči in odgovornosti do javnosti je Svet RTV Slovenija na 18. redni seji 18. 5 2000 sprejel in na 19. seji 22. 6. 2000 dopolnil *Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija*.

V nadaljevanju navajamo najbolj očitne primere kršitev poklicnih meril in standardov v zadnji dveh letih:

a) Asimetrija v poteku pogovorov s predsednikom vlade in opozicijo, 29. 12. 2021

Odgovorna urednica Informativnega programa TVS Jadranka Rebernik je opustila dolžnost usklajenih priprav na daljši pogovor s predsednikom vlade, ki mu v skladu s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike (točka 4.2. Prispevki o političnih strankah) sledi daljši pogovor z opozicijo. Z neusklajenostjo v pristopu, zasnovi in novinarski zasedbi je ustvarila vtis o neenaki obravnavi – ustrežljivim in mehkim pristopom do predsednika vlade ter ostrim in kritičnim pristopom do opozicije. Kršitev je ugotovila tudi varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev. ([Mesečno poročilo o odzivih občinstva, december 2021](#)). Zapisala je, da je v obeh oddajah prišlo do asimetrije in velike razlike v poteku pogovorov, vsebini vprašanj in načinu spraševanja. Iz poročila varuha v tej zadevi je tudi razvidno, da je odgovorna urednica hkrati kršila Pravilnik o varuhovem delovanju (čl. 14), ker se kljub obveznosti sodelovanja z varuhom ni odzvala na poziv, naj se izreče v zadevi, kar je tudi odmik od dosedanjega načina sodelovanja med varuhom in odgovornimi uredniki.

b) Vojna v Ukrajini in predvajanje programa BBC, 24. 2. 2022

Ob izbruhu vojne v Ukrajini odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija Jadranka Rebernik ni angažirala vseh potrebnih produkcijskih in kadrovskih virov informativnega programa. Javnosti ni zagotovila temeljite in celovite obveščeniosti o izrednem zunanje-političnem in varnostnem dogodku z izjemno daljnosežnimi posledicami. Tudi v svojem mesečnem poročilu je varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev zapisala, "da je bilo prve dni po začetku vojne poročanje TV Slovenija dokaj skopo."¹²⁷ Namesto konstruktivnega dogovarjanja in usklajevanja med uredništvom dnevno-informativnih oddaj, notranje in zunajpolitično redakcijo – za pripravo izvirnega informativnega programa javne televizije – je kreiranje programa prepustila v. d. direktorju TV Slovenije Valentinu Arehu, ki se je odločil za predvajanje BBC-jevega pokrivanja vojne v simultanim prevodu. K ogledu programa so bili gledalci zavajajoče in lažno vabljeni z napovedjo, da gre za projekt v sodelovanju BBC in RTV Slovenija. S tem ni opravila svoje uredniške naloge in je sodelovala v krnitvi ugleda javnega medija. Naknadno je škodila ugledu sodelavcev, ko je zavedla člane programskega sveta in odgovornost za programski deficit prenesla na novinarje.

Odgovorna urednica ni sprožila že desetletja uveljavljenih mehanizmov organizacije uredništva v primeru izrednih dogodkov, kot so vojne in naravne katastrofe. Če je RTV Slovenija v primeru napada na Svetovni trgovinski center v ZDA, vojne v Iraku, posredovanja v Afganistanu, jedrske nesreče v Fukušimi praktično takoj že imela posebna poročila in posebne oddaje, je sistem ukrepanja v primeru Ukrajine potekal bistveno počasneje. Namesto da bi urednica v dogovoru z zunanje-politično redakcijo takoj poslala na teren dopisnike, angažirala vse produkcijske zmogljivosti v hiši, se tokrat to ni zgodilo. Odgovora na to, zakaj se to ni zgodilo, nikoli ni podala. Namesto tega je preložila krivdo za slabo odzivnost na novinarske kolege.

c) Cenzura v prispevku »Zaposleni na RTVS izrazili nezadovoljstvo«, 7. 3. 2022

Novinarsko častno razsodišče (v nad. NČR) je 14. 7. 2022 ugotovilo, da je odgovorna urednica Informativnega programa TVS Jadranka Rebernik kršila 4. člen Kodeksa novinarjev Slovenije, ki določa da novinar ne sme zamolčati informacij, ključnih za razumevanje obravnavane teme. NČR je pritrdilo tožniku, da bi, če ne bi bil dostopen celoten posnetek novinarske konference in o njej ne bi poročali drugi mediji, javnost dobila vtis, da se nad zaposlenimi na RTV izvajajo zunanji pritiski, vodstvo pa da jih bo pri tem zaščitilo. Toda zaposleni so na tiskovni konferenci 7. 3. opozorili predvsem na dejanja vodstva RTV Slovenija. NČR je ocenil, "da gre v primeru

¹²⁷ Mesečno poročilo o odzivih občinstva, februar 2022, str. 14. https://img.rtv slo.si/files/2022/03/30/46_401179566359445525_porocilo-varuhinje-za-mesec-februar-2022.pdf, obiskano 22. 3. 2023.

posega, s katerim je odgovorna urednica spremenila vsebino in pomen prispevka z novinarske konference o pritiskih na novinarje RTVS, za cenzuro.¹²⁸

d) Volilni projekt na javni televiziji, marec-april 2022

RTV Slovenija je nepripravljena vstopila v volilni projekt, brez jasne definicije, kako bo v soočenjih razvrščala parlamentarne in neparlamentarne stranke, kar je begalo občinstvo, vzbujalo vtis pristranskosti ter pozornost z vsebinskih razprav, ki bi državljanom pomagale pri odgovornem državljskem odločanju (kar terjajo Programski standardi) preusmerjalo na odločitve o organizaciji soočenj. Poklicna merila in načela novinarske etike v točki 3.2. jasno zahtevajo, da mora v primeru nejasnosti RTV Slovenija pridobiti uradno pojasnilo predsednika državnega zbora. Generalni direktor RTVS kljub nejasnostim, ki so povzročala zmedo pri pripravi soočenj in dnevnoinformativnih oddaj, ni zaprosil za mnenje pri predsedniku DZ glede razvrščanja parlamentarnih in neparlamentarnih strank, samovoljno se je odločil za uvrstitev stranke Moja Dežela Aleksandre Pivec med parlamentarne stranke, čeprav je Pravna služba RTV ugotovila drugače. S tem je dopustil ugibanja, da je bil privilegirani položaj Naše dežele zaslugi tesnih povezav med Aleksandro Pivec in namestnikom predsednika PS Andrejem Prebilom. Za volilni projekt je odgovorna urednica IP TVS Jadranka Rebernik zadožila tudi ali predvsem novinarje, ki se javno istovetijo z eno politično opcijo (stranko) ali za vodenje tako zahtevnih pogovornih oddaj niso bili poklicno in etično usposobljeni. Za vodenje osrednjih soočenj parlamentarnih strank je, denimo, angažirala novinarja, ki je večkrat sodeloval z vlado pri pripravi državnih proslav, kar je v nasprotju z načelom izogibanja nasprotja interesov ali videza takšnega nasprotja. Z zasnovo oddaje brez merjenja časa nastopov, vsebinsko nepripravljenostjo, tendencioznimi vprašanji in načinom vodenja ni izkazoval enake kritične distance do vseh sodelujočih, kar je kršitev Poklicnih meril in načel novinarske etike v programih RTV Slovenija, Zakona o RTV Slovenija in Programskih standardov RTV Slovenija. Za vodenje prvega soočenja je angažirala novinarko, ki za vodenje političnih soočenj nima nobenih izkušenj. Za soočenje neparlamentarnih strank je angažirala novinarja, ki je v javni medij prišel tik pred tem in ni ne jezikovno ne programsko dosegal pričakovane ravni TV SLO. S tem je sodelovala pri krnitvi ugleda javnega medija.

e) Nepodaljšanje pogodbe voditelju oddaje Studio City, maj 2022

Nepodaljšanje pogodbe voditelju Studia City Marcelu Štefančiču zaradi njegovih izjav, izrečenih na Javni tribuni za javni RTV, kot je to razlagalo vodstvo RTV, pomeni kršitev 3. alineje 21. člena Zakona o medijih: »Novinarju se ne sme odpovedati delovnega razmerja ali prekiniti sklenjene

¹²⁸ Odločitev NČR v primeru Sindikat novinarjev Slovenije, zanj Mojca Zabukovec, proti Jadranki Rebernik in Saši Banjanac Lubej, TV Slovenija, 14. 7. 2022, <https://razsodisce.org/2022/07/sindikat-novinarjev-slovenije-zanj-mojca-zabukovec-proti-jadranki-rebernik-odgovor-ni-urednici-informativnega-programa-tv-slovenija-in-sasi-banjanac-lubej-urednici-oddaje-tv-dnevnik/>, obiskano 22. 3. 2023.

pogodbe z njim, zmanjšati plače, spremeniti statusa v uredništvu ali kako drugače poslabšati njegovega položaja zaradi izražanja mnenj in stališč, ki so v skladu s programsko zasnovo ter s profesionalnimi pravili, merili in standardi«. V veljavnem Pravilniku o poklicnih standardih na RTV Slovenija hkrati piše: »Noben delavec RTV Slovenija ne sme biti delovno ali disciplinsko kaznovan ali preganjan zaradi svoje politične, sindikalne ali stanovske dejavnosti, če z njo ne ovira delovnega procesa, svojih delovnih obveznosti ali ne krši zakonskih določil o politični propagandi«. RTV bi se morala hkrati v skladu s Poklicnimi merili izogibati vsemu, kar lahko spodbudi upravičeno domnevo, da je novinar ali javni zavod pristranski ali pod vplivom neke skupine za pritisk, ne glede na to, ali je ta ideološka, politična, finančna, socialna, verska ali kulturniška.

f) Cenzura na stavkovni dan, 27. 9. 2022

Čeprav uredništvo MMC-ja od marca 2022, ko je v. d. urednika postal Igor Pirkovič, pretežno deluje v samoorganizaciji novinarjev in dnevnih urednikov, se je v. d. urednika v času stavke vseeno angažiral: Dopoldne je samovoljno posegel v portal in brez vednosti dnevne urednice z vstopne strani in podportalov odstranil prispevek o stavki. Kolegi, ki so na MMC-ju zaposleni več kot deset let, prakse, da bi urednik uredništva samovoljno spreminjal, kaj šele umikal objave na vstopni strani, ne pomnijo. Ko so prispevek o stavki vrnil na portal, je Igor Pirkovič po elektronski pošti zagrozil, da bo proti urednikom in novinarjem sprožil postopke. Nato je tehnična služba na zahtevo generalnega direktorja RTV Slovenija dnevni urednici onemogočila urejanje spletne strani. To je uredništvo razumelo tudi kot kršitev zakona, saj na portal ni bilo mogoče več uvrščati niti novic, ki so pomembne za življenje ljudi in skupnosti, kar je RTV Slovenija po zakonu dolžna početi.¹²⁹

g) Prispevek Igorja Pirkoviča o noveli ZTRVS-1B, 26. 9. 2022

V prispevku, objavljenem v TV Dnevniku 26. 9. 2022, je avtor Igor Pirkovič kršil 4., 10. in 15. člen Kodeksa novinarjev Slovenije, saj je zamolčal informacije, ključne za razumevanje obravnavane teme, z montažo arhivskih (in ne označenih kot takšnih) izjav potvarjal vsebino in ni ločil komentarja od informacije, kar ni združljivo s poklicno novinarsko etiko in je v nasprotju s standardi televizijskega novinarstva. V zvezi s tem je Sindikat novinarjev Slovenije podal prijavo na NČR. Avtor je temo (de)politizacije RTV Slovenija predstavil necelovito, ob navajanju selektivno izbranih informacij tudi zavajajoče. Ko je napovedal argumente predlagateljev zakona, jih gledalcem ni predstavil, temveč je zgolj ponavljal, da zakon prinaša depolitizacijo, pri čemer ni jasno pojasnil okoliščin in sprememb, ki jih novela prinaša. V prispevku so umanjale informacije, pomembne za celovito razumevanje teme: celovita in točna informacija o predvideni sestavi sveta, informacije o trenutni sestavi Programskega sveta, argumenti

¹²⁹ Shod za javno RTV: »Uničevanje RTV Slovenija se mora končati«, RTV Slovenija, 27. 9. 2022, <https://www.rtvlo.si/slovenija/shod-za-javno-rtv-unicevanje-rtv-slovenija-se-mora-koncati/641654>, obiskano 22. 3. 2023.

predlagateljev in njihovo kritično ovrednotenje. V prispevku gledalci ne le, da niso dobili vseh informacij, ključnih za razumevanje obravnavane teme, temveč je avtor s kombinacijo informacij, svojih interpretacij in montažo izjav vpletenih zameglil pogled na obravnavano temo in otežil tudi jasnost novinarskega sporočila. Gledalci tako nis(m)o vedeli, kdaj in v katerem kontekstu so bile posamezne izjave podane ter kdaj in v katerem kontekstu so nastali določeni posnetki.

h) Kršitve poklicnih meril v referendumskih oddajah o noveli ZTRVS-1B, 14. in 17. 11. 2022

V referendumskih oddajah o noveli ZRTVS-1B, ki sta bil na sporedu TV Slovenija 14. in 17. 11. 2022 je bilo, po ugotovitvah varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev, kršenih več določil Poklicnih meril in načel novinarske etike v programih RTV Slovenija. Oddaji sta imeli poleg odmerjenega časa za zagovornike in nasprotnike zakona vključene še zelo dolge citate z izraženimi mnenji glede novele zakona. V prvo oddajo sta bila vključena posnetek dr. Žige Turka in dr. Marka Novaka (oba približno 1.40 minute) ter Janeza Šušteršiča (približno 2 minuti). V drugo oddajo sta bila vključena branje dela pisnega mnenja dr. Mateja Avblja (približno 3 minute) ter dr. Gorazda Trpina in Alojza Kovšce (približno 2 minuti). Vsi štirje posnetki so izražali negativno mnenje o zakonu in jih zato ne moremo šteti kot nepristranska vprašanja voditeljice, temveč kot mnenja proti zakonu. Vsebinsko so zato pomenili čas, namenjen stališčem proti zakonu, se pa v čas namenjen nasprotnikom zakona, niso všteli. Zato so kršili zahtevano nepristranskost oddaje, uravnoteženosti sporočanja in deloma tudi odgovornost. Kršena so bila tudi določila o predvolilnih oziroma predreferendumskih soočenjih. Na pritožbo Mirovnega inštituta - kot enega izmed organizatorjev referendumске kampanje - je varuhinja ugotovila pristransko zasnovano obeh oddaj, saj je »vključitev prej posnetih citatov oseb, ki so v veliki meri izražali mnenja in stališča proti zakonu v del oddaje, ki bi moral biti povsem nevtralen in nepristranski, porušila zahtevano nepristransko zasnovano oddaj.« V sklepu varuhinje je še poudarjeno: »Referendumsko soočenje je žanrsko oddaja, v kateri je enakopravna zastopanost mnenj za in proti izrecno poudarjena in zahtevana. Zaradi izjemne pomembnosti za enakopraven dostop državljanov do pomembnih informacij za njihovo kompetentno uresničevanje temeljnih ustavnih pravic je referendumsko soočenje oddaja, podrobno opredeljena in predpisana skoraj do minute natančno tudi z zakonoma (6. člen Zakona o volilni in referendumski kampanji, 12. člen ZRTVS-1) ter s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike v programih RTV Slovenija (točka 3.2). V obeh oddajah je po ugotovitvah varuhinje šlo tudi za neenakopravno predstavitev mnenj, saj je bil čas, porabljen za predstavitev mnenj proti uveljavitvi novele zakona, bistveno daljši od časa, namenjenega mnenjem v prid zakona.

i) Oddaja RTV danes in jutri z Vido Petrovčič, 29. 11. 2022.

V oddaji RTV danes in jutri na TV SLO 1, ki jo je vodila Vida Petrovčič, sta bila 29. 11. 2022 kršena vsaj dva člena Kodeksa novinarjev Slovenije, in sicer 3. in 4. člen. V oddaji so bile izrečene hude obtožbe zoper stavgajoče na RTV Slovenija, ki jih je neposredno izrekla (tako v oddaji kot v vabilu pred oddajo) voditeljica (in njihova sodelavka) Vida Petrovčič, a od njih ni pridobila odziva. Odziva pa ni pridobila tudi po tistem, ko sta jo stavgovni odbor in Sindikat novinarjev Slovenija na to opozorila in ji hkrati poslala odziv. Vida Petrovič je kršila tudi 4. člen Kodeksa novinarjev Slovenije, ko je v oddaji zamolčala informacije, pomembne za razumevanje obravnavane teme. V oddaji je bilo govora o stavki, sindikatih, mobingu in stavgajočih, toda njihovega pogleda na obravnavano temo ni vključila, prav tako ni vključila v javnosti dostopnih pomembnih dejstev, in sicer okoliščin, ki so pripeljale do stavke, kontinuirane pritiske vodstva na zaposlene in stavgajoče, tudi z zlorabljanjem disciplinskih postopkov, ter primerov poseganja v poklicno avtonomijo. Namesto tega je sporočilo oddaje, ki smo ga dobili gledalke in gledalci, enostransko in hkrati so bili skozi njega stavgajoči predstavljeni kot psihološki problem, uporabljale so se oznake, kot so »psevodloški sateliti« in omenjale besede agresija, jeza, intenzivne emocije in »vsi ti negativni atributi«. Tako so bili stavgajoči, ki se že leto dni borijo za avtonomno novinarstvo in boljše pogoje dela na javni RTV in ki stavgajo že več kot pol leta, tudi diskriminirani zaradi sindikalnega delovanja in članstva v sindikatu. V zvezi s tem so v Sindikatu novinarjev Slovenije podali prijavo na Novinarsko častno razsodišče.

j) Nestrokovna in neodgovorna oddaja Arena o izstopu iz Svetovne zdravstvene organizacije, 20. 2. 2023

O izstopu Slovenije iz Svetovne zdravstvene organizacije, ki ga predlagajo nekatere civilnodružbene organizacije in posamezniki, se je v oddaji Arena 20. 2. 2023 razpravljalo enostransko, brez strokovnih razpravljalcev in na temelju teorij zarot, Vida Petrovčič pa je oddajo vodila izrazito enostransko in nestrokovno. Pri tem je povsem obšla izrecna določila Poklicnih meril in načel novinarske etike glede poročanja o zdravju (točka 10.2.) in dodatnih etičnih priporočil, oblikovanih v obdobju epidemije covida-19, glede prepovedi t. i. lažnega uravnoteževanja v posredovanju informacij o zdravju.¹³⁰ Zdravniška zbornica Slovenije je v svojem odzivu na neodgovorno izbiro gostov in širjenje dezinformacij varuhinji pravic gledalcev, odgovorni urednici in avtorici oddaje izrazila svojo osuplost: *»Oddaja je podrla številne napore vaših sodelavcev na Radioteleviziji Slovenija, ki verjamejo v odličnost pri komuniciranju znanosti. Gledalcem, ki pričakujejo resnične in strokovne informacije, je nekritično posredovala mnenja, na težavnost katerih sta večkrat opozorila tako medicinska kot druga stroka. Posledice tovrstne priprave vsebin presegajo krhanje ugleda medija in odgovornih, ki so v njihovi pripravi sodelovali.«*¹³¹

¹³⁰Priporočilo: kako poročati o javnem zdravju, 20. 10. 2020, <https://www.rtv slo.si/varuh/priporocilo-kako-porocati-o-javnem-zdravju/547816>, obiskano 22. 3. 2023.

¹³¹ Odziv na neodgovorno izbiro gostov in širjenje dezinformacij v oddaji Arena, 23. 2. 2023, <https://www.zdravniskazbornica.si/informacije-publikacije-in-analize/obvestila/2023/02/23/odziv-na-neodgovorno-iz-biro-gostov-in-%C5%A1irjenje-dezinformacij-v-oddaji-arena>, obiskano 22. 3. 2023.

k) Neposredni prenos »2. vseslovenskega shoda upokojencev« na TV SLO 1, 1. 3. 2023

Vodstvo RTV se je odločilo, da bo 1. 3. 2023 prenašalo shod upokojencev, katerega organizator je bivši poslanec in član stranke SDS Pavle Rupar. Odločitev je sporna, saj so Poklicna merila in načela novinarske etike zelo natančna glede tega vprašanja. Vsaka predvajana vsebina mora imeti urednika, ki odgovarja za vsebino, Zakon o medijih (v nad. ZMed) namreč določa: "Odgovorni urednik odgovarja za vsako objavljeno informacijo, če ta zakon ne določa drugače." (tretji odstavek 18. člena ZMed) Pri neposrednih prenosih dogodkov (npr. državne proslave, verskega obreda) se odgovorni urednik vnaprej seznanj s scenarijem in po potrebi vanj poseže. Ker je pri shodih vnaprejšnja seznanitev s potekom in vsebino pogosto nemogoča, za prenose protestov Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija v točki 5. 9. 1 vsebujejo posebna določila, pri čemer je bistveno:

- pri spremljanju takih dogodkov je velika nevarnost manipulacij,
- poročanje novinarjev RTV Slovenija o demonstracijah za pravice in svoboščine določenih posameznikov ali skupin ne sme biti v škodo pravic in svoboščin drugih,
- uredniki in novinarji o spremljanju demonstracij ne obveščajo nikogar zunaj RTV Slovenija, saj napoved poročanja lahko vpliva na obisk in namere organizatorjev.¹³²

Ni jasno, ali je vodstvo tehtalo morebitne posledice shoda, če bi prišlo do sovražnega govora, pozivov k nasilju ali samega nasilja. Prvi neposredni prenos katerega od protestov v minulih treh desetletjih zato zbuja utemeljen sum, da je vodstvo RTV Slovenije pri odločitvi delovalo politično.

l) Pristranska in trivialna oddaja Arena ob dnevu žensk, 6. 3. 2023

Pogovorna oddaja Arena, ki jo je 6. 3. 2023 vodil urednik in voditelj Igor Pirkovič, je bila izrazito pristranska in trivialna, pri čemer ni vključevala relevantnih sogovornikov in sogovornic. Eva Irgl, Valentina Plaskan, Helena Blagne so ženske, ki niso v ničemer povezane z bojem za pravice žensk niti do tega boja nimajo odnosa. Opredeljevanje do feminizma izraža izrazito predmoderno razumevanje enakosti spolov. Oddaja, ki je v funkciji retradicionalizacije slovenske družbe, antifeminizma in seksizma.¹³³

¹³² Ruparjev shod bo v živo prenašala TV Slovenija, Jadranko Rebernik nadomešča Rajko Gerič, Večer, 27. 2. 2023, <https://moj.vecer.com/slovenija/ruparjev-shod-bo-v-zivo-prenasala-tv-slovenija-jadranko-rebernik-nadomesca-rajko-geric-10328025>, obiskano 22. 3. 2023.

¹³³ Od 8. marca do fenomena nove civilne družbe, 6. 3. 2023, <https://www.rtvsllo.si/rtv365/arhiv/174940991?s=tv>, obiskano 22. 3. 2023.

m) Prenos okrogle mize o svobodi medijev v organizaciji poslanke EP Romane Tomc in Evropske ljudske stranke na TV SLO 3, 9. 3. 2023

RTV Slovenije nikoli ni prenašala ali predvajala okroglih miz, ki jih organizirajo različne strankarske grupacije v Evropskem parlamentu. Evropska poslanka stranke SDS Romana Tomc je v Bruselj 9. 3. 2023 povabila zagovornike političnega prevzema RTV Slovenija, Petra Jančiča, bivšega poslanca in člana SDS Mira Petka in predsednika programskega sveta dr. Petra Gregorčiča. Tokrat je vodstvo odločilo, da je to okroglo mizo treba predvajati, čeprav je zasedba izrazito enostranska, izrečene pa so bile številne polresnice o delovanju javnega servisa. Na tretjem programu RTV sicer predvaja zelo različne dogodke, poleg novinarskih konferenc tudi novinarske konference civilne družbe. Ni pa se še zgodilo, da bi prenašali strankarske dogodke iz Bruslja in poleg tega poskrbeli za izdatno oglaševanje oddaje. Urednik oddaje je bil Rajko Gerič.¹³⁴

n) Neprofesionalno in pristransko izvedena oddaja Dnevnik, 10. 3. 2023

Po 1. 3. 2023, ko se je na RTV Slovenija zaposlil Rajko Gerič, je viden dodaten strankarskopolični premik informativnega programa. V tem času se je okreplila zloraba oddaj, kot so Dnevnik in Odmevi, za politične obračune. Odgovorni urednik Informativnega programa TV SLO 2 Rajko Gerič, ki pogosto nadomešča odgovorno urednico Informativnega programa TV SLO 1 Jadranko Rebernik, je 10. 3. 2023 na novinarsko konferenco predsednika vlade Roberta Goloba poslal Gašperja Petovarja z vprašanji, ki jih je urednica že prejšnji večer skušala vsiliti voditeljici Odmevov Tanji Starič. V Dnevniku je avtor prispevka za zgodbo, ki ni prinesla nobenega novega elementa in je bila za gledalce z vidika obravnavane teme neinformativna, porabil skoraj 4 minute. To je minutaža, ki je novinarjem nedosegljiva, tudi kadar gre za prispevke z zelo aktualno in zelo relevantno vsebino. Tendencioznost prispevka, ki ni upošteval osnovnih novinarskih pravil, je bila jasno namenjena obračunu s predsednikom vlade.¹³⁵

o) Neposredni prenos shoda »2. shod proti Jankovičevemu nasilju« na TV SLO 1, 20. 3. 2023

TV Slovenija se je ponovno odločila za neposredni prenos shoda pred mestno hišo v Ljubljani in ga 20. 3. 2023 predvajala na TV SLO 1. Organizator in prijavitelj shoda je bila politična stranka "Za Slovenijo - Glas za otroke in družine", vodja shoda pa njen predsednik Aleš Primc. TV Slovenija je prenos v spored uvrstila z naslovom "2. shod proti Jankovičevemu nasilju, za

¹³⁴ Okrogla miza o svobodi medijev v EU v organizaciji Evropske ljudske stranke, 9. 3. 2023, <https://365.rtv slo.si/arhiv/tv-informativni/174941912>, obiskano 22. 3. 2023.

¹³⁵ Odmevi, TV SLO 1, 10. 3. 2023, <https://365.rtv slo.si/arhiv/odmevi/174942037>, obiskano 22. 3. 2023.

zdravnike in za čisto pitno vodo”; prvotno je bil predviden med 14.30 in 15.30, a je trajal sedem minut dlje; komentirala ga je Vida Petrovčič. TV Slovenija je v marcu 2023 poleg neposrednega prenosa shoda upokojujencev (1. 3. 2023), neposredno prenašala še »Podnebni štrajk 2023« (3. 3. 2023) in feministični protest »Patriarhat ubija« (8. 3. 2023), pri čemer je prvega predvajala na TV SLO 3, pri drugem pa televizijskega prenosa na programih TV Slovenija ni bilo, so pa shod predvajali na spletnem programu MMC TV.

Točka 5. 9. 1. poklicnih meril in načel novinarske etike v programih RTV Slovenija pri neposrednem prenosu niso bila upoštevana, saj vodstvo TV Slovenija nima načrta obvladovanja v primeru posega v pravice in svoboščine drugih ljudi (npr. kaznivih dejanj zoper javni red in mir ali zoper čast in dobro ime), hkrati pa o demonstracijah obvešča javnost in celo objavlja pozive organizatorjev k udeležbi na protestih. V zadnjem delu shoda je namreč nastopil govorec, čigar prispevek je bil diskriminatoren, vključeval je tudi elemente kaznivega dejanja javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti po 297. členu Kazenskega zakonika (v nad. KZ-1). RTV Slovenija je njegov govor prenašala v celoti in s tem prispevala k širjenju sovraštva in nestrpnosti:

“Samo vi, gospod Janković, priseljenc, veliki srbski Slovenec in slovenski Srb, ker ste po očetu..., oče je Srb Stevan Janković, mati pa je Slovenka Ivanka Janković. In vi ste postavili in postavljate fekalni kanal na vodovarstveno območje. Gospod Janković, ali si lahko predstavljate, da bi vi peljali fekalni kanal čez vodovarstveno območje, iz katerega dobijo vodo Beograjčani? Gospod Janković, ponavljam, ali si lahko predstavljate, da bi vi peljali fekalni kanal čez vodovarstveno območje, iz katerega dobivajo vodo Beograjčani? Veste, kaj bi naredili Beograjčani in srbski politiki z vami? Tisti dan bi vas ustrelili.” (Nezani govorec, Neposredni prenos na TV SLO 1, 20. 3. 2023, <https://youtu.be/oHUcBdA5Jjl>)

Poleg tega je bil z vnaprejšnjo napovedjo prenašanja protestov kršen del točke 5. 9. 1. poklicnih meril in načel novinarske etike v delu, ki se nanaša na prepoved urednikom in novinarjem, da o spremljanju demonstracij obveščajo nikogar zunaj RTV Slovenija, saj napoved poročanja lahko vpliva na obisk in namere organizatorjev.

V oddajo Arena z naslovom »Kanalizacija v kozarcu vode« je bil dne 13. 3. 2023 umeščen prispevek s terena, katerega izključna vsebina in namen sta bila poziv k udeležbi na shodu, kar kaže na politično motiviranost uredniških odločitev. Aleš Primc, zastopnik in predsednik politične stranke »Za Slovenijo - Glas za otroke in družine«, ki shod organizira, je takole pozval Ljubljance in Ljubljanke na shod:

»Vsi vemo, kaj pomeni čista pitna voda. Rabimo jo čisto vsak dan. Ljubljanke in Ljubljančani moramo vedeti, da pod temi polji leži naša čudovita čista pitna voda, ki jo hoče janković uničiti. Sedaj je čas, da jo zaščitimo. Zato vse Ljubljanke in Ljubljance vabimo na protestni shod proti Jankovičevemu nasilju, za zdravnike in za čisto pitno vodo, ki bo v ponedeljek 20. marca ob

14:30, se pravi ob pol tretji uri pred Mestno hišo v Ljubljani. Pridimo množično in pokažimo Jankoviću, da ne damo čiste pitne vode.« (Aleš Primc, Oddaja Arena, 13. 3. 2023, RTV SLO, <https://youtu.be/MkLsKjh158c>)

5. POSLEDICE UREDITVE UPRAVLJANJA V ZRTVS-1 NA OMEJEVANJE MEDIJSKE SVOBODE IN PRAVICE DO OBVEŠČENOSTI

Da ureditev upravljanja po ZRTVS-1 omejuje medijsko svobodo in pravico javnosti do obveščnosti, so v zadnjih dveh letih poleg domačih nevladnih organizacij opozarjale tako mednarodne nevladne kot vladne organizacije. O nezadovoljstvu javnosti z zagotavljanjem poslanstva javne RTV priča tudi padec zaupanja v RTV Slovenija in padec gledanosti TV Slovenija. Zlasti pa je tudi odločitev na referendumu, kjer so volivci in volivke potrdili uveljavitev novele ZRTVS-1B, mogoče razumeti kot izraz upanja in zaupanja, da nov predstavniški model upravljanja javnosti lahko zagotovi bolj celovite, relevantne in verodostojne informacije.

5.1. Opozorila mednarodnih organizacij na padec medijske svobode v Sloveniji

Na omejevanje pravice javnosti do obveščnosti iz 39. člena Ustave RS so v zadnjih dveh letih zelo intenzivno opozarjale tako mednarodne vladne kot tudi nevladne organizacije:

a) Poročilo Evropske komisije o vladavini prava za leto 2022¹³⁶

Evropska komisija v poročilu o stanju vladavine prava v Sloveniji za leto 2022 (dokument SWD(2022) 524 z dne 13. 7. 2022) opozarja, da kljub nekaterim pravnim jamstvom, ki zagotavljajo neodvisnost javnih medijev, obstajajo izzivi v zvezi z njihovo učinkovitostjo pri omejevanju političnega vpliva. Pri tem v zvezi z RTV Slovenija navaja, da je praktična učinkovitost zakonskih določil, ki se nanašajo na upravljanje javnega zavoda RTV vprašljiva, saj ne omejujejo političnega vpliva na njegovo upravljanje; večino programskega in nadzornega sveta imenujejo državni zbor, politične stranke in vlada. Ob tem pa se sklicuje tudi na organizacijo Media Pluralism Monitor¹³⁷, ki za leto 2022 poroča o zelo velikem tveganju za kazalnik neodvisnosti upravljanja javnih medijev v Sloveniji.

Med šestimi ključnimi priporočili, ki jih je Evropska komisija dala Sloveniji, je tako tudi priporočilo, da naj Slovenija okrepi pravila in mehanizme za okrepitev neodvisnega upravljanja in uredniško neodvisnost javnih medijev ob upoštevanju evropskih standardov o javnih medijih.

¹³⁶ European Commission, 2022 Rule of Law Report, Country Chapter on the rule of law situation in Slovenia, 13. 7. 2022, https://commission.europa.eu/system/files/2022-07/54_1_194035_coun_chap_slovenia_en.pdf, obiskano 22. 3. 2023.

¹³⁷ European University Institute, Milosavljevic, M., Biljak Gerjevic, R., Monitoring media pluralism in the digital era: application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania, Montenegro, the Republic of North Macedonia, Serbia & Turkey in the year 2021 : country report : Slovenia, European University Institute, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2870/73200>, obiskano 23.3.2023.

b) Resolucija Evropskega parlamenta o temeljnih pravicah in vladavini prava v Sloveniji, 16. 12. 2021¹³⁸

Evropski parlament je v svoji resoluciji št. 2021/2978(RSP) upošteva poročila in opozorila mednarodnih nevladnih organizacij glede finančnega položaja in političnih pritiskov ter programskih sprememb, ki bodo ošibile zmožnost javne RTV za obveščanje javnosti in izvajanje nadzora nad nosilci moči (točka S), izrazil zaskrbljenost zaradi napadov, diskreditacijskih kampanj, žaljivih obdolžitev, kazenskih ovadb in tožb zaradi udeležbe javnosti (v nad. SLAPP tožbe) s strani vidnih javnih osebnosti in politikov, vključno s člani vlade. Vlado je pozval, da zagotovi zadostna sredstva za delovanje javne RTV ter preneha s političnim vmešavanjem in pritiski na njeno uredniško politiko ter zaščiti njeno neodvisnost (točka 7).

c) Memorandum Komisarke za človekove pravice Sveta Evrope o svobodi izražanja in medijski svobodi v Sloveniji¹³⁹

V memorandumu (CommDH(2021)17 z dne 4. junij 2021) Komisarica za človekove pravice Sveta Evrope izpostavlja, da je v Deklaraciji Odbora ministrov o upravljanju javnih medijev¹⁴⁰ zapisano, da javni mediji ne smejo biti podvrženi političnim ali ekonomskim vplivanjem in morajo dosegati visoke uredniške standarde neodvisnosti, objektivnosti in poštenosti. V poročilu ugotavlja, da je v Sloveniji medijska svoboda podvržena izzivom zaradi naraščajočega sovražnega okolja do novinarjev ter dejanj oblasti, ki ustvarjajo tveganje, da bo vloga javnih medijev spodkopana, še posebej glede na dolgotrajne sistemske pomanjkljivosti v zvezi z neodvisnostjo javnih medijev in regulacijo medijske krajine v Sloveniji.

Komisarka je izrazila zaskrbljenost zaradi več dejanj oblasti v zadnjem letu (2020-2021); med drugim navaja poskuse diskreditacije poročanja RTV (in STA) s strani predstavnikov vlade in poskusov ustvarjanja zmede o vlogi javnih medijev. Izpostavlja primer iz marca 2020, ko je predsednik vlade preko družbenega omrežja Twitter obtožil RTV, da širi laži, po tem, ko je objavila prispevek o dvigu plač ministrom in državnim sekretarjem. Poleg tega so nekateri predstavniki oblasti redno pod vprašaj postavljali objektivnost javnih medijev in jih obtoževali, da delujejo protivladno. Kot problematično je izpostavila tudi dejstvo, da je stranka SDS vsem slovenskim gospodinjtvom v letu 2021 poslala vprašalnik, ki je nakazoval, da naj bi se denar za RTV prispevek raje uporabil za javno zdravstvo. Obenem se je krepil vpliv na uredniško

¹³⁸ European Parliament resolution of 16 December 2021 on fundamental rights and the rule of law in Slovenia, in particular the delayed nomination of EPPO prosecutors (2021/2978(RSP)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0512_EN.html, obiskano 22. 3. 2023.

¹³⁹ CoE, Commissioner for Human Rights, Memorandum on freedom of expression and media freedom in Slovenia, 4.6.2021, <https://rm.coe.int/memorandum-on-freedom-of-expressionand-media-freedom-in-slovenia/1680a2ae85>, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁴⁰ Council of Europe, Declaration of the Committee of Ministers on Public Service Media Governance (Adopted by the Committee of Ministers on 15 February 2012 at the 1134th meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cb4d4, obiskano 22. 3. 2023.

politiko RTV tudi preko predčasne zamenjave članov nadzornega sveta. Javni uslužbenci, vključno s predsednikom vlade so brez zadržkov izjavljali, da so nekateri uredniki RTV nesposobni in jih je potrebno zamenjati.

Slovenske oblasti je Komisarka zato pozvala naj se medijska zakonodaja prenovi na način, da ne bo omogočala spodkopavanja vloge javnih medijev.

d) Poročilo Mednarodnega inštituta za tisk, pripravljeno na podlagi Misije za hitro odzivanje, 2. 6. 2021¹⁴¹

Poročilo Mednarodnega inštituta za tisk je bilo pripravljeno na podlagi Misije za hitro odzivanje (ang. Media Freedom Rapid Response, MFRR). Zaključki, predstavljeni v poročilu, odražajo ugotovitve misije, ki jih je ta oblikovala po seriji spletnih srečanj med 24. 5. in 2. 6. 2021 s predstavniki medijev, akademskih institucij in vlade. Vprašanje javne RTV je obravnavano v enem od petih poglavij, z naslovom "II. RTV SLO: Javna radiotelevizija na tnalu". V njem poročilo omenja, da je že nekaj dni po ponovnem nastopu funkcije predsednik vlade in dolgoletni kritik radiotelevizije in RTV-prispevka, s tвитom nakazal usmeritev razvoja javne RTV, saj jo je odkrito obtožil, da poskuša »strmoglaviti« vlado in da bi v zvezi s financiranjem RTV-prispevka moralo priti do sprememb. (PRILOGA 22)

»Opažamo splošno nezadovoljstvo ljudi s plačilom RTV-prispevka. Tu bo prišlo do sprememb ne glede na vlado.« (Janez Janša, <https://twitter.com/vladaRS/status/1270071482455031810>, 8. 6. 2020)

Poleg tega je misija opozorila, da so politična imenovanja sicer problematična pri številnih javnih radiotelevizijah v Evropi, *»a poskus zamenjave članov je bil v Sloveniji še bolj radikalen«,* saj je že takoj po nastopu 14. vlada RS aprila 2020 *»poskušala razrešiti tri člane nadzornega sveta še pred koncem njihovega mandata. To je naletelo na močno nasprotovanje in dve razrešitvi je na koncu ustavilo sodišče. Mesec dni kasneje je še en poskus razrešitve dveh drugih članov nadzornega sveta, ki jih je imenoval državni zbor, blokiral parlamentarni odbor.«¹⁴²*

e) Svetovni indeks medijske svobode Novinarjev brez meja za leto 2022, 3. 5. 2022

Na svetovnem indeksu medijske svobode za leto 2022, ki ga pripravlja novinarska organizacija Novinarji brez meja, je Slovenija padla za 18 mest; med 180 državami je zasedla 54. mesto in

¹⁴¹ Poročilo Misije za hitro odzivanje (Media Freedom Rapid Response, MFRR): Nazadovanje svobode medijev v Sloveniji pod trenutno vlado Janeza Janše, Mednarodni inštitut za tisk (International Press Institute, IPI), 24. 5.– 2. 6. 2021, https://ipi.media/wp-content/uploads/2021/07/Slovenia_PressFreedomMission_Report_Final_20210630-SLO.pdf, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁴² Prav tam, str. 12.

se uvrstila v kategorijo "problematičnih" držav.¹⁴³ V tekstu, ki pojasnjuje padec na lestvici, so kot razlog za padec omenjeni tudi pritiski na javno RTV:

“Čeprav so bili mediji v javni lasti tudi v preteklosti podvrženi političnim pritiskom, so se ti po vrnitvi premierja Janše na oblast leta 2020 še okrepili. Novinarje, za katere meni, da so preveč kritični, običajno žali. Vlada je za več mesecev samovoljno ustavila financiranje nacionalne tiskovne agencije STA in v vodstvo RTV Slovenija ter regulatornih agencij, ki jo nadzirajo, imenovala politične somišljenike.”¹⁴⁴

f) Sporočilo mednarodnih novinarskih organizacij o podpori zakonodajnim poskusom za depolitizacijo javne RTV, 24. 11. 2022¹⁴⁵

Na padec medijske svobode so opozorile tudi mednarodne nevladne organizacije, med njimi Novinarji brez meja (ang. Reporters Without Borders) in Evropska zveza novinarjev (ang. European Federation of Journalists). Pred referendumom so izrazili načelno podporo reformi, ki jo prinaša ZRTVS1-B in nujni depolitizaciji javne RTV in njihovih upravljalških organov ob stalnih grožnjah njihovi neodvisnosti. Po mnenju organizacij, so dogodki zadnjih let na RTV Slovenija jasno pokazali, zakaj so takšne spremembe nujno potrebne. Pod prejšnjo vlado so vodilni politiki ustvarjali sovražno ozračje do javnih medijev, vključno z blatenjem novinarjev in agresivnimi obtožbami o politični pristranskosti, kar se odraža v poročilu o misiji MFRR in padcu Slovenije na svetovnem indeksu medijske svobode za 2022.

g) Izjava podpredsednice Evropske komisije Vere Jourove o stanju medijev v Sloveniji, 13. 7. 2022¹⁴⁶

Ob objavi 3. letnega poročila Evropske komisije o vladavini prava, je njena podpredsednica Vera Jourova dejala, da je preteklo dogajanje v medijih v Sloveniji spodbudilo Evropsko komisijo, da začne razmišljati o medijski regulaciji, ki bo veljala za vse države članice EU. Na vprašanje o dogajanju na RTV Slovenija je podpredsednica odgovorila: »Ne bom skrivala, da je stanje v Sloveniji, predvsem tisto, kar smo videli v preteklosti, s težavami pri financiranju Slovenske tiskovne agencije in nekaterimi drugimi vprašanji, povzročilo, da smo začeli razmišljati o tem, da bi imeli pravno zavezujoča pravila, ki bodo veljala v vseh državah članicah EU in ki bodo bolje varovala medijski prostor.« Evropska komisija bo pripravila ureditev na

¹⁴³ Indeks medijske svobode: Slovenija tokrat uvrščena med problematične države, MMC RTVS, 3. 5. 2022.

<https://www.rtvlo.si/slovenija/indeks-medijske-svobode-slovenija-tokrat-uvrscena-med-problematicne-drzave/625989>, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁴⁴ Indeks medijske svobode za 2022, RSF, <https://rsf.org/en/country/slovenia>, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁴⁵ Slovenia: Media freedom groups back legislative efforts to depoliticise public media, RSF, 24. 11. 2022, <https://rsf.org/en/slovenia-media-freedom-groups-back-legislative-efforts-depoliticise-public-media>, obiskano 22. 3. 2023.

¹⁴⁶ Jourova: Developments in Slovenia prompted idea for media legislation for all EU, STA, 13. 7. 2022, <https://english.sta.si/3060284/jourova-developments-in-slovenia-prompted-idea-for-media-legislation-for-all-eu>, obiskano 22. 3. 2023.

področju svobode medijev, kjer bodo obravnavana vprašanja javnih in zasebnih medijev, tudi glede financiranja in stabilnosti delovanja predvsem javnih medijev.

5.2. Padec zaupanja v javno radiotelevizijo in gledanosti TV Slovenija

Po raziskavi *Ogledalo Slovenije* iz aprila 2022 družbe Valicon, ki meri zadovoljstvo prebivalcev s splošnim stanjem v Sloveniji, pričakovanja o nadaljnjem razvoju dogodkov, oceno osebne sreče in osebno razpoloženje glede prihodnosti ter zaupanje v institucije in poklice, največji padec zaupanja tokrat beleži RTV Slovenija, ki je izgubila 24 točk, stopnja zaupanja je -38, s čimer se vrača na raven s konca leta 2019 (takrat -34). Raziskovalci so zapisali: »Zaskrbljujoč negativni trend zaupanja v medije, novinarje, TV voditelje ter RTV Slovenijo.«¹⁴⁷ Oktobra 2022 pa je raziskava pokazala dodatni padec zaupanja v RTV Slovenija in je s tem javna radiotelevizija, po navedbah Valicon, dosegla »nanižjo doslej izmerjeno stopnjo zaupanja.«¹⁴⁸

Kot ugotavlja dr. Marko Milosavljević, predstojnik oddelka za komunikologijo na FDV UL in član posebne strokovne skupine Sveta Evrope za medijsko odpornost, je gledanost TV SLO 1 kot glavnega programa javne RTV tudi v prvih dveh mesecih leta 2023 padala. V januarju je v primerjavi z lanskim januarjem padla za 11 odstotkov, v februarju je v primerjavi z enakim obdobjem lani padla za še več, za 14 odstotkov. V osrednjem televizijskem času je gledanost januarja padla za 10 odstotkov in februarja za 15 odstotkov. In gledanost osrednjega informativnega bloka na TV SLO 1 med 19. in 20. uro je padla še huje: januarja za 19% v primerjavi z lanskim januarjem; in februarja za 18% v primerjavi z lanskim februarjem. Med ključnimi oddajami je tudi ena, ki je izboljšala svojo gledanost: Tednik, ki ga vodi ekipa, ki je vodstvo ni zamenjalo, je v letošnjem februarju imel za 15% boljše ratinge.¹⁴⁹

Po nam znanih podatkih zaupanje v javno RTV je v letu 2022 najbolj padlo, posledično je padla tudi gledanost TV Slovenija 1. TV SLO 1 je v letu 2022 spremljalo najmanj gledalcev odkar se meri gledanost s pomočjo telemetrije (od leta 2000 dalje). Ukinjanje oddaj, manj izkušeni voditelji oddaj, spreminjanje terminov predvajanja oddaj in nenazadnje tudi vsebinske spremembe v oddajah so povzročile, da se padanje gledanosti TV SLO 1 nadaljuje tudi v letu 2023. Največ gledalcev TV SLO 1 izgublja pri dnevnoinformativnih oddajah, predvsem pri osrednji dnevnoinformativni oddaji TV Dnevnik. V letošnjem letu je TV Dnevnik izgubil petino (20%) gledalcev v primerjavi z enakim obdobjem lani, kar je v zadnjih desetih letih največji padec gledanosti. Podobne negativne trende spremljamo tudi pri drugih dnevnoinformativnih

¹⁴⁷ Raziskava Ogledalo Slovenije april 2022, 21. 4. 2022, <https://www.valicon.net/sl/2022/04/raziskava-ogledalo-slovenije-april-2022/>, obiskano 23. 3. 2023.

¹⁴⁸ Raziskava Ogledalo Slovenije oktober 2022, 9. 11. 2022, <https://www.valicon.net/sl/2022/11/valicon-ogledalo-slovenije-oktober-2022/>, obiskano 23. 3. 2023.

¹⁴⁹ Milosavljević o katastrofi na TV Slovenija: v enem letu gledanost TV Dnevnika padla za do 19 odstotkov!, Reporter, 15. 3. 2023, <https://reporter.si/clanek/slovenija/milosavljevic-o-katastrofi-za-tv-slovenija-v-enem-letu-gledanost-tv-dnevnika-padla-za-do-19-odstotkov-1033722>, obiskano 22. 3. 2023.

oddajah, kot so Poročila ob petih, manj gledalcev pa posledično spremlja tudi druge oddaje na TV SLO 1.

5.3. Referendumska volja kot izraz nezadovoljstva javnosti z izvrševanjem ustavne pravice do obveščnosti

Dejstvo, da je 62,83 % volivcev, ki so oddali veljavne glasovnice, na referendumu podprlo novelo ZRTVS-1B, kaže, da tudi večina državljanov - ne zgolj domače in tuje (nevladne) organizacije - ugotavlja, da sedanja ureditev in stanje, ki ga je proizvedla, ne ustreza njihovi predstavi o kakovostni javni radioteleviziji ter o tem, na kakšen način bi javna RTV morala opravljati svoje poslanstvo v okviru 39. člena Ustave. Ni dvoma, da je v ustavni demokraciji tudi ljudska volja uokvirjena z ustavno ureditvijo, a referendumska odločitev kaže, da javnost politično podreditev javne RTV razume kot poseg v svojo ustavno pravico do obveščnosti. Javnost je na referendumu jasno izrazila stališče, da trenutni politično nadzorovani model upravljanja javne RTV ne zagotavlja v zadostni meri izvrševanja njene pravice do obveščnosti. Volivci in volivke so s potrditvijo uveljavitve novele ZRTVS-1B posredno izrazili nezaupnico sedanjemu modelu upravljanja in zaupnico novemu.

6. MODEL UPRAVLJANJA PO NOVEM ZRTVS-1B

6.1. Oris modela upravljanja po novem ZRTVS-1B

S sprejetjem novele ZRTVS-1B je Državni zbor na novo uredil področje vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija. S tem v zvezi je Državni zbor (med drugim) predvidel tudi nov organ upravljanja in nadzora javne RTV ter posledično na novo določil sestavo tega organa in način imenovanja njegovih članov. Svet RTV, ki nadomešča dosedanja Programski in Nadzorni svet, tako po novem sestavlja 17 članov, od katerih jih 11 predlagajo oziroma imenujejo različne skupine in organizacije civilne družbe (predstavniki splošne javnosti), 6 pa jih izmed sebe izvolijo zaposleni (predstavniki zaposlenih). Ureditev področja upravljanja in nadzora RTV Slovenija v noveli ZRTVS-1B tako že na konceptualni ravni bistveno odstopa od pretekle ureditve Programskega in Nadzornega sveta v ZRTVS-1.

Skladno s tretjim odstavkom 17. člena ZRTVS-1B tako Svet RTV – kot enoten organ upravljanja in nadzora javne RTV – sestavlja:

- šest predstavnikov zaposlenih, ki jih zaposleni izberejo izmed sebe, in sicer jih pet izvolijo na neposrednih volitvah, od tega po enega predstavnika za področje informativne dejavnosti, kulturno-umetniške dejavnosti, razvedrilno-športne dejavnosti, tehnike in digitalnega razvoja, enega pa imenuje Svet delavcev RTV Slovenija;
- 11 predstavnikov splošne javnosti, od katerih:
 - dva predstavnika imenujeta italijanska in madžarska narodna skupnost, od tega vsaka po enega predstavnika, na podlagi javnega poziva;
 - enega predstavnika verskih skupnosti imenuje predsednik republike na podlagi javnega poziva registriranim verskim skupnostim;
 - enega predstavnika s področja znanosti imenuje Slovenska akademija znanosti in umetnosti na podlagi javnega pozitiva univerzam in raziskovalnim inštitutom;
 - dva predstavnika imenuje Nacionalni svet za kulturo, od tega po enega predstavnika s področja kulture in umetnosti ter avdiovizualnega sektorja, na podlagi javnega poziva organizacijam, ki delujejo na teh področjih;
 - enega predstavnika s področja športa imenuje Olimpijski komite Slovenije na podlagi javnega poziva nacionalnim in občinski športnim zvezam ter drugim športnim organizacijam;

- enega predstavnika s področja medijev, informacijske družbe in zagotavljanja transparentnosti imenuje Informacijski pooblaščenec na podlagi javnega poziva organizacijam, ki so dejavne na teh področjih;
- enega predstavnika s področja varstva okolja, narave in podnebja imenuje Svet za trajnostni razvoj in varstvo okolja na podlagi javnega poziva organizacijam, ki so dejavne na teh področjih;
- enega predstavnika s področja varstva oseb z invalidnostjo imenuje krovna organizacija invalidskih organizacij;
- enega predstavnika s področja varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin imenuje Varuh človekovih pravic na podlagi javnega poziva nevladnim organizacijam, ki delujejo na tem področju.

Nova ureditev upravljanja in nadzora RTV Slovenija skladno s prvim odstavkom 17. člena in četrtem odstavkom 17.a člena ZRTVS-1B nadalje predvideva tudi strožje pogoje za imenovanje oziroma strožje zahteve, ki jih morajo izpolnjevati člani Sveta RTV. V Svet RTV so lahko tako imenovane zgolj osebe, ki: (i) lahko s svojim znanjem, ugledom oziroma dosežki na kulturnem, izobraževalnem, znanstvenem ali drugem področju družbenega življenja pripomorejo k dobremu delovanju in krepitvi ugleda RTV Slovenija, (ii) imajo ustrezno, visoko stopnjo izobrazbe, (iii) imajo najmanj deset let delovnih izkušenj, (iv) imajo visoko osebno integriteto in moralni ugled, (v) izkažejo pripravljenost in zmožnost s svojim znanjem, ugledom oziroma dosežki na relevantnem področju družbenega življenja prispevati k dobremu delovanju in krepitvi ugleda RTV Slovenija in (vi) niso bile pravnomočno obsojene za naklepno kaznivo dejanje.

Nova ureditev sestave Sveta RTV in načina imenovanja njegovih članov tako že na konceptualni ravni po eni strani zagotavlja **depolitizacijo vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija**, saj predstavnike v Svetu RTV izbirajo od politike neodvisne skupine in organizacije civilne družbe z različnih področij družbenega življenja (predstavniki splošne javnosti) ter zaposleni na RTV Slovenija (predstavniki zaposlenih), po drugi strani pa s prenosom pristojnosti na imenovanje nekaterih predstavnikov na od politike odmaknjene, strokovne državne organe zagotavlja tudi **demokratsko legitimnost** predstavnikov Sveta RTV in posledično vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija na splošno, saj te organe imenuje Državni zbor. Ob tem sestava novega organa upravljanja in nadzora RTV Slovenija sledi tudi **najnovjšim demokratičnim standardom na tem področju**, ki sta jih skozi svojo sodno prakso razvila nemško zvezno ustavno sodišče in ESČP. Svet RTV namreč **(v celoti) sestavljajo od državne oblasti neodvisni oziroma z njo nepovezani** predstavniki civilne družbe in zaposlenih na RTV Slovenija, ki hkrati odražajo tudi **najširši možen spekter družbenih in političnih pogledov**. Pri tem je odločitev Državnega zbora o posameznih skupinah in organizacijah civilne družbe, ki skladno z novelo ZRTVS-1B lahko predlagajo predstavnike v Svet RTV, konsistentna,

premišljena in nearbitrarna, ureditev njegove sestave pa je tozadevno – upošteva številno članov Sveta RTV – primerljiva tudi z novo sestavo Televizijskega sveta ZDF, kot jo določa spremenjeni 21. člen Pogodbe o ZDF, in s (priporočljivo) sestavo organov upravljanja in nadzora javnih medijev v analizi dr. Karola Jakubowicza, na katero se v zadevi *Manole in drugi proti Moldaviji* sklicuje ESČP. Demokratičnim standardom, ki sta jih razvila nemško zvezno ustavno sodišče in ESČP, pa nadalje sledi tudi način imenovanja članov Sveta RTV v noveli ZRTVS-1B, saj je imenovanje velike večine članov pridržano bodisi neodvisnim in strokovnim državnim organom (Varuhu človekovih pravic,¹⁵⁰ Informacijskemu pooblaščenču¹⁵¹ in Nacionalnemu svetu za kulturo¹⁵²), bodisi uglednim civilno družbenim organizacijam (Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, Nacionalnemu svetu invalidskih organizacij in Olimpijskemu komiteju Slovenije) oziroma samim zaposlenim in narodnim manjšinam, prestala člana pa imenujeta predsednik republike, kot od (dnevne) politike odmaknjen državni organ, ki je neposredno izvoljen, in Svet za trajnostni razvoj in varstvo okolja, ki ga sestavljajo (univerzitetni) strokovnjaki za varstvo okolja, predstavniki nevladnih organizacij na področju varstva okolja in predstavniki gospodarstva. Pri tem pa so vsi navedeni državni organi in organizacije civilne družbe tudi vezani na predloge neodvisnih skupin in organizacij civilne družbe.

Ureditev upravljanja in nadzora RTV Slovenija v ZRTVS-1B tako s kombinacijo izbranih skupin in organizacij civilne družbe, ki predlagajo člane Sveta RTV, ter določitev subjektov, ki jih imenujejo, **vzpostavlja ustrezen obrambni zid pred direktnim vplivom vladajoče in druge politike na RTV Slovenija, hkrati pa zagotavlja tudi njeno (pre)potrebno demokratično legitimnost.**

1.4. Skladnost prehodne ureditve v noveli ZRTVS-1B z Ustavo

S spremembo ureditve področja vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija je neposredno povezana tudi prehodna ureditev v prvem odstavku 22. člena novele ZRTVS-1B, na podlagi katere so z dnem njene uveljavitve *ex lege* prenehali mandati članov Programskega in Nadzornega sveta ter mandati generalnega direktorja, direktorja radia in direktorja televizije. Prenehanje mandatov članov organov RTV Slovenija je **logičen in s spremembami ureditve njenega vodenja, upravljanja in nadzora neločljivo povezan ukrep, ki je v celoti skladen z namenom novele ZRTVS-1B in ki je nujen za doseg ciljev depolitizacije RTV Slovenija in zagotovitve njene popolne institucionalne in programske avtonomije ter uredniške neodvisnosti.** Ohranitev trajanja mandatov članov organov vodenja, upravljanja in nadzora javne RTV, ki so bili imenovani na podlagi določb ZRTVS-1, do njihovega (rednega) izteka bi namreč **za več let podaljšala obstoječe neustavno stanje, v katerem je kadrovska,**

¹⁵⁰ Varuh človekovih pravic je skladno s 4. členom Zakona o varuhu človekovih pravic »pri svojem delu neodvisen in samostojen«.

¹⁵¹ Informacijski pooblaščenec je skladno s prvim odstavkom 2. člena Zakona o informacijskem pooblaščenču »samostojen in neodvisen državni organ«.

¹⁵² Nacionalni svet za kulturo je skladno s prvim odstavkom 16. člena Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo »neodvisno telo, ki usmerja nacionalno strategijo za kulturo«.

programska in uredniška politika javne RTV podrejena interesom ena politične opcije in zaradi katerega javna RTV ne more zagotavljati novinarjem in drugim posameznikom pravic do svobode izražanja, javnega obveščanja in obveščenosti iz prvega odstavka 39. člena Ustave.

Prehodna ureditev v 22. členu novele ZRTVS-1B tudi **ne pomeni enostranskega oblastnega posega, ki bi bil usmerjen v prenehanje točno določenih (posameznih) mandatov članov** organov vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija, temveč predstavlja zakonsko podlago za prenehanje vseh funkcij v organih RTV Slovenija zaradi spremembe ureditve področja ureditve področja vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija. Takšen zakonodajni pristop je bil v preteklosti že večkrat uporabljen, med drugim prav v primeru ZRTVS-1.¹⁵³ Poleg tega pa imajo obstoječi člani organov RTV Slovenija na podlagi prehodne ureditve v drugem, tretjem in četrtem odstavku 22. člena novele ZRTVS-1B tudi po prenehanju njihovih mandatov še **več mesecev pomembno vlogo pri zagotavljanju nemotenega dela RTV Slovenija**, saj vse do imenovanja oziroma konstituiranja novih organov vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija **opravljajo tekoče posle**. Prehodna ureditev namreč predvideva, da se novi Svet RTV skladno s prvim odstavkom 23. člena novele ZRTVS-1B konstituirata (najkasneje) v 60 dneh od njene uveljavitve, člani Uprave pa so upoštevaje prvi odstavek 25. člena novele ZRTVS-1B in 35. člen Zakona o zavodih lahko imenovani približno v roku treh do štirih tednov od konstituiranja Sveta RTV. Ob tem pa novela ZRTVS-1B tudi **ne vsebuje nobenih formalnih omejitev**, ki bi obstoječim članom organov vodenja, upravljanja in nadzora javne RTV preprečevale, da (ponovno) kandidirajo za funkcije v novih organih RTV Slovenija.

Upoštevaje vse navedeno iz sodne prakse Ustavnega sodišča izhaja, da je prehodna ureditev v noveli ZRTVS-1B, na podlagi katere mandati članov organov vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija *ex lege* prenehajo, skladna z Ustavo.

a) Pravna narava in varstvo mandatov članov organov RTV Slovenija

Imenovanje na vodstveni položaj v javnem sektorju z določitvijo mandata in z zakonsko predvideno možnostjo predčasne razrešitve **ne predstavlja pridobljene pravice** posameznika, ki jo Ustava varuje pred posegi zakonodajalca.¹⁵⁴ Imenovanje na vodstveni položaj v javnem sektorju, povezan z varstvom javnega interesa in izvajanjem javnih nalog, je namreč **privilegij in ne pravica posameznika**, samo zaradi neimenovanja na ta položaj ali izgube tega položaja pa **ne more priti do posega v pravno varovani položaj posameznika** (zasedati tako vodstveno mesto do konca mandatne dobe), ki bi presegal materialne posledice, nastale zaradi izgube

¹⁵³ Zakonodajalec je *ex lege* prenehanje mandatov članov organov vodenja, upravljanja in nadzora predvidel tudi v Zakonu o Slovenski tiskovni agenciji, Zakonu o Kobilarni Lipica in Zakonu o Triglavskem narodnem parku.

¹⁵⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-172/94 z dne 9. 11. 1994; odločba Ustavnega sodišča št. U-I-158/94 z dne 9. 3. 1995.

takšnega položaja.¹⁵⁵ Izjemo od navedenega predstavlja le varstvo (subjektivnega) pravnega interesa posameznika v primeru njegove razrešitve z vodstvenega položaja pred iztekom mandata **s posamičnim upravnim aktom** ob nastopu zakonsko določenih razlogov za razrešitev – presoja zakonitosti razrešitve.^{156, 157} Vendar pa v konkretnem primeru **ne gre za takšen primer**, saj člani organov vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija niso bili predčasno razrešeni na podlagi obstoječih določb ZRTVS-1 s posamičnim upravnim aktom Državnega zbora, temveč jim je mandat v organih javne RTV prenehal **na podlagi prehodne ureditve v noveli ZRTVS-1B**, Državni zbor pa je sprejetjem novele ZRTVS-1B izvrševal svojo (temeljno) zakonodajno funkcijo in ne upravne funkcije.¹⁵⁸ Upošteva se navedeno predstavlja prehodna ureditev v noveli ZRTVS-1B, ki določa *ex lege* prenehanje mandatov članov Programskega in Nadzornega sveta ter mandatov generalnega direktorja, direktorja radia in direktorja televizije v noveli ZRTVS-1B, (zgolj) **poseg v načelo varstva zaupanja v pravo iz 2. člena Ustave**, ki je ustavno dopusten, če zakonodajalec v posameznikov pravni položaj ne posega arbitrarno, brez stvarnega razloga, utemeljenega v prevladujočem in legitimnem javnem interesu.¹⁵⁹ Ob tem pa je varstvo mandatov članov organov vodenja, upravljanja, nadzora RTV Slovenija predvsem **odraz varstva (institucionalne) avtonomije RTV Slovenija** pred nedopustnimi posegi zakonodajalca in posledično zagotavljanja pravic do svobode izražanja, javnega obveščanja in obveščenosti iz prvega odstavka 39. člena Ustave.¹⁶⁰

Navedena stališča potrjuje tudi sodna praksa nemškega zveznega ustavnega sodišča in poljskega ustavnega sodišča.

Sodba nemškega zveznega ustavnega sodišča št. 1 BvR 209/93 z dne 7. 11. 1995:

25. cc) Z vidika varstva legitimnih pričakovanj zakonodajna pristojnost zakonodajalca ni dodatno omejena. Vendar pa je prvi odstavek 46. člena Državne pogodbe o radiodifuziji iz leta 1991, ki je imela za posledico nadomestitev članov starega Sveta Radia v času trajanja mandata, za naprej učinkoval na še ne zaključene odnose, ki niso bili vzpostavljeni za nedoločen čas, vendar s trajanjem, ki je načeloma omejeno s koncem mandata in ki so v trajanju vezani na uradno razmerje med člani Sveta radia in radijske družbe. To je primer neprave retroaktivnosti (prim. BVerfGE 75, 246 (280)). Takšna ureditev je dopustna ob upoštevanju pomena zakonodajalčevega prizadevanja za skupno dobro, ki pretehta nad zaupanjem imetnika mandata v trajanje njegove funkcije, ki je predčasno prenehala zaradi spremembe zakona (prim. BVerfGE 75, 246 (280)). Pri tem tehtanju je

¹⁵⁵ Sklep Vrhovnega sodišča št. I Up 78/2020 z dne 8. 7. 2020, 12. točka obrazložitve; sklep Vrhovnega sodišča št. I Up 247/2017 z dne 13. 11. 2017, 14. točka obrazložitve.

¹⁵⁶ Sodba Vrhovnega sodišča št. X Ips 31/2018 z dne 27. 5. 2020, 16. točka obrazložitve.

¹⁵⁷ Interes posameznika je oseben in neposreden (le) v primerih, kadar so zakonsko določeni razlogi za razrešitev vezani na kršitev predpisov ter nestrokovno ali nevestno delo (tj. krivdni razlogov); v: odločba Ustavnega sodišča št. U-I-157/17 z dne 5. 4. 2018, 17. točka obrazložitve.

¹⁵⁸ Sodba Vrhovnega sodišča št. X Ips 11/2018 z dne 14. 3. 2019, 16. točka obrazložitve.

¹⁵⁹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-13/13 z dne 14. 11. 2013, 9. točka obrazložitve; odločba Ustavnega sodišča št. U-I-199/02 z dne 21. 10. 2004, 39. točka obrazložitve.

¹⁶⁰ Sklep Vrhovnega sodišča št. I Up 147/2020 z dne 4. 11. 2020, 21. in 23. točka obrazložitve; odločba Ustavnega sodišča št. U-I-172/94 z dne 9. 11. 1994.

torej treba upoštevati konflikt med javnim interesom, ki se odraža v spremembi sestave Sveta radia, in načelno zavarovanim zasebnim interesom člana sveta obdržati se na funkciji člana Sveta radia.

26. Vendar ta situacije ni primerljiva, zato v tem primeru polje proste presoje zakonodajalca ne more biti omejeno zaradi prepovedi retroaktivnosti. Kot je pojasnjeno zgoraj, so člani Sveta Radia pravice do funkcije v Svetu radia podeljene izključno v javnem interesu. Kot skrbniki javnega interesa morajo svojo nadzorstveno funkcijo izvrševati na način da zagotavljajo svobodo poročanja. Vendar se ravno ta cilj zasleduje tudi s predpisi o – spremenjeni – sestavi nadzornega organa. Ti predpisi naj bi pripomogli k zagotavljanju primernosti [sestave o. p.] nadzornih organov za izvrševanje njihovih nalog in s tem zagotovili pravico poročanja. Tipičen konflikt, ki se pojavlja med javnim in – načelno vrednim varovanja – zasebnim interesom in ki je značilen za primere nepravne retroaktivnosti, v tem primeru ni prisoten. Če člani Sveta radia vežejo svoj mandat na svoje zasebne interese, to pravno ni upoštevno in kot taki tudi ne morejo upravičevati omejitve polja proste presoje zakonodajalca [pri spremembi sestave nadzornega organa o. p.]. To stališče ni v nasprotju z dejstvom, da je nemško zvezno ustavno sodišče položaj člana Sveta radiotelevizije označilo kot »položaj, v katerega začasno ni dovoljeno posegati« (BVerfGE 83, 238 (335) [BVerfG 05.02.1991 - 1 BvF 1/85]). Ta oznaka se nanaša na neodvisnost članov od navodil in nalog v času zakonsko zagotovljenega trajanja mandata (prim. z drugim stavkom drugega odstavka 19. člena Državne pogodbe o radiodifuziji iz leta 1981 in 1991), ne pa na absolutno garancijo obstanka na funkciji v razmerju do zakonodajalca.

Sodba poljskega ustavnega sodišča št. K 4/06 z dne 23. 3. 2006:¹⁶¹

Ustavno sodišče meni, da konstrukcije pridobljenih pravic ni mogoče uporabiti v primeru članstva v Nacionalnem svetu za radiodifuzijo. Člani Nacionalnega sveta za radiodifuzijo, organa, ki ga ustanovijo Sejm, Senat in predsednik republike, opravljajo funkcije v državnem organu. Zato obstajajo razlogi za obravnavo položaja članov Nacionalnega sveta za radiodifuzijo na smiselno enak način, kot ga je Ustavno sodišče v svoji sodni praksi razvilo v zvezi s položajem poslancev in svetnikov, izvoljenih za določeno mandatno obdobje. Ustavno sodišče je v odločbi z dne 23. aprila 1996 navedlo, da se omejitve, ki za zakonodajalca izhajajo iz načela pravne države, nanašajo na položaj, ko je naslovnik novih predpisov državljan (ali podoben subjekt), ki nastopa kot individualni udeleženec pravnih poslov in razmerij, ki se pojavljajo pri pravnih poslih. Kadar se predpisi nanašajo na določeno razmerje, tj. na opravljanje mandata v predstavniškem organu, njegovega opravljanja ni mogoče enačiti z upravičeno pridobljeno subjektivno pravico, ki velja na celotno obdobje trajanja mandata. Pravica do opravljanja funkcije, položaja ali mandata v javnih organih ne pomeni »pridobljene pravice« v smislu, ki se nanaša na področje civilnega prava, upravnega prava

¹⁶¹ Poljsko ustavno sodišče v predmetni zadevi sicer ni presojalo *ex lege* prenehanja mandatov članov organov upravljanja in nadzora poljske javne radiotelevizije temveč članov Nacionalnega sveta za radiodifuzijo, ki je skladno z 213. členom poljske ustave (državni nadzorstveni organ na področju svobode izražanja in varuje javni interes na področju radiodifuzije. Nacionalni svet za radiodifuzijo tako zlasti zagotavlja odprtost in pluralnost radiodifuzije, oblikuje državno politiko na tem področju, izdaja dovoljenja za razširjanje radijskih in televizijskih programov, izvaja nadzor nad dejavnostmi izdajateljev radijskih in televizijskih programov ter z izvršilnimi akti, izdanimi na podlagi zakona, ureja podrobna vprašanja v zvezi z izvajanjem radijskih in televizijskih dejavnosti; v: Wyrok TK z Mar. 23, 2006, K 4/06.

ali prava socialnih zavarovanj, zato prepovedi, ki se nanašajo na ta področja, v tem primeru ni mogoče mehanično uporabiti [...] Opozoriti je treba tudi, da Zakon o radiodifuziji predvideva prenehanje mandata članov Nacionalnega sveta za radiodifuzijo, če Sejm in Senat zavrneta poročilo Nacionalnega sveta za radiodifuzijo o njegovih dejavnostih (četrti odstavek 12. člena). Poročilo se predloži vsako leto, zato članom že iz tega razloga ni zagotovljeno, da bodo opravljali svojo funkcijo celoten čas šestletnega mandata.

b) Skladnost prehodne ureditve v noveli ZRTVS-1B z načelom varstva zaupanja v pravo

Načelo varstva zaupanja v pravo, ki izhaja iz načela pravne države iz 2. člena Ustave, posamezniku zagotavlja, da mu država njegovega pravnega položaja ne bo poslabšala **arbitrarno, to je brez razloga, utemeljenega v prevladujočem in legitimnem javnem interesu.**¹⁶² Vendar pa načelo varstva zaupanja v pravo – za razliko od človekovih pravic – **nima absolutne veljave** in je v večji meri kot posamezne človekove pravice **dostopno omejitvam**, kar pomeni, da je v primeru konflikta med načelom varstva zaupanja v pravo in drugimi ustavnimi dobrinami treba vselej presoditi, kateri izmed ustavno varovanih dobrin je treba dati v posameznem primeru prednost.¹⁶³ Najbolj na splošno (in v večini primerov) je načelo zaupanja v pravo omejeno z drugim (pod)načelom pravne države iz 2. člena Ustave – načelom prilagajanja prava družbenim razmeram.¹⁶⁴ V skladu z njim zakonodajalec **nima le pravice, temveč tudi dolžnost, da zakonodajo prilagaja danim družbenim razmeram in jo tudi spreminja, če to narekujejo spremenjena družbena razmerja.**¹⁶⁵ To velja še toliko bolj, če te potrebe zadevajo temelje delovanja države ali sposobnost učinkovitega zagotavljanja človekovih pravic.¹⁶⁶ Ustavno sodišče je v svoji sodni praksi tako že poudarilo, da iz pravice do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave izhaja tudi **obveznost zakonodajalca, da sprejeme ustrezno zakonodajo, ki naj zagotavlja, da bodo lahko javni mediji samostojno izvrševali svoje funkcije oziroma naloge pri oblikovanju javnega mnenja.** Ker predstavlja institucionalna avtonomija javnih medijev (temeljni) predpogoj za njihovo pluralnost in neodvisnost, mora zakonodajalec že s sprejetjem ustreznega zakonskega okvirja, ki ureja sestavo in imenovanje članov organov vodenja, upravljanja in nadzora javnih medijev, zagotoviti, da ne prihaja do podreditve teh organov in posledično javnih medijev nosilcem družbene, ekonomske in politične moči oziroma vsakokratne državne oblasti.¹⁶⁷ V primeru, ko je zaradi neustrezne zakonske ureditve že prišlo do izvotlitve institucionalne, programske in finančne avtonomije javnega medija, pa ima zakonodajalec – upošteva je navedeno stališče

¹⁶² Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-13/13 z dne 14. 11. 2013, 9. točka obrazložitve; odločba Ustavnega sodišča št. U-I-199/02 z dne 21. 10. 2004, 39. točka obrazložitve.

¹⁶³ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-52/16 z dne 12. 1. 2017, 33. točka obrazložitve.

¹⁶⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-206/97 z dne 17. 6. 1998, 9. točka obrazložitve.

¹⁶⁵ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-80/16 z dne 15. 3. 2018, 38. točka obrazložitve; odločba Ustavnega sodišča št. U-I-69/03 z dne 20. 10. 2005, 7. točka obrazložitve.

¹⁶⁶ Odločba Ustavnega sodišča št. U-II-1/12 z dne 17. 12. 2012, 30. točka obrazložitve.

¹⁶⁷ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-189/04 z dne 11. 10. 2006, 7. točka obrazložitve

Ustavnega sodišča – **dolžnost zakonsko ureditev**, ki določa sestavo in imenovanje članov organov javnega medija, **ustrezno dopolniti oziroma spremeniti**. Pri tem ima zakonodajalec široko polje proste presoje.¹⁶⁸

Ustavno sodišče v primeru konflikta med načelom varstva zaupanja v pravo in načelom prilagajanja prava družbenim razmeram **tehta**,¹⁶⁹ kateremu od navedenih (pod)načel pravne države iz 2. člena Ustave je treba dati prednost.¹⁷⁰ Pri tem presoja predvsem, (i) ali so razlogi za spremembo pravnega položaja posameznikov v splošnem, javnem interesu in (ii) ali je prehodna ureditev v razumnem sorazmerju s cilji, ki jih zasleduje sprememba zakonodaje.¹⁷¹ Če prehodna ureditev določa takojšnji poseg v pravni položaj posameznikov, Ustavno sodišče presoja še, ali obstajajo takšni prevladujoči razlogi splošnega, javnega interesa, ki **terjajo takojšno uvedbo nove zakonske ureditve**, ali pa bi bilo treba dati prednost načelu zaupanja v pravo in spremembo uvesti postopno, z daljšim prehodnim režimom.¹⁷²

Od leta 2020 je zaradi neustrezne ureditve sestave in imenovanja članov organov upravljanja in nadzora RTV Slovenije – Programskega in Nadzornega sveta – v ZRTVS-1 **prišlo do (popolne) izvotlitve institucionalne, programske in finančne avtonomije RTV Slovenija ter posledično do podreditve kadrovske, programske in uredniške politike RTV Slovenija interesom ena politične opcije**. Sprejetje novega modela vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija, ki sledi najnovejšim demokratičnim standardom na tem področju, ki sta jih skozi svojo sodno prakso razvila nemško zvezno ustavno sodišče in ESČP, in ki zagotavlja depolitizacijo RTV Slovenija ter njeno popolno institucionalno in programsko avtonomijo ter uredniške neodvisnosti, je zato **nedvomno utemeljeno v prevladujočem javnem interesu**. Zakonodajalec pa je imel skladno s prvim odstavkom 39. člena Ustave – upošteva sodno prakso Ustavnega sodišča in ESČP – takšno, spremenjeno ureditev tudi **dolžnost sprejeti**. Posledično je tudi prehodna ureditev v noveli ZRTVS-1B, ki predvideva prenehanje mandatov vseh članov organov RTV Slovenija, za doseg ciljev pluralne in neodvisne RTV Slovenija **nujna**. Ohranitev trajanja mandatov članov organov vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija, ki so bili imenovani na podlagi določb ZRTVS-1, do njihovega (rednega) izteka bi namreč **za več let podaljšala obstoječe neustavno stanje podrejenosti RTV Slovenija interesom ene politične opcije**, s tem pa bi bile tudi v prihodnje **resno ogrožene oziroma kršene pravice novinarjev in drugih posameznikov do svobode izražanja, javnega obveščanja in obveščeniosti iz prvega odstavka 39. člena Ustave**. Koristi depolitizacije RTV Slovenija in zagotovitve popolne institucionalne in programske avtonomije ter uredniške

¹⁶⁸ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-206/97 z dne 17. 6. 1998, 9. točka obrazložitve.

¹⁶⁹ V okviru tehtanja Ustavno sodišče presoja sorazmernost prehodne ureditve, vendar ne na način strogega testa sorazmernosti (tj. nujnosti, primernosti in sorazmernosti v ožjem smislu), kot to stori v primeru posega v človekove pravice na podlagi tretjega odstavka 15. člena Ustave; v: odločba Ustavnega sodišča št. U-I-432/20 z dne 2. 2. 2023, 11. točka obrazložitve.

¹⁷⁰ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-206/97 z dne 17. 6. 1998, 9. točka obrazložitve.

¹⁷¹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-259/07 z dne 15. 11. 2007, 10. točka obrazložitve.

¹⁷² Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-206/97 z dne 17. 6. 1998, 10. točka obrazložitve.

neodvisnosti tako **več kot očitno pretehtajo** nad interesi članov organov RTV Slovenija do dokončanja mandata, zaradi česar prehodna ureditev tudi **ni v neskladju z načelom zaupanja v pravo iz 2. člena Ustave**.

Ex lege prenehanje mandatov članov organov vodenja, upravljanja in nadzora RTV Slovenija tudi **ni usmerjeno v prenehanje točno določenih mandatov** članov organov RTV Slovenija zaradi njihovega političnega, verskega ali svetovnonazorskega prepričanja, temveč predstavlja prehodna ureditev v noveli ZRTVS-1B **zakonsko podlago za prenehanje vseh funkcij v organih RTV Slovenije**, kar je – kot je bilo že podrobno pojasnjeno – nujno za doseg ciljev depolitizacije RTV Slovenija in zagotovitve popolne institucionalne in programske avtonomije ter uredniške neodvisnosti. Prenehanje mandatov članov Programskega in Nadzornega sveta ter mandatov generalnega direktorja, direktorja radia in direktorja televizije **je iz tega razloga skladno tudi s prvim odstavkom 39. člena Ustave**.

Da lahko zakonodajalec v utemeljenih primerih z zakonom določi (predčasno) prenehanje mandatov članov organov vodenja, upravljanja in nadzora javnih medijev izhaja tudi iz sodne prakse nemškega zveznega ustavnega sodišča, francoskega ustavnega sveta in gruzinskega ustavnega sodišča.

Sodba nemškega zveznega ustavnega sodišča št. 1 BvR 209/93 z dne 7. 11. 1995:

16. aa) Pravila o sestavi Sveta Radia temeljijo na drugem stavku prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona. Glede na funkcijo nadzorstvenih organov, ki strukturno ščitijo svobodo radijskega poročanja pred enostransko instrumentalizacijo [javnega radia o. p.] s strani politične stranke ali druge skupine oseb in ki obenem zagotavljajo vsem pomembnim političnim, svetovnonazorskim ter drugim družbenim skupinam, da ustrezno vplivajo na sestavo programa, morajo pravila o sestavi Sveta Radia, zagotoviti, da so v nadzorstvenem organu sorazmerno zastopane različne relevantne družbene skupine, upošteva obstoječo raznolikost v družbi, in da imajo te skupine možnost dejanskega, učinkovitega vpliva na delovanje radia (BVerfGE 83, 238 (333 f.) [BVerfG 05.02.1991 - 1 BvF 1/85] [BVerfG 05.02.1991 - 1 BvF 1/85]). Vendar iz drugega stavka prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona ni mogoče razbrati, kdo so te družbene skupine. Zakonodajalec zato glede določitve teh skupin uživa široko polje proste presoje, vendar pri tem ne sme ravnati arbitrarno. Če zakonodajalec za nadzor nad radijem predvidi članstvo predstavnikov relevantnih družbenih skupin v nadzorstvenem organu radia, s tem odpira možnost zastopanja interesov teh družbenih skupin v tem organu ter istočasno pristane na dejstvo, da bo ravnanje teh predstavnikov vsaj v najmanjši meri v delu njihovih ravnanj ostalo vezano na interese družbenih skupin, ki jih predstavljajo. Prav zaradi tega mora zakonodajalec preprečiti skrajno enostransko sestavo takšnega nadzorstvenega organa, ker lahko samo tako zadosti zahtevam iz drugega stavka prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona.

19. Načelno polje proste presoje zakonodajalca pri ureditvi sestave nadzornega organa radia pa ne velja zgolj za prvotno ureditev njihove sestave temveč tudi za kasnejše spremembe sestaven

nadzornega organa radia. V nasprotnem primeru bi bilo zakonodajalcu onemogočeno odzivanje na splošne družbene oziroma skupinsko specifične spremembe, ki po oceni zakonodajalca zahtevajo spremembo sestave nadzornega organa radia, ali na spremembe v parlamentarnih razmerjih, ki se odsevajo v različnih predstavah [nove parlamentarne večine o. p.] o sestavi nadzornega organa radia.

20. V skladu z drugim stavkom prvega odstavka 5. člena Temeljnega zakona je, z namenom varovanja svobode poročanja, polje proste presoje zakonodajalca omejeno. Zakonodajalec tako ne sme spremeniti sestave nadzornega organa, ki bi služile skrivnemu sankcioniranju ravnanja posameznih organizacij ali članov tega organa, še zlasti ne odstranitvi zakonodajalcu neljubih članov nadzornega organa (prim. s Hoffmann-Riem, ZUM 1992, str. 271 in nasl. (275)).

21. Spremembe, ki posegajo v trajajoče mandate članov nadzornega odbora, so še posebej izpostavljene takšnim pomislekom. Vendar pa je tudi ob obstoju zlorabe, ta zelo težko dokazljiva. Zato se zdi tehtno, da so spremembe [oziroma njihova dopustnost o. p.], ki posegajo v trajajoče mandate, odvisne od akutne in nujne potrebe po spremembi sestave nadzornega odbora, kar kaže na neoporečnost spremembe (prim. s Hoffmann-Riem, prav tam, str. 275). Vendar pa se v to vprašanje ni treba spuščati, saj je izpodbijano novo ureditev spodbudila takšna potreba po spremembi, ki je ni bilo mogoče odložiti. Zato ni očitno, da bi zakonodajalec zlorabil svoje pooblastilo za spremembo sestave sveta.

Sodbe francoskega ustavnega sveta št. 86/217 DC z dne 18. 9. 1986:

80. Glede na to, da prvi odstavek 102. člena zakona določa: "Upravni odbori nacionalnih programskih podjetij in Nacionalnega inštituta za avdiovizualne komunikacije, ustanovljenih na podlagi zgoraj navedenega zakona št. 82-652 z dne 29. julija 1982, katerih nasledniki so organi iz 44. in 49. člena [tega zakona o. p.], ostanejo na položaju do datuma imenovanja direktorjev, imenovanih v skladu z naslovom III. To imenovanje se opravi najpozneje šest mesecev po objavi tega zakona«;

81. Glede na to, da pobudniki trdijo, da so te določbe, katerih namen je predčasno končati mandat sedanjih direktorjev nacionalnih programskih družb, v nasprotju z ustavnimi zahtevami glede uresničevanja javnih svoboščin;

82. Glede na to, da lahko zakonodajalec, kot je navedeno zgoraj, spremeni zakon ali ga razveljavi, pod pogojem, da pri izvajanju te pristojnosti [posameznikov o. p.] ne prikrajša za ustavna jamstva;

83. Ob upoštevanju, da sprememba pravil o sestavi upravnih odborov nacionalnih programskih družb in Nacionalnega avdiovizualnega inštituta, ki izhaja iz 47. in 50. člena zakona, nima za posledico prikrajšanja pri ustavnih jamstvih; da bi torej zakonodajalec lahko, ne da bi kršil katero koli pravilo ali načelo ustavne narave, odločil, da preneha mandat direktorjev nacionalnih programskih podjetij in Nacionalnega inštituta za avdiovizualne komunikacije, ki so bili prej imenovani v skladu z zakonom št. 82-652 z dne 29. julija 1982, kot to določa 102. člen zakona;

Sodba gruzinskega ustavnega sodišča št. N1/2/569 z dne 11. 4. 2014:

S tem v zvezi je treba v obravnavanem primeru ugotoviti, ali obstaja legitimen javni cilj, za doseganje katerega je [zakonodajalec o. p.] posegel v pravico [članov organa upravljanja in nadzora o. p.] do izvajanja te funkcije, in ali je zakonodajalec zagotovil ustrezno ravnovesje med pravicami posameznikov in javnim interesom.

Izhajajoč iz zgoraj navedenega gruzinski parlament ni jasno izkazal, da reforme javne radiotelevizije z namenom zagotovitve pluralnosti Upravnega odbora in vključitve javnosti ni bilo mogoče izvesti s sodelovanjem trenutnih članov Upravnega odbora. Zato [prenehanje mandatov o. p.] ne predstavlja nujno potrebnega sredstva za doseg cilja.

V obravnavanem primeru bi morala tožena stranka izkazati, zakaj obstoječi model imenovanja članov Upravnega odbora ne zagotavlja tega, kar je s predčasnim prenehanjem mandatov zasledoval zakonodajalec [...] [Zakonodajalec o. p.] ni izkazal, da obstajajo posebne okoliščine, ki upravičujejo predčasno prenehanje mandata članov Upravnega odbora.

Tožena stranka ni utemeljila, zakaj je predčasno prenehanje mandata članov Upravnega odbora nujno potrebno za zagotovitev neodvisnosti javne radiotelevizije, ki jo določa zakon.

ZAKLJUČEK

Ureditev upravljanja, ki je bila uvedena z ZRTVS-1 leta 2005, zaradi specifik slovenskega družbenopolitičnega prostora ne zagotavlja institucionalne avtonomije javnega zavoda ter uredniške in novinarske neodvisnosti. Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-106/01¹⁷³ zapisalo: »Svoboda izražanja za javna glasila pomeni, da so neodvisna od vsakršnega državnega ali drugega nadzora in da ni dovoljena nikakršna cenzura od zunaj. Javna glasila opravljajo dejavnost, s katero zagotavljajo uresničevanje pravice do obveščenosti vsem državljanom in je namenjena ljudem, skupnosti (...) . Svoboda izražanja (tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja, kamor sodi tudi RTVS) zato na podlagi prvega odstavka 39. člena Ustave uživa posebno varstvo kot človekova pravica. Ta najprej zahteva, da se država vzdrži nedopustnih posegov vanjo (neposrednih ali posrednih vplivov na programske vsebine). (...) Svoboda izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave zahteva od države sprejem ustreznih predpisov, ki naj zagotovijo, da bodo lahko javni mediji (zlasti radio in televizija) samostojno izvrševali svoje funkcije (naloge) pri svobodnem oblikovanju javnega mnenja. Zato mora zakonodajalec z ustreznou zakonodajo zagotoviti programsko, organizacijsko in finančno samostojnost javnih medijev. To še posebej velja za tiste javne medije (konkretno RTVS), ki jih ustanovi država in katerih glavni namen je zagotavljati uresničevanje ustavne pravice (državljanov) do javnega obveščanja in obveščenosti.« Upošteva pomen javne radiotelevizije za izvrševanje svobode izražanja, upošteva domačo in tujo ustavnosodno ter mednarodno sodno prakso ter upošteva stanje okrnjene institucionalne avtonomije in uredniške in novinarske neodvisnosti se zdi, da je v posameznih delih zakonska ureditev po ZRTVS-1 neustavna.

Ko se sprašujemo, kako potencialno neustaven zakonski model spremeniti na ustavno skladen način, ki bo zagotovil organizacijsko in programsko neodvisnost ter stabilno delovanje in razvoj, je kombinacij veliko. Zakonodajalec se mora odločiti za eno od njih, ki nikoli ni idealna, mora pa biti konsistentna, premišljena in nearbitrarna. Da bi javna radiotelevizija zagotavljala uresničevanje pravice do obveščenosti javnosti, torej vsem državljanom, prebivalcem, ljudem, skupnosti, mora biti ureditev upravljanja takšna, da ne omogoča podreditve s strani enega dela javnosti.

Za ureditev v noveli ZRTVS-1B, ki je v presoji pred Ustavnim sodiščem, menimo, podobno, kot je v zadevi U-I-172-94 leta 1994 v svojem ločenem mnenju zapisal ustavni sodnik mag. Matevž Krivic: »Ni sicer jamstva, da bo poskus (vsaj delne) depolitizacije RTV s pomočjo take sestave Sveta RTV dolgoročno uspel, toda v svetu je to doslej edini posnemanja vredni model. Morali bi z njim vsaj resno poskusiti in ga ne uničiti, še preden je sploh imel priložnost pokazati svoj domet.«¹⁷⁴

¹⁷³ Odločba Ustavnega sodišča št U-I-106/01 z dne 5. 2. 2004, 7. točka obrazložitve.

¹⁷⁴ Zadeva U-I-172-94 se je sicer nanašala na prvotni ZRTVS, a po njem je programski svet, podobno kot po noveli ZRTVS-1B, povečini sestavljala civilna družba; v: odklonilno ločeno mnenje sodnika mag. Krivica k odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-172/94 z dne 9. 11. 1994.

Vlagatelji:

Društvo novinarjev Slovenije, ki ga zastopa Petra Lesjak Tušek

Zavod Mirovni inštitut Ljubljana, ki ga zastopa Iztok Šori

PIC - Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja, Ljubljana, ki ga zastopa Katarina Bervar Sternad

Zavod za kulturo raznolikosti Open, ki ga zastopa Barbara Rajgelj